UČITEĽSKÉ NOVINY

50/2014, 25. jún 2014 | Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní | Rozširované bezplatne, Ročník LXI

Čas bilancovania

Pravidelne v júni dozrieva v školách čas vyhradený veľkému bilancovaniu. Učitelia hodnotia správanie, študijné výsledky i mimoškolské aktivity svojich žiakov. Oceňujú ich úspechy, spoločne so žiakmi rekapitulujú a analyzujú, čo sa podarilo či nepodarilo dosiahnuť. Zdôrazňujú, že nikto nie je taký nešikovný, aby nedospel k úspechu aspoň v jednej veci, ak je vytrvalý. Vytrvalosť ide ruka v ruke s dôverou, a to predovšetkým s dôverou vo svoje vnútorné zdroje, tzn. sebadôverou.

V mnohých školách sa práve v závere školského roka bilancuje aj 5-ročná práca riaditeľov škôl, ktorou sa završuje ich funkčné obdobie. Hovorí sa, že čo človek zaseje, to bude aj žať, teda koľko úsilia do vecí vloží, toľko dostane späť. V školskej praxi to znamená, že čo riaditeľ žne dnes, je výsledkom toho, čo zasial v minulosti, je to výsledok jeho predchádzajúcich rozhodnutí, správania a konania. Pokiaľ výberová komisia riaditeľovi po 5 rokoch jeho činnosti nepredĺži mandát, aby vykonával svoju funkciu ďalšie funkčné obdobie, znamená to, že sejba dotyčného riaditeľa nebola kvalitná. Sebareflexiou vlastnej práce by mal hľadať a objavovať svoje nedostatky a pracovať na ich odstránení.

V rámci sebareflexie a sebahodnotenia by si mal položiť nasledujúce otázky: Aké semiačka som zasial, aby sa v školskej záhrade urodila zdravá klíma? Slabá iniciatíva, tvorivosť, skúmanie, experimentovanie, odborný rast každého môjho záhradníka, dostatok vlahy? Kypril som dobre voľnosť myslenia i vyjadrovania, ako aj orientáciu na inovácie? Mohli moji záhradníci bez obáv vytrhávať burinu konštruktívnou kritikou, vyjadrovaním vlastného názoru? Prevládal medzi nimi optimizmus, pozitívna orientácia na prácu, dôvera a spolupráca? Podporoval som u nich samostatnosť, aktivitu a tvorivosť? Prevažovali u mňa pozitívne stimuly (pochvaly, povzbudenia, finančné odmeny) za ich pestovateľské práce?

Každá výchovno-vzdelávacia záhrada je zrkadlom jej správcu. Múdry, dobrý, aktívny a šťastný správca svojich záhradníkov-zošľachťovateľov neriadi, ale inšpiruje. Záleží mu na dobrej vôli, nevyvoláva strach, ale vyžaruje lásku. Namiesto „ja“ hovorí „my“. Namiesto toho, aby ukazoval, kto je zlý, ukazuje, čo je zlé. Vie, ako na to, vzbudzuje rešpekt. Držme palce, aby sme mali iba takýchto skvelých správcov, vďaka ktorým budú školské záhrady prinášať vysokokvalitné, sladučké ovocie, ktoré hravo nájde na trhu svojich odberateľov.

O pár dní sa brány školských záhrad zatvoria, aby sa o dva mesiace väčšina z nich znovu otvorila. Po roku plnom práce, diskusií, návrhov, námetov, odporúčaní, získavania skúseností a kladenia otázok si opäť všetci aktéri vydýchnu. Veríme, že obdobie letných prázdnin bude pre nich pekným časovým úsekom, počas ktorého sa im dostane veľa novej energie, nápadov a inšpirácií.

PaedDr. Erika PETRAŠKOVÁ, PhD.

Medzi úspešných riešiteľov projektu Pátranie po predkoch patrili v tomto školskom roku študenti PhDr. Alice Virdzekovej z Gymnázia na Varšavskej ceste v Žiline. ***Foto archív A. VIRDZEKOVEJ***

Rodinní detektívi prevetrali dejiny

V závere školského roka vyvrcholilo mnoho školských projektov, medzi nimi aj ten, v rámci ktorého žiaci pátrali po dejinách svojich rodov. Približne 1 500 žiakov z viac ako sto základných a stredných škôl zo Slovenska a Srbska pracovalo celý rok na náročných úlohách 11. ročníka projektu Poznaj svoju minulosť alebo Pátranie po predkoch.

Výsledok je úžasný – pre žiakov, ale aj učiteľov, ktorí ich v projekte viedli, a najmä pre rodiny samotných žiakov. Objavili netušené súvislosti, rodinné väzby, zistili množstvo neuveriteľných faktov a údajov o svojich predchodcoch, čo im umožnilo získať na sebavedomí, ale aj ukotviť sa v priestore a čase. Práce v rozsahu od 25 až do 130 strán zaslané do celoslovenského finále v digitálnej či printovej forme privádzali zainteresovaných do úžasu. Za doterajších jedenásť ročníkov projektu už spracovalo dejiny svojich rodov viac ako 32 000 žiakov zo Slovenska, Srbska, z Maďarska, Rumunska, Česka i Rakúska. Pátranie je moderné nielen u nás, ale aj v iných krajinách, najmä vo Veľkej Británii, v USA, Izraeli a Kanade.

Škola má po celý čas, ako je inštitucionálne začlenená do ľudskej spoločnosti, za úlohu pripravovať svojich žiakov na život a prácu a budovanie lepšieho sveta. Aby sa jej to darilo, odborníci v jednotlivých krajinách vypracovali čo najlepší obsah a učitelia sa snažia čo najúčinnejšími metódami dostať do hláv a prirodzenosti žiakov všetko, čo bude pre nich v živote užitočné a potrebné.

Jednou z efektívnych metód, ako sa naučiť rozumieť svetu, ale aj ako predvídať, čo sa bude diať v budúcnosti, je učenie sa dejinami a spomienkami – napríklad na svojich predkov. Projekt Pátranie po predkoch dáva žiakom šancu porozumieť plynutiu času i tomu, aké miesto v dejinách rodu, ale aj rodiny, obce, mesta a svojej vlasti môžu mať oni sami. To je pre budovanie vlastnej predstavy o svojej budúcnosti mimoriadne užitočné a prínosné.

Pamäť sme dostali do vienka nielen na to, aby sme si pamätali telefónne čísla kamarátov, mamy, otca, webové stránky či niečo z cudzích jazykov, biológie, matematiky, ale aj preto, aby sme v nej ukladali veci o svojom živote i živote našich predkov, aby sme sa naučili žiť.

Všetko má svoje dejiny. Aj sám človek, jednotlivec, nielen ľudstvo ako celok, nielen národy, ale aj rody, rodiny. Každý

(pokračovanie na strane 2)

Ukážková vyučovacia hodina výtvarnej výchovy pre učiteľov ZŠ

Nové multimediálne vzdelávacie DVD pre učiteľov výtvarnej výchovy v základných školách ako výstupný produkt aktivít národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov* pomáha pedagógom pochopiť novú koncepciu vzdelávania výtvarnej výchovy. Ako hodnotia ukážkovú vyučovaciu hodinu výtvarnej výchovy vysokoškolskí profesori? O tom sme sa porozprávali s recenzentkou DVD PhDr. Editou Vološčukovou, PhD., z Katedry výtvarnej výchovy a umenia Fakulty humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity.

Pani doktorka, témou ukážkovej vyučovacej hodiny je netradičná práca s umeleckým dielom v rámci novej koncepcie výtvarnej výchovy pre primárne vzdelávanie. Privítali ste aktivitu Štátneho inštitútu odborného vzdelávania pomôcť učiteľom výtvarnej výchovy na prvom stupni základných škôl novými učebnými pomôckami? V čom im podľa vás môže byť ukážková vyučovacia hodina na DVD nápomocná?

Myslím si, že je potrebné pochváliť svieže vizuálne spracovanie materiálu, prácu kamery, najmä preto, lebo predpokladám, že nie všetci učitelia prijímajú novú koncepciu výtvarnej výchovy s porozumením. A ak sa pýtate, v čom môže byť pedagógom prospešná a poslúžiť ako námet, napríklad čoho by sa mali vystríhať, pozrime sa na to postupne.

Ukážkové hodiny by mali spĺňať isté kritériá a mali by pedagógov nasmerovať. Téma *Netradičná práca s umeleckým dielom v rámci novej koncepcie výtvarnej výchovy* dáva veľa príležitostí na zmeny vo vyučovaní. Neučím didaktiku ani metodiku, ale som členkou ústrednej predmetovej komisie pre novú koncepciu výtvarného umenia pri Štátnom pedagogickom ústave, takže mám čo povedať nielen k novej koncepcii výučby výtvarnej výchovy, ale aj k spomínanej ukážkovej hodine.

Je dobre, že priestor vyjadriť sa k spomínanej téme dostali aj odborníci z vysokoškolského prostredia. Faktom je, že každá takáto aktivita by mala byť prediskutovaná aj v akademickej obci. A možno ešte skôr, ako dôjde k jej nakrúcaniu v škole na vyučovacej hodine. Hovorím to preto, lebo aj v prípade tohto DVD by bolo možné čo-to eliminovať. Prípadne upozorniť na to, čo ešte zmeniť, aby bola ukážková hodina naozaj ukážkovou. V budúcnosti by bolo vhodné, ak by sa k takejto multimediálnej pomôcke pripravil aj písomný manuál, aby učitelia presne vedeli, o čo sa majú pri vyučovaní oprieť, čo by bolo pre výchovno-vzdelávací proces v rámci

(pokračovanie na strane 3)

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.
Kód ITMS: 26110130085

Európske fórum mediálnej a informačnej gramotnosti
Strany 4 a 5

Elektronické testovanie dáva podrobnú spätnú väzbu
Strana 6

Dianie v regiónoch

Strana 7

Vyššie stredné školstvo vo svete

Strana 8

V zdraví a láske počas letných prázdnin a dovoleniek prežite mnoho pekných a zmysluplných dní, načerpajúc dostatok síl do nového školského roka!

Váš redakčný kolektív
Učiteľských novín

SÚŤAŽ

Študijné pomôcky od vysokoškolákov

Žiaci základných škôl sa môžu učiť od vysokoškolákov. Predmety, ako je fyzika, chémia či biológia, môžu žiaci základných škôl pochopiť netradičným spôsobom. O ich zaujímavý výklad sa postarali vysokoškoláci, ktorí sa zapojili do súťaže Nauč ma rozumieť vede. Svojimi kreatívnymi a pútavými videami vytvorili originálne študijné pomôcky. Tie žiakov nielen naučia, ale najmä zabavia.

Z jedenástich súťažných prác vybrala Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ (ASFEU) tri najlepšie videá, za ktoré získali ich autori tablet. Ide o animované dielo s názvom *Kmeňové bunky*, ktoré zhotovila študentka Danica Bubelínyová z Univerzity Komenského v Bratislave. Deleniu buniek sa venoval aj Lukáš Medviď z Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, ktorý sa inšpiroval plastelínou. Pridanou hodnotou videa je aktuálny rádiový hit, vďaka ktorému mitóza zaujme každého žiaka. Do tria ocenených prác patrí ešte video s názvom *Trenie*, ktoré sa nesie v športovom duchu. Jeho autorom je Juraj Čerňanský zo Žilinskej univerzity v Žiline.

Päticu nominovaných prác na ocenenie uzatvára náučné video Cyrila Babála zo Slovenskej technickej univerzity (STU) Bratislava s názvom *Var* a dielo kolektívu študentov Peterková, Cuninka a Franík z Materiálovotechnologickej fakulty STU Bratislava so sídlom v Trnave. Autori najmenším žiakom vysvetľujú, ako vzniká dúha.

Všetky spomínané videá sú školám k dispozícii na webovom sídle ASFEU. Súťaž bola podporená v rámci operačného programu Výskum a vývoj z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

Odbor informovania a publicity ASFEU

TESTOVANIE 9

Nálepka na Základnej škole T. J. Moussona v Michalovciach bude pripomínať úspech školy v tohtoročnom Testovaní 9.

Nálepka kvality pre úspešné školy

Nálepkou „Najškola 2013/2014 v Testovaní 9“ sa môžu od predminulého týždňa pochváliť základné školy na Študentskej ul. v Snine, T. J. Moussona v Michalovciach a na Komenského ul. v Senici. Toto ocenenie im osobne odovzdal minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič. Získali ho ako najúspešnejšie školy v testovaní žiakov 9. ročníka z Prešovského, Košického, resp. Trnavského kraja. Nálepku v priebehu uplynulých dní dostali z rúk ministra aj najlepšie školy vo zvyšných piatich krajoch (Spojená škola sv. Františka z Assisi Bratislava, ZŠ na Kubranskej ul. v Trenčíne, ZŠ na Nábrežnej ul. v Kysuckom Novom Meste, ZŠ Slobodného slovenského vysielača Banská Bystrica, ZŠ sv. don Bosca Topoľčany). „Nech rodičia vidia, že školy, ktoré majú túto najvyššiu značku kvality, môžu najlepšie pripraviť deti,“ uviedol minister.

(mš)

Európske minitesty zaujali

E-TEST

Približne 650 žiaci základných a stredných škôl, ich učitelia a ostatní návštevníci si prišli vyskúšať minitesty zamerané na rôzne druhy gramotností vytvorené v národnom projekte *Zvyšovanie kvality vzdelávania na základných a stredných školách s využitím elektronického testovania*. Akciu *E-testujte sa s EÚsmevom* s úlohami v slovenčine a maďarčine v 9 mestách Slovenska pripravil Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM) v rámci oficiálnych osláv 10. výročia vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie, ktoré organizovalo Zastúpenie Európskej komisie na Slovensku a Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR. Elektronické testovanie vzbudilo najväčší záujem u žiakov stredných škôl v Žiline a Banskej Bystrici a u žiakov základných škôl v Nitre. **(mv), foto archív NÚCEM**

Testy zaujali aj študentov Športového gymnázia v Žiline.

Projekt nie je len o dodávkach digitálnych technológií do škôl

EVS RŠ

V uplynulom mesiaci sa mnoho slovenských škôl potešilo promptnej dodávke novej interaktívnej tabule a príslušenstva, ktoré získali zapojením sa do projektu *Elektronizácia vzdelávacieho systému regionálneho školstva* (*EVS RŠ*).

Do polovice júna 2014 bolo do škôl dodaných 3 300 interaktívnych tabúľ s príslušenstvom, z ktorých 1 850 je už nainštalovaných a plne funkčných.

Projekt *EVS RŠ* však nie je iba o technike. V uplynulom období sa v rámci realizácie projektu vypracovali dva dôležité dokumenty: *Analýza súčasného stavu* a *Analýza požiadaviek*.

Za účasti širokej odbornej verejnosti projektový tím zbieral najaktuálnejšie informácie z oblasti riadiacich procesov, ktoré majú priamy dopad na každodenný život v našich školách. V centre pozornosti bol súčasný systém tvorby školských vzdelávacích programov, a to od počiatočných, centrálnych impulzov až po jeho individuálne dotvorenie v konkrétnych školách a školských zariadeniach. Sekundárne bol zber informácií zameraný na štandardné riadiace procesy, ktoré sprevádzajú každodenný život každej školy či školského zariadenia, ako aj na otázky súvisiace s rôznymi súčasnými formami hodnotenia dispozícií, schopností a vedomostí žiakov i kvality učiteľov.

Celkovo údaje poskytlo 4 725 pedagogických pracovníkov z celého Slovenska. Údaje slúžili ako podklad pre dokument *Analýza súčasného stavu*, ktorý projektový tím ďalej konzultoval s priamo riadenými organizáciami Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, do ktorých kompetencie sledované oblasti patria. Medzi oslovenými boli Metodicko-pedagogické centrum, ktoré je zároveň aj priamym partnerom realizácie projektu *EVS RŠ*, Štátny pedagogický ústav, Štátny inštitút odborného vzdelávania, Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie a Štátna školská inšpekcia.

Na základe odborných diskusií so zástupcami týchto inštitúcií i pokračujúcej komunikácie so zúčastnenými školami vznikol nadväzujúci dokument *Analýza požiadaviek*. S oboma dokumentmi sa na svojom zasadnutí 2. júna oboznámil aj Riadiaci výbor projektu *EVS RŠ*.

Za oboma materiálmi je množstvo na prvý pohľad neviditeľnej práce a množstvo podrobných informácií, ktoré tvoria základ pre ďalšie kroky. Budú viesť k vybudovaniu funkčného komplexného informačného systému, ktorý skúmané procesy posunie do prehľadného, horizontálne i vertikálne vzájomne prepojeného, komfortného a efektívneho režimu. A práve to je jedným z hlavných cieľov projektu *EVS RŠ*.

Na jeho naplnenie si však budeme musieť ešte chvíľu počkať. Pred projektovým tímom stojí množstvo postupných krokov, kým sa spustí testovacia verzia celého systému a kým sa systém vyladí do finálnej podoby.

Žiadnu z týchto etáp však nechceme realizovať bez účasti a spätnej väzby širokej odbornej verejnosti a partnerských rezortných inštitúcií. Môže sa síce zdať, že práve takýto postup je pomalšou a komplikovanejšou cestou a dosiahnutie cieľa zbytočne odďaľuje, no práve to dáva projektu *EVS RŠ* istotu, že jeho výstupy nevznikajú medzi štyrmi stenami na počítačoch pár IT expertov, ale sa opierajú o živý kontakt so zástupcami rezortu, pre ktorý sú určené. A to so zástupcami na všetkých kompetenčných úrovniach a z celého spektra pedagogickej praxe.

Proces prípravy detailnej funkčnej špecifikácie informačného systému, jeho vybudovanie a prvotné testovania teda budú pokračovať podľa harmonogramu realizácie projektu a opäť sa k nim vrátime tesne pred spustením ich celoplošného testovania, ktoré je naplánované na máj 2015.

Dovtedy sa školy zapojené do projektu *EVS RŠ* môžu tešiť na dokončenie rozvozu a inštalácie získanej techniky, ako aj na pripravované školenia, ktoré plánujeme v spolupráci s MPC spustiť od konca augusta 2014.

V prípade potreby a akýchkoľvek otázok môžu školy kontaktovať regionálnych koordinátorov projektu *EVS RŠ* vo svojom regióne. Kontakty na nich sú zverejnené na webovej stránke projektu, kde možno nájsť aj všetky potrebné informácie o momentálnom stave realizácie projektu.

Želáme všetkým príjemné prežitie veľkých letných prázdnin a tešíme sa na ďalšie spoločné aktivity na jeseň 2014.

Projektový tím EVS RŠ

Rodinní detektívi...

(dokončenie zo strany 1)

od svojho narodenia píše dejiny svojho jestvovania. Píšeme ich my, ale písali ich aj naši predkovia a ich predkovia, a na ich dejinách staviame naše vlastné. Korene každého z nás siahajú do hlbokej histórie a sme svojím spôsobom povinní zaujímať sa o to, ako sme sa stali tým, čím sme dnes. Kto sa o to a akým spôsobom zaslúžil, komu máme byť vďační a na koho máme spomínať. Raz na našich dejinách budú stavať generácie našich nasledovníkov. Tento kolobeh výstavby našej existencie sa neprerušil za dlhé stáročia a ani my nemáme právo prerušiť ho.

Najlepšie práce v tomto ročníku pripravili v kategórii základných škôl Linda Maninová z Topoľčian, Jana Sanetriková zo Spišskej Novej Vsi a Daniel Kiss zo Zemného. Medzi stredoškolákmi boli na prvých miestach Martin Lukáč z Gymnázia na Metodovej ul. v Bratislave, Jana Žiffčáková zo Súkromnej strednej odbornej školy v Poprade a Natália Šlesárová z Gymnázia na Varšavskej ceste v Žiline.

Dobrý námet na blížiace sa prázdniny – skúste počas voľných letných dní aj vy začať písať dejiny svojich rodín a rodov. Ako námet vám môže poslúžiť projekt Pátranie po predkoch, ktorý určite nájdete na internete či na stránkach časopisu Rodina a škola, organizátora projektu. K výsledkom 11. ročníka sa vrátime v septembrovom vydaní UN.

Ľubomír PAJTINKA

AMAVET

Expo Sciences Europe opäť na Slovensku

Expo Sciences Europe (ESE) je celoeurópska prehliadka a fórum prác mladých vedcov, ktorá sa koná každý párny rok vždy v inom štáte Európy. Roku 2012 sa uskutočnila v ruskej Tule a zúčastnilo sa jej niekoľko stoviek účastníkov nielen z európskych krajín.

Tento rok získala od organizácie MILSET Europe, ktorá sídli v Bruseli, poverenie zabezpečiť konanie ESE slovenská Asociácia pre mládež, vedu a techniku (AMAVET). A tak sa v dňoch 7. – 12. septembra 2014 uskutoční táto prestížna prehliadka mladých vedcov opäť raz na Slovensku, tentoraz v priestoroch Žilinskej univerzity. (AMAVET bola organizátorom ESE už roku 2002, vtedajší 4. ročník sa konal v Bratislave.)

Myslíme si, že organizovanie hodnotnej a celosvetovo známej a uznávanej prehliadky vedeckých prác študentov stredných škôl z celej Európy je veľkým krokom nielen pre mladých ľudí, ktorých sa prehliadka priamo dotýka, nielen pre Žilinu – srdce severného Slovenska, ale aj pre celé Slovensko, ktoré má možnosť i týmto spôsobom opäť dokázať, že je veľkou malou krajinou.

Podujatie dáva mladým vedátorom možnosť získať nové skúsenosti, majú možnosť vymieňať si skúsenosti, komunikovať, tvoriť, inovovať, experimentovať a predstaviť svoje práce rovesníkom, odborníkom a širokej verejnosti.

Bc. Bronislava CZINEGEOVÁ, AMAVET
Ilustračné foto stock.xchng

UČITEĽSKÉ NOVINY

Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní

Vydáva Štátny inštitút odborného vzdelávania pod poradovým číslom 13/2014.

Adresa vydavateľa:
Bellova 54/a, 833 63 Bratislava,
IČO: 17314852

Učiteľské noviny vychádzajú ako súčasť národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*.

Adresa na doručovanie pošty:
Vydavateľstvo Parentes
P. O. Box 17, 902 01 Pezinok
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Šéfredaktor:
PhDr. Ľubomír Pajtinka, PhD.,
tel.: + 421 904 700 570,
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Redakčný tím:
Prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc.,
e-mail: zelina@fedu.uniba.sk

Dušan Mikolaj,
e-mail: dusanmikolaj@gmail.com

Mgr. Milan Soukup,
e-mail: mgr.milan.soukup@gmail.com

Mgr. Tomáš Mikolaj,
e-mail: mykolight@gmail.com

Design:
Branislav Malík, ARTWORK

Nevyžiadané rukopisy nevraciame.

Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok príspevku a vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a ďalšie úpravy, ako aj rozhodnúť o jeho nezaradení.

Redakcia sa nemusí stotožňovať s obsahom príspevkov.

Forma zverejnenia:
internetová stránka vzdelávacieho portálu ŠIOV: http://distancne.vzdelavanie.siov.sk/mod/folder/view.php?id=25.

Radšej raz zažiť, ako stokrát počuť

ASFEU

Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.

Zažiť na vlastné oči a precítiť je niečo iné, ako sedieť v školských laviciach a učiť sa. Zážitkové učenie sa v našich školách stáva súčasťou vyučovania aj vďaka eurofondom. Agentúra Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre štrukturálne fondy EÚ podporila z operačného programu Vzdelávanie niekoľko projektov, v rámci ktorých sa žiaci a pedagógovia zúčastnili rôznych exkurzií a náučných pobytov. Nové skúsenosti a zážitky sú nezanedbateľným prínosom vo výučbe. Externé pobyty mimo školy sa často realizujú práve v závere školského roka pred prázdninami. Príkladmi zážitkového učenia sú aj nasledujúce tri projekty.

Minulý mesiac si v závere implementácie projektu *Škola 21. storočia* užili na Duchonke rozprávkovú angličtinu deti zo Základnej školy internátnej pre žiakov s narušenou komunikáciou (ZŠI) z Brezolúp. Projekt je svojimi aktivitami zameraný na tvorbu a zavádzanie nových učebných materiálov. Vytvorili sa nové pracovné listy, elektronické výučbové materiály, učebné pomôcky a organizačné formy vyučovania. Projekt prispeje k rozvoju kognitívnych, komunikačných, jazykových predpokladov a schopností žiakov, ich čitateľskej gramotnosti a k inovácii pedagogickej dokumentácie školy. Neoddeliteľnou súčasťou aktivít je aj ďalšie vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti jazykov a informačno-komunikačných technológií (IKT) a tvorba digitálneho obsahu. Škola na projekt získala nenávratný finančný príspevok vo výške 219 591 eur.

Začiatkom mája absolvovali odbornú exkurziu do Múzea slovenskej dediny v Martine žiaci Odborného učilištia internátneho z Popradu. Navštívili medzinárodný veľtrh kvetín a záhradníctva Flóra Bratislava a Slovenský betlehem v Rajeckej Lesnej. Vďaka projektu škola inovuje odbory, bude vybavená modernými didaktickými zariadeniami a pomôckami, ktoré pomôžu žiakom v nadobúdaní zručností.

Rozprávková angličtina bola súčasťou projektovej výučby žiakov zo školy v Brezolupoch.

Zároveň si žiaci zvýšia sociálne zručnosti v inovovanom všeobecnovzdelávacom programe, nadobudnú zručnosti potrebné na samostatný život, ako aj odborné zručnosti z troch odborných predmetov priamo na pracovisku zamestnávateľa. Pedagógovia aplikujú inovatívne metódy a formy vzdelávania a zahraničné know-how. Vznikne špeciálne upravená simulačná podniková hra, v ktorej si žiaci zvýšia finančnú gramotnosť a ekonomické myslenie a tým aj schopnosť udržať sa na trhu práce a hospodáriť s peniazmi. Nové kariérne poradenstvo zlepší informovanosť a prepojenie školy so zamestnávateľmi a uplatnenie absolventov na trhu práce. Škola získala na projekt nenávratný finančný príspevok vo výške 232 669 eur.

V júni v rámci projektu *Škola moderného vzdelávania* vycestovali deti zo Základnej školy v Dobšinej na exkurziu do Bojníc a do Vysokých Tatier. Projekt ich školy je zameraný na rozvoj čitateľskej gramotnosti a digitálnych zručností žiakov pochádzajúcich z marginalizovaných rómskych komunít. Realizácia projektu prinesie škole mnoho pozitív. Budú vytvorené nové učebné texty, pracovné listy, cvičenia na prácu s cieľovou skupinou, zvýši sa používanie IKT žiakmi aj učiteľmi, žiaci sa naučia pracovať s modernými technológiami prostredníctvom interaktívnych cvičení a videosekvencií, zabezpečia sa nové didaktické pomôcky podporujúce aktívnu prácu žiakov a názornosť vzdelávania. Škola na projekt získala nenávratný finančný príspevok vo výške 165 985 eur.

Odbor informovania a publicity ASFEU
Foto archív ZŠI Brezolupy

Ukážková vyučovacia...

(dokončenie zo strany 1)

ich vyučovacej hodiny dobré a čo nie. Oceňujem, že autorka ukážkovej hodiny volila všetky postupy, ktoré sú inovačné a vychádzajú z novej koncepcie výtvarnej výchovy, a vážim si tých pedagogických zamestnancov, ktorí sa aj na prvom stupni odhodlajú viesť vyučovanie podľa novej koncepcie, pretože mnohé základné školy vyučujú ešte podľa starej koncepcie, ktorá je pre nich jednoduchšia a jasnejšia.

Viete presne pomenovať základný rozdiel medzi novou a pôvodnou koncepciou výtvarnej výchovy?

Stará koncepcia výtvarnej výchovy vychádza z výtvarného umenia predchádzajúceho zriadenia, socializmu. Na vtedajšie časy šlo o veľmi odvážnu koncepciu vyučovania, robili ju českí autori a treba povedať, že v rámci nej bolo skrytého veľa o modernom výtvarnom umení. Učitelia, ktorí však nemali dostatok informácií, skryté témy neobjavili. A tak sa často vyučovacia hodina preniesla na tvorbu „krásnych detských obrázkov". Mnohé sa často blížili k naivnej detskej kresbe. Potom aj žiaci na druhom stupni, ôsmaci či deviataci, maľovali tak, ako keď boli v nižších ročníkoch. V starej koncepcii vyučovania sa hovorilo o hre a o experimentovaní, ktoré bolo ponímané tak, že výtvarnú úlohu mohol učiť ktokoľvek. Ak by sme to mali povedať zjednodušene, stará koncepcia spočívala v tom, že výtvarná výchova bola založená len na vytváraní nejakých obrázkov, pričom žiaci sa na hodine často iba hrali.

Buďme teraz konkrétni a pomenujme, aký cieľ majú pred sebou učitelia výtvarnej výchovy dnes.

Nová koncepcia je postavená na súčasnom výtvarnom umení a z neho vychádzajú aj výtvarné práce detí. Zámerne hovorím výtvarné práce, lebo nepovažujem to, čo žiaci vytvoria na výtvarnej výchove, za umelecké dielka, ako sa často tvrdí. Výtvarná práca nemusí byť dokonalá, dôležité je, aby sme videli, ako žiak rozmýšľa, ako a prečo tak pracoval, ako spájal dokopy informácie, ktoré na hodine získal, jednoducho, ako použil svoje vedomosti v procese tvorby. Práve v tom vidím veľké rozdiely medzi novou a starou koncepciou. Nechcela by som, aby predmet výtvarná výchova bol len predmetom výchovným, kladiem dôraz na to, aby výtvarná výchova, ktorá je výchovno-vzdelávacím predmetom, vzdelala žiakov v oblasti umenia vôbec, lebo ináč prerastie na gýč a reklamu. Treba ešte povedať, že predošlá koncepcia neobsahovala fotografiu, film, architektúru, ľudové umenie, remeslá, tradície. Zmestila sa do štyroch okruhov, ako je experimentovanie, tvorba príbehov či výtvarné umenie a životné prostredie. Dnes zasahuje do všetkých častí výtvarného umenia, aby sa človek vedel v umení zorientovať, aby mohol aj sám tvoriť, pokiaľ chce a má na to talent.

V čom je podľa vás ukážková vyučovacia hodina na DVD inšpiratívna?

Myslím si, že žiadna ukážková hodina by nemala byť presným návodom a že by podľa nej mali učiť všetci pedagógovia výtvarnú výchovu a najmä danú tému. Vyzeralo by to tak, ako keď sme si kedysi prekresľovali obrázky v pamätníkoch. Treba si len všimnúť, ako tvorivo autorka ukážkovej hodiny pristupuje k príprave na vyučovanie a k samej vyučovacej hodine. Pripomeniem zaujímavý moment, ako vytvára z dvoch diel – abstraktného a reálneho, súčasného a staršieho umeleckého štýlu – jednu kompozíciu. Tu by však bolo možno ešte vhodnejšie, ak by žiaci pracovali s tromi obrazmi napríklad od Picassa a s „tromi hráčmi" od iného autora, aby lepšie pochopili, že všetko sú to figúry, len z iného obdobia.

Mgr. Beáta REPÍKOVÁ,
manažérka publicity národného projektu

Vedomostná súťaž stredoškolákov o olympizme

SOV

Začiatkom júna sa v Dome športu v Bratislave uskutočnilo finálové kolo vedomostnej súťaže stredných škôl o olympizme, ktorú vyhlásil Slovenský olympijský výbor (SOV). Vo finále súťažilo osem tímov – víťazi krajských kôl, ktorých sa v regiónoch zúčastnilo spolu 102 družstiev.

Tento ročník vedomostnej súťaže stredoškolákov bol zameraný na tri témy – antické olympijské hry, 120. výročie založenia Medzinárodného olympijského výboru a XXII. zimné olympijské hry 2014 v Soči. Družstvá absolvovali dve kolá ústnych testov, úlohu, v ktorej správne priraďovali obrázky k textom, a prezentáciu za účasti všetkých členov družstva.

Tri najlepšie družstvá si prevzali ocenenie vo štvrtok 5. júna na slávnosti odovzdávania cien fair play SOV a Klubu fair play SOV v Primaciálnom paláci v Bratislave, na ktorej bol prítomný aj minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič. Účastníci celoslovenského finále vedomostnej súťaž o olympizme pre stredné školy prežili v Bratislave dva úžasné dni v duchu olympizmu. V praxi naplnili motto: Sme jeden tím! **(red)**

Víťazi vedomostnej súťaže o olympizme

1. miesto: Spojená škola Nováky (študenti: Oliver Michale, Michal Šramka, Šimon Fusatý, pedagóg: Pavol Oršula)

2. miesto: Gymnázium Pierra de Coubertin Piešťany (študenti: Lucia Dupkaničová, Zuzana Bojnanská, Matúš Ficeľ, pedagogička: Miroslava Dubovská)

3. miesto: Gymnázium M. M. Hodžu Liptovský Mikuláš (študenti: Nikola Raffajová, Antónia Vrbičanová, Adam Trizna, pedagogička: Dagmar Dzurošková)

Víťazi tohtoročnej olympijskej súťaže stredoškolákov z Novák.

ČÍTANIE

Podpora aktivít podnecujúcich žiakov

Okolo 250 knižníc a približne 37-tisíc žiakov sa prihlásilo v poradí už do 7. ročníka detského čitateľského maratónu s názvom Čítajme si, ktorý organizuje Linka detskej istoty pri Slovenskom výbore UNICEF.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR víta túto iniciatívu organizátorov, ako aj všetky aktivity, ktoré podporujú čítanie žiakov. Oceňuje pritom najmä tvorivý prístup škôl, vďaka ktorému dokážu zaujať svojich žiakov a inšpirovať k čítaniu s porozumením. Čitateľský maratón prispieva k tomu, aby sa žiaci naučili pozornejšie počúvať, porozumieť čítanému textu a vedeli o ňom aj rozprávať.

Ako hovorí minister školstva Dušan Čaplovič: „Práve zvládnutie čitateľskej gramotnosti považujeme za jeden zo základných predpokladov úspešného vzdelávania žiakov, ako aj neskoršieho celoživotného vzdelávania, vďaka čomu sa zvyšujú šance absolventov škôl uplatniť sa na trhu práce." **(mk)**

eTWINNING

Školy spolupracujú so zahraničím

V rámci európskeho Programu celoživotného vzdelávania sa slovenské školy už tradične zapájajú do spolupráce so zahraničnými partnermi cez projekt eTwinning. Tento program sa zameriava na podporu využívania moderných informačných a komunikačných technológií s cieľom vytvorenia partnerstiev európskych škôl.

V tomto školskom roku sa do programu zapojilo 838 slovenských učiteľov pôsobiacich v 230 školách. Aktívne sa spustilo 549 projektov, ktoré sa realizovali v anglickom, nemeckom, vo francúzskom, v poľskom, španielskom, maďarskom, ruskom a českom jazyku.

Helena Repaská zo Základnej školy (ZŠ) V. Záborského vo Vrábľoch a Kamila Bažíková z Obchodnej akadémie (OA) na Račianskej ul. v Bratislave sa stali so svojimi projektmi víťazkami tohtoročnej národnej súťaže etwinningových projektov. Celkovo bolo do súťaže prihlásených 21 projektov, víťazi budú ocenení 10. septembra v Žiline.

Helena Repaská z Vrábeľ so svojimi žiakmi riešila projekt s názvom *Art Connects Us* (*Umenie nás spája*), na ktorom spolupracovala so školami v Poľsku, vo Francúzsku, v Španielsku, Turecku a na Islande. Račianska OA zvíťazila s projektom *Auf der Suche nach einer idealen Welt* (*Hľadáme ideálny svet*), do ktorého boli zapojené aj školy z Česka, Poľska a Grécka.

Medzi ďalšími ocenenými bola Ivana Čepová zo ZŠ na Ul. dargovských hrdinov v Humennom (projekt *Putovanie s Ferdom Mravcom* – 2. miesto), Jana Koštialiková zo ZŠ na Medňanskej ul. v Ilave (projekt *Ostrovy objavov* – 3. miesto) a Alena Píšová zo ZŠ Horná Ždaňa (projekt *Okienko k susedom* – 3. miesto). V špeciálnej kategórii na tému Európskeho roka 2014 (*Zosúladenia rodinného a pracovného života*) zvíťazila Zuzana Mészárosová z OA Levice (projekt *F@mily @nd Work Dimensions*) a najlepším nováčikom sa stala Anastázia Mojáková z Cirkevnej ZŠ A. Bernoláka Nové Zámky (projekt *Songs make our teaching more efective*).

Program eTwinning sa realizoval v rámci európskeho Programu celoživotného vzdelávania v rokoch 2007 – 2013 a takisto je súčasťou nového programu Európskej únie v oblasti vzdelávania Erasmus+ na roky 2014 – 2020. Na Slovensku ho organizačne zabezpečuje Národná služba pre elektronickú spoluprácu škôl pri Žilinskej univerzite v Žiline.

Michal KALIŇÁK,
hovorca ministra

Európske fórum mediálnej a informačnej gramotnosti

KONFERENCIA

V parížskej centrále Organizácie Spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru (UNESCO) sa v dňoch 27. a 28. mája 2014 uskutočnilo prvé Európske fórum mediálnej a informačnej gramotnosti. Medzinárodné podujatie, ktorého sa zúčastnilo takmer 500 odborníkov z európskych i mimoeurópskych krajín, malo za cieľ posilniť a koordinovať spoluprácu v dôležitej oblasti týkajúcej sa rozvoja mediálnej gramotnosti. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky zastupovali na fóre Henrieta Crkoňová, vedúca služobného úradu ministerstva, a Nataša Slavíková, námestníčka Metodicko-pedagogického centra a členka pracovnej skupiny Európskej komisie pre mediálnu gramotnosť. Na nasledujúcich riadkoch vám ponúkame ich postrehy.

Európske fórum mediálnej a informačnej gramotnosti prebiehalo vo forme plenárnych zasadnutí a tiež jednotlivo v deviatich sekciách: formálne vzdelávanie a nové kurikulum, mediálna a informačná gramotnosť (ďalej „MIG") a interkultúrny dialóg, výskum a hodnotenie MIG, regulačné orgány a MIG, rodina, médiá a MIG, MIG a politiky implikácie; ďalšie sekcie sa venovali propagovaniu filmovej gramotnosti, neformálnemu vzdelávaniu, sociálnej inklúzii a MIG, mediálnemu priemyslu a MIG.

Plenárne zasadnutia sa uskutočnili na dve témy:

- budovanie novej paradigmy MIG,
- globálna aliancia pre partnerstvá v oblasti MIG.

V závere konferencie bola prijatá Parížska deklarácia o MIG a spustenie európskej kapitoly globálnej aliancie pre partnerstvá v oblasti MIG.

Vplyv médií v centre pozornosti Európy

Fórum otvorili Mirta Lourenço, riaditeľka sekcie pre vývoj médií a spoločnosť UNESCO, a Alton Grizzle, expert UNESCO na vývoj a komunikáciu. Mirta Lourenço zdôraznila, že UNESCO a Európska komisia spojili vlády štátov, audiovizuálne orgány, inštitúcie, odborníkov, učiteľov, odborníkov z oblasti médií, výskumníkov, mimovládne organizácie a nadácie s cieľom podporovať MIG v Európe, analyzovať politiky MIG a podporovať iniciatívy a spoluprácu na národnej, európskej a svetovej úrovni. Motto ich vystúpenia znelo: „Nová gramotnosť, nový svet, noví ľudia, nové hodnoty." Podčiarkli rozhodujúci význam UNESCO pri podpore mediálnej gramotnosti, odvolávali sa na *Grünwaldskú deklaráciu o mediálnom vzdelávaní* z roku 1982 a *Parížsky program alebo Dvanásť odporúčaní pre mediálne vzdelávanie* z roku 2007, ako aj na odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy členských štátov o posilnení postavenia detí v novom informačnom a komunikačnom prostredí z roku 2006.

Matteo Zacchetti, ktorý na fóre zastupoval Európsku komisiu, sa vo svojom príhovore vyjadril, že v Európe existuje ešte veľa prekážok a problémov. Po prvé, veľmi nerovnomerný vývoj politík v oblasti mediálnej gramotnosti v členských štátoch únie. To vedie k nerovnosti medzi Európanmi nielen v rámci krajín a teritórií, ale aj v rámci spoločenských vrstiev a vekových skupín. Taktiež konštatoval, že ešte väčšie nebezpečenstvo vidí v utopení najdôležitejších častí vzdelávania o mediálnej gramotnosti, ktorá pomáha ľuďom rozvíjať kritický názor na mediálny obsah a charakter krajiny a spoločnosti a podporuje aktívne občianstvo, v komerčnom prístupe k digitálnym zručnostiam, ktorý iba privileguje technické znalosti s výhovorkou, že si to žiada trh. Vyjadril potešenie, že čoskoro budú prezentované výsledky štúdie o európskom vzdelávaní k mediálnej gramotnosti (EMEDUS), a zároveň konštatoval, že výskumné metódy budú musieť zostať pri podobných prieskumoch voľné do maximálnej možnej miery. Hoci ako zákonodarca zastáva názor, že koordinácia cieľov a prostriedkov pre niektoré celoeurópske výskumy by bola veľmi užitočná – najmä prieskumov, ktoré sú obzvlášť drahé a náročné na čas. Dobrým príkladom je hodnotenie úrovne mediálnej gramotnosti občanov Európy, ktoré sa uskutočňuje v súčasnosti. (Na Slovensku ho realizuje Medzinárodné centrum pre mediálnu gramotnosť Masmediálnej fakulty Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave.)

Tiež pripomenul, že v súčasnosti už máme v Európskej únii schválené mnohé dokumenty, ktoré obsahujú súbor možných opatrení na podporu mediálnej gramotnosti, ako napr. odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady z 20. decembra 2006 o ochrane neplnoletých a ľudskej dôstojnosti a o práve na odpoveď vo vzťahu ku konkurencieschopnosti európskeho priemyslu audiovizuálnych a on-line informačných služieb. Odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie z toho istého roku určuje vedomosti, zručnosti a postoje týkajúce sa digitálnej kompetencie. A smernica o audiovizuálnych mediálnych službách požaduje „rozvoj mediálnej gramotnosti vo všetkých sférach spoločnosti" a pozorné monitorovanie pokroku v mediálnej gramotnosti. Osobitne významné pri nej je najmä to, že z jej čl. 26 vyplýva pre Európsku komisiu povinnosť predkladať Európskemu parlamentu, Rade a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru správy o uplatňovaní smernice, ktorých obsahom je aj hodnotenie televíznej reklamy, ktorá sprevádza detské programy alebo je do nich včlenená, a hodnotenie úrovne mediálnej gramotnosti. Uvedená smernica ustanovuje pre všetky členské štáty oznamovaciu povinnosť, preto aj Slovenská republika bude každé tri roky povinná predkladať Európskej komisii hodnotiacu správu o aktuálnom stave a úrovni mediálnej gramotnosti. V záujme zabezpečenia plnenia tejto povinnosti bola zákonom č. 498/2009 Z. z. rozšírená pôsobnosť Rady pre vysielanie a retransmisiu o vypracúvanie spomínanej správy pre Európsku komisiu v spolupráci s ministerstvom školstva a ministerstvom kultúry.

Nové kurikulum formálneho vzdelávania

Nataša Slavíková bola pozvaná na fórum do panelovej diskusie v sekcii, ktorá niesla názov *Formálne vzdelávanie: nové kurikulum*. Na panelovej diskusii sa stretli odborníci zo štátov, ktoré majú v oblasti mediálnej výchovy na rozdiel od Slovenska dlhodobú tradíciu, konkrétne Carmen Campos Garcia zo španielskeho ministerstva školstva, Dietmar Schipek z rakúskeho federálneho ministerstva pre vzdelávanie a záležitosti žien, Patrick Verniers z bruselskej školy sociálnej komunikácie IHECS, László Hartai z maďarského Inštitútu na výskum a rozvoj vzdelávania a Sara Pereira z portugalskej Univerzity Minho.

Nataša Slavíková poukázala na pokrok aj problémy Slovenska v oblasti mediálnej výchovy vo formálnom vzdelávaní, väčšinou však ide o problémy, s ktorými zápasia aj mnohé iné krajiny. Informovala, že Slovensko otvára dvere mediálnej výchove, a zdôraznila niektoré pozitívne príklady, ktoré od roku 2008 odštartovali a zintenzívnili mediálnu výchovu vo formálnom vzdelávaní. Boli to najmä tieto kroky: mediálna výchova ako povinná súčasť národného kurikula (od roku 2008), vládou schválená *Koncepcia mediálnej výchovy v kontexte celoživotného vzdelávania v SR* (2009), vznik Medzinárodného centra pre mediálnu gramotnosť (ICEM) na Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave (2010), pribúdajúce akreditované programy k mediálnej výchove na univerzitách a v Metodicko-pedagogickom centre (ďalej „MPC"), pribúdajúce zdroje a spolupráca s mimovládnou organizáciou eSlovensko či národný projekt MPC financovaný z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu *Aktivizujúce metódy vo výchove* zameraný aj na zdokonaľovanie kompetencií pedagogických a odborných zamestnancov v oblasti mediálnej výchovy (2013 – 2015). Tiež odporúčala prítomným publikáciu UNESCO *Media and Information Literacy Curriculum for Teachers* (*Kurikulum mediálnej a informačnej gramotnosti pre učiteľov*), ktorá je zatiaľ dostupná len v piatich svetových jazykoch, aj preto sa MPC v spolupráci s ICEM Trnava rozhodlo publikáciu preložiť do slovenčiny.

Problémy, na ktoré účastníci panelovej diskusie v tejto sekcii reagovali, sa dotýkali týchto okruhov:

- Má byť mediálna výchova zaradená do vyučovania ako samostatný predmet alebo ako prierezová téma? Čo je potrebné vziať do úvahy pri tomto rozhodovaní? Aké sú výhody rôznych možností výučby MIG?
- Ako začleniť stanoviská a vývoj mediálneho priemyslu, výskumných skupín a informačných agentúr do procesu prípravy politík MIG pre formálny vzdelávací systém (napr. kurikulárne začlenenie)? Sú tieto začlenenia relevantné?
- Má byť agentúra zastrešujúca oblasť mediálnej gramotnosti zaradená pod vládu, ministerstvo? Ako podporiť vzdelávanie učiteľov v oblasti mediálnej gramotnosti? Ako motivovať učiteľov, aby si efektívnejšie zdokonaľovali kompetencie v oblasti mediálnej gramotnosti?
- Aké konkrétne politiky musia byť prijaté s cieľom podporiť MIG v rámci formálneho vzdelávania?

Sara Pareira upozornila na nedostatok mediálnej výchovy v učebných osnovách. Spomenula tiež *Manifest o mediálnej gramotnosti* a *Odporúčanie k mediálnej gramotnosti*, ktoré vydala Národná rada pre vzdelávanie roku 2011, ale podľa jej názoru majú veľmi malý vplyv na rozšírenie mediálnej výchovy v školách. Očakávajú sa účinnejšie usmernenia zo strany Európskej komisie.

László Hartai informoval, že mediálna gramotnosť sa stáva samostatným predmetom na úrovni vyššieho sekundárneho vzdelávania (predtým bola súčasťou vizuálnej gramotnosti). Mediálna výchova v Maďarsku je nedostatočná a postačujúci nie je ani politický rámec. Tiež sa zmienil o nepostačujúcich údajoch o tom, čo sa deje v triedach po celej Európe, a upozornil na potrebu objasnenia pojmov vo vzťahu k mediálnej, informačnej a digitálnej gramotnosti.

Carmen Campos Garcia zdôraznila, že je dôležité, aby bola mediálna výchova samostatným predmetom, ale tiež integrovaná do osnov prierezovo. Za podstatné považuje, aby učitelia vedeli vyučovať všetky formy gramotnosti a podľa potreby ich aj spájať.

Dietmar Schipek vyjadril presvedčenie, že mediálna gramotnosť je v Rakúsku dobre integrovaná do učebných osnov. Ocenil činnosť rakúskej národnej knižnice a tiež zdôraznil rozvoj mediálnej gramotnosti v televíznych programoch a zmienil sa o konferencii zameranej na význam hry pre deti. Za dôležité u učiteľov považuje osvojenie si minimálnych štandardov mediálnej výchovy, je tiež za efektívnejšie hodnotenie primeraných postupov vo výučbe mediálnej výchovy.

Patrick Verniers naznačil spôsob, akým by sa mohla mediálna výchova dostať do učebných osnov. Vyžaduje si to však objektivizáciu, v súčasnosti je táto oblasť závislá skôr od nadšenia pre vec ako od systémového prístupu. Navrhol tiež rámec na výučbu mediálnej gramotnosti.

Nebezpečenstvo mediálnej siete

Mimoriadne zaujímavú prezentáciu mala počas plenárnych zasadnutí Divina Frau-Meigs, profesorka na Univerzite Sorbonne Nouvelle v Paríži, riaditeľka centra CLEMI, ktoré skúma vzťahy medzi vzdelávaním a informačnými médiami. CLEMI má vo Francúzsku silnú tradíciu v téme mediálnej výchovy v školách a tiež dôležitú úlohu pri rozširovaní pedagogiky založenej na projektoch so zameraním na vzdelávanie učiteľov a praktikantov. Cieľom týchto aktivít je zabezpečiť prechod do digitálnej doby s kompetenciami pre 21. storočie.

Divina Frau-Meigs zdôraznila, že MIG je neoceniteľným mechanizmom v tvorivom narúšaní zosieťovaných médií, a vyjadrila sa, že v rámci kolektívnych rozhodnutí očakáva schválenie deklarácie o rozšírenej mediálnej a informačnej gramotnosti v digitálnej dobe a vytvorenie európskeho centra, ktoré bude „strážiť" oblasť MIG. Tiež zdôraznila, že Európske fórum mediálnej a informačnej gramotnosti je veľmi

aktuálne, pretože oblasť MIG je napádaná prienikmi nových médií, ktoré sa objavujú vďaka rýchlemu rozvoju internetu – a môžu človeka pohltiť tak, že sa sám stane médiom. Zosieťovaný jedinec môže získať viac vplyvu v oblasti mediálnej tvorby a výroby než obyčajný konzument médií. Ale tento radikálny zvrat vyvíja tlak na MIG, aby zabezpečila, že aj zosieťovaný jedinec sa stáva digitálnym občanom, ktorý si je vedomý svojich práv.

Tento medzinárodný trend vytvára riziko, že oblasť MIG bude marginalizovaná, keďže bojuje o svoje miesto v osnovách s počítačovou a IT gramotnosťou, podporovanou veľkým tlakom a lobingom zo strany „veľkých hráčov", ktorí potrebujú zamestnať pracovníkov v oblasti rozvoja aplikácií a služieb. Frau-Meigs tiež uviedla, že v tomto kontexte je dnes MIG dôležitejšia ako kedykoľvek predtým, pretože jadrom jej kompetencií, ktoré presadzuje, je tvorivosť a kritické myslenie. MIG je neoceniteľný mechanizmus v tzv. tvorivom narúšaní zosieťovaných médií. Ako povedala v úvode – naším novým mottom by malo byť: „Nekódovať bez dekódovania."

Ďalej sa vyjadrila aj k otázke transgramotnosti, rozšírenej forme MIG. Jej cieľom je začleniť preddigitálne kompetencie MIG, hodnoty a postoje do nového kontextu. Nový kontext znamená pozerať sa na informácie ako základný materiál vedomostných spoločností, ktoré sa snažíme podporovať. Konštatovala tiež, že ak sa digitálna konvergencia stáva všadeprítomnou, keď sa mediálne platformy stávajú prirodzenými a potrebnými de facto ako vzduch, ktorý dýchame, budeme potrebovať zbiehajúce sa (konvergentné) súbory zručností a schopností na zvládnutie kultúry informácií. Tieto zručnosti a schopnosti sú komplexné – prevádzkové (vrátane kódovania a programovania), redakčné (multimediálna produkcia, čítanie a písanie, produkovanie a mixovanie) a organizačné (riadenie, triedenie, filtrovanie a hodnotenie).

Frau-Meigs tiež uviedla, že výzvou pre komunitu výskumníkov a ľudí z praxe je zabezpečiť, aby sa MIG nerozplynula v prevádzkovej oblasti IT zručností a bola rovnomerne rozložená v prevádzkových, redakčných a organizačných schopnostiach, ktoré sú požadované transmediálnymi službami poskytovanými on-line. MIG rozšírená prostredníctvom transgramotnosti zabezpečí, aby tieto špeciálne zručnosti a schopnosti boli spojené do jedného celku a zakotvené do všeobecného širšieho kontextu kultúry informácií.

Ďalej zdôraznila, že novým trendom je snaha začleniť digitálnu gramotnosť do MIG a dokázať, že nedôjde k nepriaznivému obratu: „MIG sa nerozpustí v digitálnej gramotnosti. Musíme zabezpečiť, aby technika neovládla aj človeka." Tiež uviedla, že CLEMI sa podieľalo na štúdii EMEDUS, ktorej výsledky budú súčasťou prezentácie francúzskych údajov najmä v rámci tvorby politiky a kurikula. Roku 2016 sa skončí projekt francúzskej Národnej agentúry pre výskum (AMR) k problematike transliterácie ako horizontu konvergencie mediálnej, dokumentačnej a informačnej gramotnosti nazvaný TRANSLIT. Jeho výsledky budú prezentované v rozsiahlej celoštátnej komparatívnej štúdii pod názvom *Meniace sa publiká/meniace sa spoločnosti*. Frau-Meigs konštatovala, že hlavné výsledky už boli oznámené Európskej komisii a v súčasnosti prebieha ich finalizácia. Je rozdiel medzi politikou a reálnou dynamikou MIG – MIG je nedostatočne hodnotená, čo má priamy súvis aj so spôsobom jej (nedostatočného) financovania. Existuje tiež riziko, že MIG splynie s digitálnou gramotnosťou; iluzórny efekt, že ide o iniciatívy a projekty MIG, pričom však s touto gramotnosťou nemajú spoločné ciele.

Dlho podceňované bolo „digitálne tsunami", vyžaduje si však okamžitú pozornosť, ako aj internet, so všetkým, čo s ním súvisí. Divina Frau-Meigs navrhuje prijať deklaráciu o rozšírenej MIG v digitálnej ére, a tak ukázať odhodlanie zainteresovaných ďalej sa zameriavať na ľudský rozmer nových technológií v lepšej vedomostnej spoločnosti.

Je potešiteľné, že Slovensko prostredníctvom ICEM Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave spolupracuje v oblasti mediálnej gramotnosti s Univerzitou Sorbonne Nouvelle v Paríži.

V ďalších príspevkoch na plenárnom zasadnutí hovoril Manuel Pinto o portugalskej skupine podporujúcej mediálnu gramotnosť, ktorá má početnú členskú základňu. Spomenul projekt *Sedem dní s médiami*, počas ktorého sú občania vyzývaní premýšľať o úlohe médií v ich živote.

Carmen Campos Garcia položila dôraz na škodlivý mediálny obsah pre maloletých a s tým spojenú potrebu spoločného vzdelávania detí a rodín o bezpečnom používaní médií a na význam písania sťažností orgánom dohľadu. V súčasnosti existuje generačná priepasť medzi deťmi a rodičmi, preto v Španielsku pracujú so zainteresovanými stranami vrátane učiteľov na jej preklenutí.

Sirkku Kotilainen z Univerzity v Tampere hovorila o ceste zvyšovania povedomia o médiách, prezentujúc výskum *Detský mediabarometer* z rokov 2010 a 2013. Mediálnu výchovu vo Fínsku podporuje a posilňuje Fínska spoločnosť pre mediálnu výchovu, ďalšie orgány štátnej správy a miestnej samosprávy, mimovládne organizácie, občianske združenia, ostatné kultúrne a umelecké inštitúcie pôsobiace v treťom sektore, aktívne sú aj univerzity a nezávislé inštitúcie a nadácie. Za mediálnu výchovu vo Fínsku zodpovedá ministerstvo školstva a kultúry a Fínsko patrí medzi krajiny s najvyššou úrovňou mediálnej gramotnosti.

Mary Berkhout z holandského Centra pre mediálnu gramotnosť zverejnila zaujímavé výsledky výskumu o využívaní tabletov batoľatami. Až 45 % batoliat „použilo" tablet pred svojimi prvými narodeninami. Roku 2012 „využívalo" tablet 33 % batoliat 12 minút denne, roku 2014 sa tento ukazovateľ zvýšil na 77 % batoliat a 18 minút denne.

Súhrn

Toto medzinárodné fórum malo za cieľ podporiť diskusiu a spoluprácu medzi inštitúciami, odborníkmi, profesionálmi, univerzitami a médiami, ako aj medzi politickými a regulačnými orgánmi s cieľom skvalitnenia mediálnej gramotnosti. V rámci rokovania zúčastnených odborníkov sa prijali viaceré odporúčania pre tvorcov verejných politík, ako aj iniciovanie vzniku rôznych spolupracujúcich platforiem.

Hlavným cieľom fóra bolo prispieť k založeniu a posilneniu metód európskej mediálnej gramotnosti, ktoré sú zamerané na zahrnutie mediálnej výchovy do vzdelávacích osnov európskych škôl. Okrem toho má zviditeľniť rozvoj mediálnej gramotnosti aj v oblasti neformálneho i neinštitucionálneho vzdelávania so špeciálnym zreteľom na znevýhodnené skupiny.

Zlepšovanie MIG u žiakov a študentov si vyžaduje, aby učitelia sami sa stali mediálne a informačne gramotnými. Počiatočné zameranie sa na učiteľov je kľúčovou stratégiou – od informačne gramotných učiteľov sa dostaneme ku gramotným študentom a aj spoločnosti. Mediálne a informačne gramotní učitelia budú mať lepšie schopnosti posilniť študentov v ich snahe naučiť sa, ako sa majú učiť, ako sa učiť samostatne a pokračovať aj v celoživotnom vzdelávaní.

Šírka tematického záberu konferencie bola obrovská, určitá redukcia záberu (prípadne rozdelenie príspevkov na výskum a prax) by bola pravdepodobne prínosná. Konferencia bola výnimočným príspevkom do oblasti teórie aj praxe mediálnej gramotnosti s naznačením možností ďalšej spolupráce a nových tém a prístupov.

Vychádzajúc z odporúčaní expertnej skupiny UNESCO pre mediálnu a informačnú gramotnosť a z modulov, ktoré sú vytvorené v spomínanej publikácii *Kurikulum mediálnej a informačnej gramotnosti pre učiteľov*, boli vytýčené tri kľúčové, tematicky vzájomne prepojené kurikulárne oblasti:

- znalosť a porozumenie médiám a informáciám na demokratické diskusie a sociálnu participáciu,
- hodnotenie mediálnych textov a informačných zdrojov,
- produkcia a použitie médií a informácií.

Európske školské systémy vrátane nášho stále ovládajú rôzne anachronizmy. Jedným z najväčších je neprimerané privilegovanie jednotlivých gramotností bez hľadania možností prepájania súborov kompetencií. Ak je pravdou, že technológie obohacujú životy občanov, umožňujúc prístup k obsahom (informáciám) a občiansku participáciu, je potrebné, aby mediálna gramotnosť ako výsledok procesu mediálnej výchovy a funkcia kritického myslenia bola považovaná za centrálnu a tiež odlišnú od dôrazu, ktorý bol predtým kladený na technológie tak v národných, ako aj v európskych orgánoch a zákonoch, a stala sa plnohodnotnou súčasťou všeobecného vzdelania.

V priebehu fóra sme absolvovali krátke neformálne stretnutie s hlavným autorom publikácie *Kurikulum mediálnej a informačnej gramotnosti pre učiteľov* Altonom Grizzlem, špecialistom UNESCO na vývoj a komunikáciu. Vyjadril uznanie Slovensku za jeho snahu skvalitniť proces mediálnej výchovy v školách aj prostredníctvom prekladu tejto publikácie. Pánovi Grizzlemu sme odovzdali propagačný materiál o aktivitách Metodicko-pedagogického centra a publikáciu *Deti v sieti* v anglickom jazyku, ktorú vydalo občianske združenie eSlovensko. Počas otváracieho pléna fóra sa s našou delegáciou kontaktoval aj Igor Grexa, stály delegát Slovenskej republiky pri UNESCO.

Hlavným cieľom fóra bolo prispieť k posilneniu politiky mediálnej a informačnej gramotnosti (tento termín zaviedlo UNESCO a je synonymom pojmu mediálna gramotnosť, ktorý uprednostňuje Európska komisia), orientovanej na začlenenie mediálnej výchovy do európskych školských osnov.

Okrem zástupcov nášho ministerstva školstva sa tohto významného podujatia zúčastnil aj riaditeľ IMEC Norbert Vrabec a predseda Rady pre vysielanie a retransmisiu Miloš Mistrík.

Ing. Henrieta CRKOŇOVÁ,
PhDr. Nataša SLAVÍKOVÁ
Foto archív autoriek

Odporúčania fóra

- Podporovať mediálnu výchovu v školách v rámci všetkých stupňov formálneho systému vzdelávania s dôrazom na predprimárne vzdelávanie, v mimoškolskom prostredí (kluby, centrá voľného času, pastoračné centrá, občianske združenia mládeže a pod.), prostredníctvom médií, predovšetkým verejnoprávnych.
- Podporovať systém rekvalifikácie a odbornej prípravy súčasných učiteľov, ktorí majú záujem vyučovať mediálnu výchovu.
- Podporovať systematickú prípravu nových učiteľov mediálnej výchovy na vysokých školách.
- Podporovať vzdelávanie a systém poradenstva v oblasti mediálnej výchovy pre rodičov a starých rodičov a iných rodinných príslušníkov.
- Podporovať vzdelávanie a systém poradenstva pre občianske organizácie tretieho sektora, ktoré sa venujú aktivitám v oblasti mediálnej výchovy.
- Podporovať spoluprácu s pracovníkmi regulačných orgánov, tvorcami mediálnych obsahov, ako i s ich stavovskými a profesijnými organizáciami.
- Podporovať mediálnu gramotnosť v rámci stratégií celoživotného vzdelávania, ako aj partnerské učenie a výmenu najlepších postupov medzi pedagogickými pracovníkmi v oblasti mediálnej gramotnosti.

Nielen o storyboardoch

ROZHOVOR

Práce na národnom projekte *Moderné vzdelávanie – digitálne vzdelávanie pre všeobecnovzdelávacie predmety*, ktorého strategickým cieľom je obsahová prestavba vzdelávania na základných a stredných školách s využitím inovatívnych foriem a metód výučby, naberajú na obrátkach. Ako konkrétne, o tom sme sa porozprávali s digitálnym školníkom tohto projektu.

Dobrý deň, čo je nové v národnom projekte *Moderné vzdelávanie – digitálne vzdelávanie pre všeobecnovzdelávacie predmety*?

Vďaka pretrvávajúcej výbornej spolupráci s našimi aktívnymi učiteľmi je výroba digitálnych vzdelávacích objektov v plnom prúde a má rastúcu tendenciu.

Vďaka čomu sa tak rapídne zvýšila produkcia?

Bolo to predovšetkým vďaka zavedeniu technických scenárov (storyboardov) pre učiteľov. Učitelia na portáli spolupráce majú svoj vlastný virtuálny pracovný priestor, v ktorom tvoria technické scenáre, vďaka ktorým vizualizujú svoje nápady do jednotlivých obrazoviek. Vďaka týmto veľmi presným a jasným inštrukciám naši grafici a metodici ľahšie zhmotňujú nápady učiteľov do digitálnych vzdelávacích objektov. Naším spoločným cieľom je vytvoriť digitálny obsah vysokej didaktickej hodnoty a kvalitatívnych štandardov.

Prečo ste takto učiteľom zmenili spôsob práce?

Aby sme dokázali vytvoriť stanovený počet digitálnych vzdelávacích objektov, ktorých je až 14 200, v požadovanej kvalite, bolo nevyhnutné vyžadovať od učiteľov podrobnejšie spracovanie scenárov k digitálnym vzdelávacím objektom. Aj odborní hodnotitelia upozorňovali na nedostatky v prichádzajúcich scenároch. Pred zavedením technických scenárov museli metodici a grafici opakovane kontaktovať autorov scenára, aby im dopĺňali a vysvetľovali zámery a ciele ich návrhu, čo neudržateľne predlžovalo čas výroby. Ak zoberieme do úvahy pomer práce, na 14 200 digitálnych vzdelávacích objektov máme 754 učiteľov, ale iba ôsmich grafikov, troch metodikov na plný úväzok a jedného na polovičný. A kým učitelia majú na jeden scenár 50 hodín, metodici s grafikmi len niekoľko desiatok minút.

Prečo nemáte viac grafikov?

Od samotného začiatku bol národný projekt nastavený tak, aby sme čo najviac finančných prostriedkov dostali do regiónov – k učiteľom, ktorí svoje povolanie vnímajú ako poslanie a vykonávajú ho svedomito aj napriek nižšiemu finančnému ohodnoteniu. Navyše učitelia majú skúsenosti s vyučovacím procesom podľa štandardov nášho školského systému, a preto najlepšie vedia, čo naši žiaci potrebujú.

Ako učitelia zmenu pracovného systému prijali?

Mnohí veľmi pozitívne. Katalóg obrazoviek, prostredníctvom ktorých navrhujú digitálne vzdelávacie objekty, im pomáha správne a dostatočne napĺňať stanovené didaktické ciele. Aj učitelia, ktorým sa už u nás skončila pracovná zmluva, prerábajú svoje scenáre do technických scenárov, aby dosiahli čo najvyššiu kvalitu svojich výstupov. Máme však aj učiteľov, ktorí tento postup odmietajú. Takí by si mali uvedomiť, že výsledné digitálne vzdelávacie objekty ponesú ich meno a budú k dispozícii mnoho rokov aj po skončení národného projektu. Preto je veľmi dôležitá kvalita samotného výstupu.

Neodporuje táto zmena pracovnej zmluve, ktorú učiteľ s národným projektom uzatvára?

Nie, neodporuje. V pracovnej náplni, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou pracovnej zmluvy, sa okrem iného uvádza „práca na tvorbe metodického návodu na použitie objektu digitálneho vzdelávacieho obsahu a dodržiavanie schválených štandardov pri jeho tvorbe", „tvorba koncepcie použitia objektu digitálneho vzdelávacieho obsahu pri procese výučby", „kategorizácia a popisovanie schválených objektov digitálneho vzdelávacieho obsahu", ale aj „dodržiavanie stanovených metodických, didaktických a kvalitatívnych štandardov". Technické scenáre napomáhajú dodržiavanie vyššie uvedených štandardov pri tvorbe digitálnych objektov.

Takže učitelia si vďaka vášmu projektu môžu finančne prilepšiť...

To áno, na rozdiel od mnohých iných projektov náš projekt aktívnych učiteľov za ich prácu odmeňuje.

Môže pre vás pracovať ktorýkoľvek učiteľ?

Áno, vstupnou podmienkou pre každého aktívneho učiteľa bolo schválenie návrhov scenárov na základe kvalitatívneho posúdenia a následne jeho zazmluvnenie na spoluprácu s národným projektom. Všetky jeho pracovné pomery vrátane dohôd však nesmú prekročiť hodnotu jeden a pol úväzku, v opačnom prípade vznikajú neoprávnené výdavky, ktoré nám Európska únia nepreplatí. Preto nás veľmi mrzí, že aj medzi učiteľmi sa nájdu jednotlivci, ktorí si to neuvedomujú a vedome či nevedome vykazujú nesprávne údaje. Sociálna poisťovňa však všetky legálne úväzky eviduje a táto škoda hradená zo štátneho rozpočtu je spätne vymáhateľná súdnou cestou.

Spomenuli ste odborných hodnotiteľov. Môžete nám viac priblížiť ich úlohu v procese tvorby digitálnych vzdelávacích objektov?

Skôr ako pustíme digitálne vzdelávacie objekty do vyučovacieho procesu, musia prejsť dvojstupňovou odbornou kontrolou, ktorú zabezpečuje kolégium odborníkov. Kolégium je vytvorené tak, aby boli pokryté všetky stupne všetkých predmetov, pre ktoré vytvárame digitálne vzdelávacie objekty. Tie sú posudzované z hľadiska obsahovej, pedagogicko-didaktickej a formálnej úrovne spracovania.

Prezradíte nám, čo chystáte v projekte ďalej?

V blízkom čase by sme radi vymenovali z radov našich aktívnych učiteľov niekoľkých ambasádorov národného projektu. Z tejto pozície nevyplývajú žiadne dodatočné úlohy, má to byť skôr naše poďakovanie a vyslovenie úcty učiteľom, ktorí sú pre náš národný projekt skutočným prínosom a pre svojich kolegov inšpiráciou a motiváciou a ktorí celkovo šíria osvetu digitálneho vzdelávania. Tiež plánujeme niekoľko koordinačných stretnutí v regiónoch a po prázdninách aj zaujímavé súťaže najmä pre žiakov.

Ďakujeme za rozhovor a tešíme sa na ďalšie novinky.

Aj my ďakujeme za priestor a všetkým učiteľom zo srdca želáme krásne prázdniny plné oddychu a našim učiteľom veľa chute a tvorivej nálady pri písaní technických scenárov.

(red)

Elektronické testovanie dáva podrobnú spätnú väzbu

NÚCEM

V máji a júni tohto roka sa viac ako 10-tisíc žiakov zo 159 škôl zapojilo do elektronického testovania zo slovenského jazyka a literatúry, z matematiky a matematickej gramotnosti v národnom projekte *Zvyšovanie kvality vzdelávania na základných a stredných školách s využitím elektronického testovania (E-test)*, ktorý od marca 2013 realizuje Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM) vo všetkých regiónoch Slovenska. V súčasnosti žiaci z ďalších škôl absolvujú testy aj z prírodovedných predmetov, z čitateľskej, prírodovednej a finančnej gramotnosti.

NÚCEM
NÁRODNÝ ÚSTAV CERTIFIKOVANÝCH MERANÍ VZDELÁVANIA

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/ Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Testovanie v novom elektronickom systéme prináša popri iných výhodách aj detailnejšie a adresnejšie správy (výstupy) pre zainteresované školy. Školy zapojené do testovania tak okrem cenných skúseností s novým elektronickým prostredím získajú podrobnú spätnú väzbu o výsledkoch svojich žiakov v jednotlivých testovaných predmetoch, celkový výsledkový profil školy za testované obdobie, ako aj možnosť porovnať svoje výsledky s výsledkami žiakov ostatných škôl. Novinkou bude tiež informácia o dosiahnutých výsledkoch v jednotlivých obsahových oblastiach testovaného predmetu.

Čo všetko nájdu učitelia v správe z testovania? Správa bude rozdelená do dvoch samostatných častí. Prvú časť budú tvoriť výsledky za každý testovaný predmet a druhá bude predstavovať sumár výsledkov za všetky realizované testovania danej školy s jej grafickým profilom. Lepšiu predstavu o samotnom teste získajú učitelia v krátkej kapitole, ktorá prináša informácie o počte a type položiek v teste, o zastúpení položiek v jednotlivých obsahových oblastiach či o čase, ktorý mali žiaci k dispozícii na vyplnenie testu. Nebude chýbať ani informácia o rozdelení položiek v teste vzhľadom na ich obťažnosť.

Nevyhnutnou súčasťou výstupu z testovania pre školy sú údaje o počtoch žiakoch a dosiahnutej priemernej úspešnosti tak na úrovni školy, ako i celého testovaného súboru – ukážku prináša tab. 1.

Veľmi dôležitým údajom, ktorý umožňuje porovnať výsledky školy s výsledkami ostatných škôl, je percentil školy. **Percentil vyjadruje umiestnenie školy, resp. žiaka v celom testovanom súbore usporiadanom podľa úspešnosti.** Napríklad, ak uvádzame, že žiak dosiahol 65. percentil v teste, znamená to, že jeho výsledky boli lepšie ako u 65 % ostatných testovaných žiakov

Obr. 1: Zastúpenie žiakov školy vo výkonnostných kategóriách

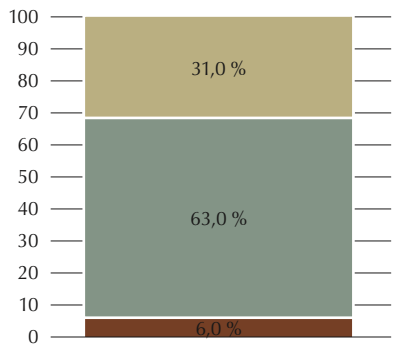

Legenda: nadpriemerná úspešnosť (> horný kvartil), priemerná úspešnosť (dolný až horný kvartil), podpriemerná úspešnosť (< dolný kvartil).

a len 35 % žiakov bolo v teste úspešnejších ako daný žiak. Tabuľka s dosiahnutými percentilmi jednotlivých žiakov školy bude prílohou správy.

Učiteľom správa ďalej ponúkne pohľad na percentuálne zastúpenie ich žiakov v skupinách podľa úrovne dosiahnutej úspešnosti v teste. Získajú tak informáciu, koľko percent ich žiakov patrí do skupiny najúspešnejších 25 % zo všetkých testovaných žiakov, alebo naopak, aký podiel žiakov patrí do skupiny 25 % najslabších žiakov v teste.

Obr. 1 zachytáva príklad percentuálneho zastúpenia žiakov konkrétnej školy v jednotlivých výkonnostných skupinách. Z obrázka vyplýva, že 63 % žiakov danej školy dosiahlo výsledky, ktoré sa nachádzajú medzi horným a dolným kvartilom, a teda ich úspešnosť možno zaradiť do kategórie priemerných žiakov v teste. Až 31 % žiakov tejto školy dosiahlo v teste nadpriemerne vysokú úspešnosť a 6 % žiakov výsledky, ktoré sú výrazne pod priemerom ostatných žiakov.

V pripravovanom výstupe z testovania sa učitelia okrem dosiahnutého percentilu v testovanom predmete navyše dozvedia aj percentil svojich žiakov v jednotlivých obsahových oblastiach testovaného predmetu. Učiteľ tak získa lepšiu predstavu o nadobudnutých vedomostiach svojich žiakov v konkrétnej oblasti a dokáže identifikovať potenciálne slabšie miesta vo vyučovanom predmete, na ktoré následne môže vo väčšej miere zamerať svoju pozornosť pri výučbe.

Obr. 2 je ukážkou zobrazenia výsledkov žiakov v jednotlivých oblastiach testovaného predmetu. Z obrázka je zrejmé, že žiaci tej-

Obr. 2: Výsledky žiakov školy v jednotlivých obsahových oblastiach

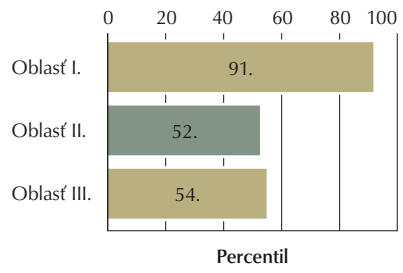

to školy výrazne dominujú v oblasti I. (napr. čítanie s porozumením v prípade slovenského jazyka a literatúry), kde dosiahli výsledky lepšie ako 91 % ostatných žiakov. V ďalších dvoch oblastiach boli ich výsledky na úrovni priemeru testovaného súboru.

Pre školy, ktorých žiaci budú v rámci vlny testovania testovaní z aspoň troch predmetov, k správam z jednotlivých testovaných predmetov pribudne aj súhrnná správa za celé testovanie. Tá prinesie pohľad na celkové výsledky žiakov školy a umožní získať komplexnejšiu a ucelenejšiu predstavu o úrovni ich schopností. **Ťažiskom súhrnnej správy pre školu bude grafický profil jej výsledkov zo všetkých testov** (obr. 3). Graf zobrazuje dosiahnutý percentil v jednotlivých predmetoch, takže jeho výstupom je porovnanie relatívnej úspešnosti žiakov danej školy s úspešnosťou všetkých testovaných žiakov. Zoradenie predmetov v grafe podľa príbuzného zamerania (testy z matematických, resp. jazykových či prírodovedných predmetov zoradené vedľa seba) umožní získať komplexnejšiu predstavu o úrovni schopností žiakov v konkrétnej predmetovej oblasti. Učiteľ tak dokáže rýchlo identifikovať tie aspekty nadobudnutých vedomostí a zručností, ktoré sú silnou stránkou jeho žiakov, či naopak, tie, v ktorých existujú určité rezervy.

Graf na obr. 3 zachytáva príklad výsledkového profilu školy, ktorej žiaci v testovaní preukázali mimoriadne vysokú úroveň matematickej schopnosti. Dosiahnutý 89. percentil v teste z matematiky znamená, že len 11 % všetkých žiakov v rámci celej testovanej vzorky dosiahlo v teste lepšie výsledky ako žiaci vybranej školy. O výbornej schopnosti žiakov aplikovať matematické poznatky v praxi svedčí dosiahnutý 82. percentil v teste z matematickej gramotnosti a 78. percentil v teste z finančnej gramotnosti. Naopak, isté rezervy vo vedomostiach a zručnostiach možno pozorovať u žiakov tej istej školy v predmete slovenský jazyk a literatúra a anglický jazyk. Takmer polovica všetkých testovaných žiakov dosiahla v týchto predmetoch lepšie výsledky ako žiaci tejto konkrétnej školy (56., resp. 54. percentil).

Počas školského roka NÚCEM ponúka školám možnosť zapojiť sa do niekoľkých vĺn testovania. Jednotlivé výsledky z rôznych vĺn testovania, samozrejme, nie je možné priamo porovnávať. Na druhej strane však opakované merania ponúkajú školám ucelenejší a relevantnejší pohľad na úroveň vedomostí a zručností zapojených žiakov a na základe identifikácie silných a slabých miest v schopnostiach žiakov možno potom adresnejšie zacieliť smerovanie ďalšej výučby.

Správy s výsledkami z aktuálnej vlny testovania bude NÚCEM postupne generovať počas prázdninových mesiacov tak, aby ich všetky zúčastnené školy mali k dispozícii ešte pred začiatkom nového školského roka 2014/2015, keď sa rozbehne kolotoč nových povinností a výziev. Testovanie v novom elektronickom systéme národného projektu prinesie postupne úplnú automatizáciu správ o výsledkoch, a teda aj oveľa rýchlejšiu spätnú väzbu pre žiakov. Určite aj to je silnou zložkou motivácie škôl pri zapájaní sa do ďalších testovaní.

Obr. 3: Profil školy podľa dosiahnutých výsledkov vo všetkých testoch

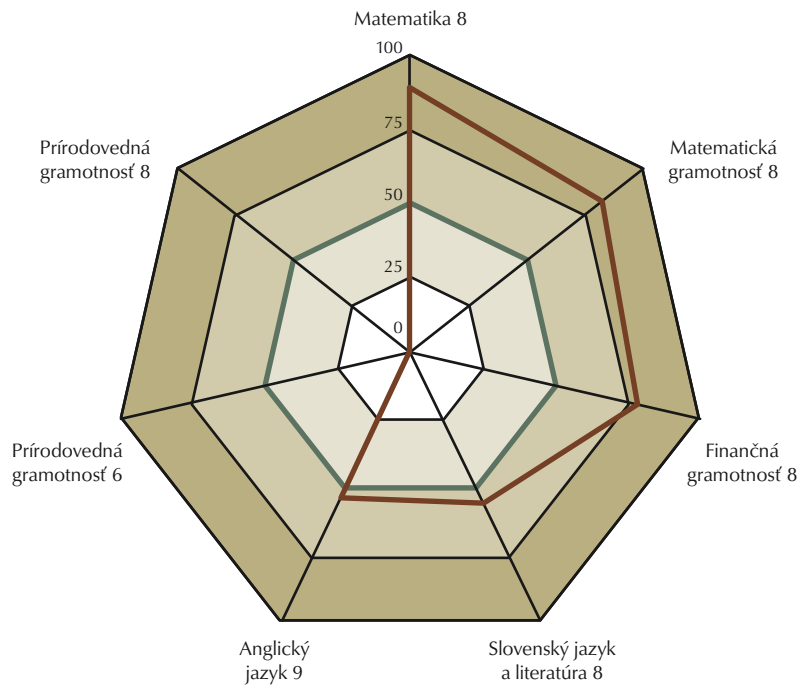

Legenda: stredné pásmo úspešnosti, úspešnosť školy (vyjadrená precentilom).

Tab. 1: Počty žiakov a priemerná úspešnosť

	Vaša škola	Testovaný súbor
Počet testovaných žiakov	39	4 189
Počet testovaných chlapcov	17	2 106
Počet testovaných dievčat	22	2 083
Priemerná úspešnosť v teste	58,2 %	55,9 %
Percentil školy	65.	●

Mgr. Martina PIGOVÁ,
štatistička a psychometrička, NÚCEM

Skúšobná prevádzka systému

ON-LINE TESTY

Národný projekt *Zvyšovanie kvality vzdelávania na základných a stredných školách s využitím elektronického testovania* vstúpil v máji 2014 do fázy, v ktorej sa školy zúčastňujú na spustení skúšobnej prevádzky systému elektronického testovania. Pre jeho tvorcov je veľmi dôležité zistiť spätnú väzbu zo školského prostredia, aby ho vedeli prispôsobiť požiadavkám NÚCEM. Vytvorenie podmienok na postupné zavedenie elektronického testovania ako modernej formy overovania vedomostí je jedným zo základných cieľov národného projektu.

Prvá skupina cca 20 škôl sa začiatkom mája podieľala na testovaní systému ako takého, aby NÚCEM mohol nastaviť proces organizačného zabezpečenia bezproblémového priebehu testovania v novom elektronickom prostredí. Do overovania systému sa zapojili aj odborní zamestnanci národného projektu, ktorí overovali jeho funkčnosť pre autorov testových úloh (učiteľov), zamerali sa na elektronizáciu vytvorených úloh a testov, ako aj na proces ich schvaľovania.

Druhá skupina 30 škôl už v prostredí elektronického systému, ktorý overila prvá skupina škôl, až do druhej polovice júna zadávala žiakom testy z matematiky, zo slovenského jazyka, z prírodovedných predmetov a z rôznych druhov gramotností. V tomto prípade NÚCEM zaujíma aj kvalita testov vytvorených autormi v projekte.

„Kvalitný, bezpečný elektronický testovací systém je pre projekt veľmi dôležitý. Približne 1 660 zmluvných škôl ho bude využívať v rámci projektu, ale aj po jeho ukončení prostredníctvom licencií. NÚCEM plánuje využiť nový elektronický systém v budúcom školskom roku aj na Maturitu on-line v približne 300 stredných školách," povedala riaditeľka NÚCEM Romana Kanovská a dodala, že z toho dôvodu je potrebné dôsledne overiť a sfinalizovať systém tak, aby bol používateľsky prínosný tak pre školy, ako aj pre požiadavky NÚCEM. „V týchto dňoch končíme prípravu distribúcie licencií na štandardné testovania, t. j. na školské testovania do základných a stredných škôl zapojených v projekte, a chceme ju stihnúť ešte v tomto mesiaci. Následne v septembri budeme posielať licencie s rozšírenou funkcionalitou certifikačným školám – teda tým, ktoré budú realizovať certifikačné merania, ako je v základných školách Testovanie 9 on-line a na stredných školách Maturita on-line," vysvetlila riaditeľka NÚCEM.

Nový elektronický testovací systém je unikátny systém, ktorý implementuje spoločnosť IBM, víťaz verejného obstarávania na dodávku tovarov, licencií a služieb nevyhnutných na tvorbu testovacích nástrojov a elektronického testovania žiakov základných a stredných škôl. „Elektronický testovací systém dokáže jednoznačne identifikovať, otestovať a ohodnotiť výsledky žiakov v testoch a slúži aj ako nástroj na tvorbu úloh a samotných testov. Na Slovensku je to v takomto rozsahu unikátne riešenie," hovorí generálny riaditeľ IBM Slovensko Martin Murgáč. Systém zabezpečí vytvorenie, klasifikáciu a uloženie tisícok úloh a testov na certifikačné a školské testovania takým spôsobom, aby nemohlo dôjsť k ich predčasnému zverejneniu. Všetky testy a úlohy vytvorené pre certifikačné testovanie systém podpíše a bezpečne zakryptuje s využitím najmodernejších softvérových technológií. Na vývoji elektronického testovacieho systému, ktorý bol vytvorený na Slovensku, sa podieľala viac ako stovka špecialistov.

Mária GREBEŇOVÁ-LACZOVÁ,
manažérka publicity národného projektu,
NÚCEM

Spoločná fotografia účastníkov priateľského stretnutia.

Susedská návšteva

ZŠ NITRIANSKE HRNČIAROVCE

Naša obec Nitrianske Hrnčiarovce má bohaté styky s rôznymi obcami z krajín Európskej únie, a to aj na poli školstva, konkrétne z Nemecka, Rakúska a Maďarska. Poslední menovaní k nám nedávno zavítali aj osobne.

Deň 3. júna bol pre niektorých celkom obyčajný, ale určite nie pre žiakov našej Základnej školy Nitrianske Hrnčiarovce a partnerskej školy Vörösberényi Általános Iskola z maďarského Balatonalmádi. V tento deň sa mali po prvýkrát stretnúť, zoznámiť a spriateliť.

Dlhoočakávaný moment prišiel v popoludňajších hodinách, keď sa na školskom dvore zhromaždili dve skupinky mladých ľudí skúmajúcich sa pohľadmi. Po uvítacích príhovoroch pani starostky a riaditeľky školy nasledoval krátky program, pri ktorom žiaci spolu zasadili lipku – strom priateľstva. Nasledoval zápas medzi chlapcami v malom futbale. Aj napriek jazykovej bariére žiaci spolu komunikovali a porozumeli si, o čom svedčí fakt, že zápas vo vybíjanej sa uskutočnil už v zmiešaných družstvách. Vyučujúce spolu s vedením školy a obce len s milým prekvapením pozorovali toto priateľské stretnutie. Deň, ktorý očakávali možno s menším napätím, dopadol na výbornú a výsledkom sú nové priateľstvá, ktoré pokračujú aj po odchode nových kamarátov domov.

(nh), foto archív školy

O moderných veciach moderne

ZŠ s MŠ STAKČÍN

Projekt pod názvom *Nebudeme sa predsa učiť o moderných veciach nemoderným spôsobom* realizovala od 1. júla 2012 do 30. júna 2014 Základná škola s materskou školou Stakčín v rámci operačného programu Vzdelávanie. Jeho strategickým cieľom bola inovácia učebných materiálov a implementácia interaktívnych metód výučby s cieľom zvýšenia kľúčových kompetencií pedagógov a žiakov netradičnými výchovno-vzdelávacími metódami a formami s efektívnym využitím IKT.

Uplynulé dva školské roky boli v stakčínskej škole charakterizované tvorivými projektovými aktivitami detí i pedagógov.

Aktivity projektu boli rozčlenené do 8 bodov:

1. Hravé hodiny slovenského jazyka v 2. a 3. ročníku,
2. Hravo za poznaním v predmete prírodoveda v 3. a 4. ročníku,
3. Inovatívne vyučovanie slovenského jazyka a literatúry v 5. a 6. ročníku,
4. Chémia okolo nás,
5. Inovácia predmetu fyzika pre 7. a 8. ročník,
6. Hudobná výchova zaujímavo a netradične,
7. Pátranie v minulosti,
8. Ďalšie vzdelávanie pedagogických zamestnancov.

V prípravnej fáze v prvom roku realizácie projektu boli inovované učebné osnovy a tematické výchovno-vzdelávacie plány z vybraných predmetov s cieľom umožniť profiláciu školy takým spôsobom, aby obsah vzdelávania zohľadnil regionálne potreby, požiadavky na vedomostnú úroveň a kultúrnu gramotnosť obyvateľov. Keďže aplikácia nových foriem a metód vzdelávania nie je možná bez prípravy pedagógov, ďalšie vzdelávanie pedagogických zamestnancov prispelo k získaniu znalostí, skúseností a nových kompetencií potrebných na prácu s didaktickými nástrojmi a vytvorilo priestor na tvorbu príprav a overovanie moderných metód vzdelávania.

V rámci projektu boli zakúpené učebné pomôcky a didaktická technika. Na vyučovacie hodiny slovenského jazyka a literatúry to boli nástenné tabule, vybrané knižné publikácie na mimočítankové čítanie, *Pravidlá slovenského pravopisu*, slovníky a portréty spisovateľov. Odborná literatúra bola zakúpená na hodiny chémie, prírodovedy a hudobnej výchovy. Do kabinetu dejepisu pribudli nové atlasy a portréty slovenských národných dejateľov, do kabinetu fyziky a chémie digitálne teplomery a digitálne váhy. Z didaktickej techniky, ktorú škola vďaka projektu získala, je potrebné spomenúť šesť interaktívnych projektorov, tabule k interaktívnemu systému, sedem kusov notebookov, prezentéry, laminovací stroj, vizualizéry, dve ozvučovacie súpravy, prenosné rádio s CD prehrávačom a bezdrôtový mikrofón.

Realizačná fáza v druhom roku projektu obsahovala prípravu inovovaných učebných materiálov, ich tvorbu a implementáciu do vyučovacieho procesu, vzdelávanie pedagogických zamestnancov zamerané na implementáciu IKT do vyučovacieho procesu a pilotné overovanie inovovaných učebných materiálov s aplikáciou inovatívnych foriem a metód vyučovania.

Na vyučovacie hodiny vybraných predmetov projektu pedagógovia pripravili a postupne implementovali do vyučovacieho procesu prezentácie, metodické listy, pracovné listy na laboratórne práce a prehľadné tabuľky, pracovné listy na problémové úlohy a projektové vyučovanie, interaktívne cvičenia, žiacke portfóliá a vychádzky. Na vyučovacích hodinách slovenského jazyka v 2. a 3. ročníku žiaci nacvičili divadelné predstavenia, s ktorými vystúpili pred žiakmi prvého stupňa, a tiež absolvovali zážitkové učenie v školskej knižnici. Na hodinách hudobnej výchovy žiaci 7. ročníka pripravili hudobné divadlo *Tri zlé princezné*, ktoré odohrali pred žiakmi druhého stupňa. Žiaci 8. a 9. ročníka v rámci predmetu dejepis absolvovali zážitkové učenie vo Vihorlatskom múzeu a v jeho Expozícii ľudovej architektúry a bývania v Humennom. Súčasťou realizácie projektu boli aj výchovno-vzdelávacie exkurzie, ktoré sa uskutočnili v priebehu mesiaca máj 2014.

Meníme tradičnú školu na modernú, využívame medzipredmetové vzťahy, rozvíjame globálne vzdelávanie a vytvárame podmienky pre žiakov, aby boli nielen dostatočne vzdelaní, ale naučili sa aj kriticky myslieť, analyzovať a vyhodnocovať informácie. Týmto prístupom im umožníme získať zručnosti, ktoré si vyžadujú nové pracovné miesta s vysokou pridanou hodnotou typické pre vedomostnú spoločnosť.

Nadežda ŠOTHOVÁ

Učenie naopak

ZŠ SVIT

Vo štvrtok 22. mája sa v Základnej škole na Komenského ul. vo Svite učilo inak, naopak. Neučili učitelia žiakov, ale žiaci žiakov a učiteľov.

Myšlienka zorganizovať takýto projekt sa rodila postupne na hodinách prírodovedy v 4. B triede. V tematickom celku živočíšne spoločenstvá nás zaujalo učivo o vlčích svorkách, tučniakoch či mravcoch. Metódou *brainstormingu* sme sa dozvedeli, ako fungujú živočíchy v spoločenstve, ktoré vytvárajú svorky, kolónie, stáda, ako sa dorozumievajú. A dostali sme chuť naučiť sa ešte niečo viac, ako len to, čo nám ponúka učebnica. V skupinách sme zisťovali z kníh, encyklopédií a internetu informácie o rôznych živočíšnych skupinách. Takto vznikli tímy surikát, tučniakov, mravcov, potkanov, slonov a opíc. Každý tím si na prezentáciu pripravil trojrozmerný model, na ktorý umiestnil živočíchy v prostredí pre ne prirodzenom.

Trojrozmerné modely prostredia typického pre prezentované živočíchy bodovo hodnotili žiaci školy.

Bola by škoda nechať si tieto vedomosti len pre seba, a tak sme sa o nové poznatky, modely a tímové schopnosti podelili so žiakmi a s učiteľmi z iných tried. Aj rodičia boli ochotní spolupracovať, vytlačili pozvánky, a tak sme mohli pozvať všetky triedy prvého stupňa aj vedenie školy. Rozdelili sme si prácu v tímoch a začalo sa pracovať. Kreativite sa medze nekládli. Používala sa sadra, vata, kartón, slané cesto, plastelína, rôzne figúrky, farebný papier, piesok, kamienky a iné materiály. Modely sme vystavili v aule školy a vyučovanie v našom podaní sa mohlo začať. Prezentácia trvala 45 minút a bola rozdelená na 3 časti. V prvej časti každý tím prezentoval svoje vedomosti, v druhej sme si prostredníctvom kvízu overili, čo si učitelia a žiaci zapamätali z nášho výkladu. Každú správnu odpoveď sme ocenili sladkou odmenou. V tretej časti si zúčastnení dôkladne prezerali naše modely a zároveň pridelili bod tomu, ktorý sa im najviac páčil. Prednášali sme celých päť vyučovacích hodín. V aule sa okrem tried prvého stupňa vystriedali aj piataci. Ohlasy boli výborné. Učitelia aj žiaci nadšení. A my? Trochu unavení, ale zároveň hrdí a spokojní s dobre vykonanou prácou.

Cieľ sme splnili. Dozvedeli sme sa veľa nového, zvládli tímovú prácu, dokázali na veľmi dobrej úrovni prezentovať svoje vedomosti, podeliť sa o ne. Skrátka sme to dokázali.

Mgr. Lucia DREXLER SLOVINCOVÁ a žiaci 4. B, foto archív školy

Realizácii dendrologického náučného chodníka sa žiaci II. stupňa venovali takmer celý rok.

Dendrologický chodník spestril areál školy

ZŠ HUMENNÉ

Medzinárodný certifikovaný vzdelávací program Zelená škola je realizovaný na Základnej škole na Pugačevovej ul. v Humennom už druhý rok. Program je širokospektrálne zameraný a školám ponúka netradičné zážitkové vzdelávanie, rozvoj environmentálneho povedomia, racionálne využívanie rôznych zdrojov či možnosť podieľať sa na intenzívnejšej estetizácii interiéru a exteriéru školy. Vhodné podmienky prostredia školy ponúkajú žiakom napr. jedinečnú možnosť poznávať bohatú drevinovú skladbu. Z viac ako 160 drevín známych na Slovensku je na pozemku našej školy zastúpených približne 25 druhov stromov. Okrem ekologických, zdravotných, rekreačných či estetických funkcií sú významným prvkom v edukácii mládeže i dospelých.

Práve tieto aspekty zohrali úlohu pri rozhodnutí realizovať dendrologický chodník v rámci environmentálneho akčného plánu programu Zelená škola. Samotná príprava materiálu, technické spracovanie a napokon osadenie popisných tabuliek na chodníku boli náročné. Práce trvali viac ako rok a venovali sa im žiaci 5. – 9. ročníka na hodinách predmetov svet práce a environmentálna výchova. Samotný výsledok ich snahy však určite potešil i zamestnancov školy. Dendrologický chodník sa koncom mája stal v škole realitou. Bude skrášľovať areál a rozširovať vedomosti žiakov i návštevníkov školy o našich drevinách.

Mgr. Ján ANDREJČÍK
Foto archív školy

Vyššie stredné školstvo vo svete

PRÍPRAVA ODBORNÍKOV

Stredoškolské učebné plány sa koncipujú s cieľom pripraviť študentov buď na vysokoškolské štúdium, alebo na vstup do zamestnania. Drvivá väčšina štátov nepredpisuje mládeži povinnosť absolvovať druhý cyklus strednej školy, čo sa vo všeobecnosti považuje za najpádnejší dôvod nepokračovať ďalej v štúdiu...

Vývoj (vyššieho) stredného školstva vo všetkých končinách sveta za jedno desaťročie naznačuje celkový ukazovateľ školskej dochádzky (103 % oproti 98 %), z ktorého vyplýva, že jedine v krajinách Severnej Ameriky a západnej Európy nevládne priepastný rozdiel medzi prvým (kolégiá, resp. II. stupeň ZŠ) a druhým (lýceá, resp. gymnáziá a stredné odborné školy) cyklom, keďže vo väčšine z nich sa stredoškolské štúdium pokladá viac-menej za povinnú školskú dochádzku. Tak či onak, návštevnosť stredných škôl na celom svete stúpa; úhrnný podiel stredoškolákov roku 2009 predstavoval 56 % oproti 45 % v roku 1999.

Nesporný pokrok za desaťročie

Najpozoruhodnejší pokrok vo vývoji stredného školstva zaznamenala východná a tichomorská Ázia (zo 45 na 66 %), Stredná a Latinská Amerika (zo 62 na 75 %), no ani strednej Ázii nemožno uprieť evidentný nárast (z 82 na 94 %). Relatívnu stagnáciu v tejto oblasti možno pripísať arabským štátom, kde sumárny ukazovateľ stúpol sotva o 6 % (zo 42 na 48 %), čo sa dá sčasti vysvetliť prioritnou snahou zvýšiť podiel žiakov na nižších stredných školách. V podstate nízka úroveň panuje aj v južnej a západnej Ázii, hoci štatistický údaj svedčí o výraznom zlepšení (z 30 na 44 %).

Najnižší index vykazuje subsaharská Afrika (z 20 na 27 %), ktorá sa k celkovému priemeru dopracovala vďaka očividnému vývoju v niekoľkých krajinách, predovšetkým v Južnej Afrike, kde úhrnný ukazovateľ dosahuje 93 %, v Keni (43%) a Kongu (31 %). Okrem týchto svetlých výnimiek sa prakticky dve tretiny územia pohybujú hlboko pod priemerom, čo dokazuje sotva 6 % v Stredoafrickej republike, Nigeri, Somálsku a Tanzánii. Vzhľadom na sľubný vývoj nižšieho stredného školstva (z 28 na 43 %) však nemožno vylúčiť potenciálny nárast ani na vyšších stredných školách.

Napriek určitým úskaliam súvisiacim s rovnosťou oboch pohlaví sa na návštevnosti vyšších stredných škôl v celosvetovom meradle badateľnejšie podieľajú študentky; ich kvóta za decénium stúpla zo 43 na 55 %. Najmarkantnejší nárast možno pozorovať opäť vo východnej a v tichomorskej Ázii (zo 44 na 68 %), v strednej Ázii (zo 79 na 93 %) a Strednej a Latinskej Amerike (zo 66 na 80 %). V takmer všetkých končinách sveta pretrvávajú medzi chlapcami a dievčatami väčšie či menšie rozdiely, okrem strednej Ázie a najmä Severnej Ameriky a západnej Európy. Stredná a východná Európa dospela v redukcii kontrastov medzi oboma pohlaviami k miernemu pokroku (zo 77 na 81 %), kým kvóta chlapcov stúpla z 82 na 86 %. Študentky v južnej a západnej Ázii musia zdolávať očividné bariéry predsudkov, ako vyplýva z odlišného pomeru chlapcov a dievčat navštevujúcich strednú školu (47 % chlapcov, 40 % dievčat), hoci celkový ukazovateľ u dievčat vzrástol za posledných desať rokov z 25 na 40 %. Ešte zreteľnejšie sa to prejavuje v subsaharskej Afrike, kde majú dievčatá obmedzenejší prístup k stredoškolskému vzdelaniu; ich index sa mierne zvýšil z 18 na 24 %, kým v prípade chlapcov z 22 na 31 %.

Opačný príklad poskytujú dve oblasti; v Strednej a Latinskej Amerike sa za posledné desaťročie prehĺbilo rozpätie medzi oboma pohlaviami, resp. zvýšila pravdepodobnosť, že strednú školu ukončí viac študentiek (zo 66 na 80 %) než študentov (z 58 na 69 %). Odlišné pomery panujú vo východnej a v tichomorskej Ázii, kde sa študentky síce nachádzajú v nevýhodnejšej situácii, no jednako sa dopracovali k lepším výsledkom (zo 44 na 68 %) na rozdiel od chlapcov (zo 46 na 64 %).

Podiel absolventov stredných škôl

Možnosť študovať na strednej škole sa teda vo všeobecnosti zlepšila. Koľko študentov ju však reálne ukončí? Percento absolventov druhého cyklu stredných škôl sa určuje na základe celkového množstva populácie v 70 krajinách, ktorá by teoreticky mohla získať maturitné vysvedčenie. Zo štatistických údajov zachytávajúcich 17 štátov strednej a východnej Európy vyplýva, že vyše 70 % maturantov všeobecnovzdelávacích škôl pokračuje v štúdiu na vysokej škole; výnimku tvorí Bielorusko, Chorvátsko, Moldavsko a Turecko, kde percento kolíše v rozpätí od 24 do 65 %. V šiestich štátoch strednej Ázie sa celkový ukazovateľ v tejto oblasti zvýšil na vyše 60 %, vynímajúc Tadžikistan (44 %). Polovica krajín vo východnej a v tichomorskej Ázii vykazuje vyše 80 % maturantov, kým Austrália, Čína v oblasti Hongkongu a Japonsko viac než 90 %. Na druhej strane končí stredoškolské štúdium v Indonézii a Thajsku necelá polovica populácie teoreticky schopnej získať maturitné vysvedčenie.

V Strednej a Latinskej Amerike si možno všimnúť výraznejšie odchýlky, počnúc 39 % v Guatemale a končiac 70 % v Peru, kým prevažnú polovicu maturantov zaznamenala Bolívia, Chile, Kolumbia a Kuba. Učebné plány vo väčšine štátov sa zameriavajú najmä na prípravu študentov na vysokoškolské štúdium, okrem Kuby, Salvádora, Mexika a Panamy. Sumárny ukazovateľ maturantov Severnej Ameriky a západnej Európy vzrástol na vyše 70 % vo všetkých krajinách, s výnimkou Malty (68 %) a Portugalska (67 %), pričom väčšina z nich sa uchádza o štúdium na vysokej škole. Markantnejšie výnimky možno pozorovať v Belgicku, Dánsku, Grécku, na Islande, v Luxembursku, Nórsku a Holandsku, kde aspoň štvrtina absolventov stredných škôl vstupuje do pracovného procesu v súlade s požiadavkami trhu práce.

Kvalitný ľudský kapitál

Úroveň dosiahnutého vzdelania odzrkadľuje tendencie výchovno-vzdelávacieho procesu z hľadiska dlhodobej perspektívy, teda viacerých desaťročí, a následne kvalitu ľudského kapitálu, resp. percento dospelej populácie (nad 25 rokov) s maturitným vysvedčením a vysokoškolským diplomom bez ohľadu na pohlavie, čo sa dá považovať za jeden z hlavných determinantov ekonomického rastu.

Väčšina krajín strednej a východnej Európy i strednej Ázie si ponechala princíp základného a stredného školstva z predchádzajúceho (socialistického) režimu, čo znamená, že prvý cyklus stredných škôl naďalej nahrádzajú univerzálnym druhým stupňom základných škôl, ktorý v minulosti končili minimálne štyri pätiny žiakov, čo platí pre Českú a Slovenskú republiku, Litvu, Čiernu Horu i Kazachstan. Štatistické údaje poukazujú na fakt, že v šiestich európskych a piatich ázijských štátoch zmaturovalo 80 % dospelej populácie; výnimku tvorilo Turecko, kde 35 % žiakov ukončilo prvý cyklus a 26 % druhý cyklus strednej školy. V Macedónsku absolvovalo strednú školu iba 48 % maturantov, a predsa sa obe oblasti môžu pochváliť najlepším priemerom.

V ostatných končinách sveta badať väčšie odchýlky, napr. v arabských štátoch, kde absolventi prvého cyklu strednej školy kolísali od 24 % (Alžírsko) po 73 % (Jordánsko). Rovnaké pomery vládli v južnej a západnej Ázii, kde sa údaje pohybujú od 25 % (Maldivy) po 74 % (Srí Lanka). Kvóta najväčšej krajiny na tomto území, teda Indie, nie je známa. Úroveň dosiahnutého vzdelania vo východnej a v tichomorskej Ázii pripomína Strednú a Latinskú Ameriku. Kvalitný ľudský kapitál v oboch oblastiach buď chýbal (Kambodža, Thajsko, Guatemala, Honduras), alebo prevyšoval (Austrália, Kórea, Bermudy, Portoriko). Polovica Číňanov starších ako 25 rokov absolvovala do roku 2000 aspoň prvý cyklus strednej školy, kým na vysokoškolské vzdelanie sa zmohli len 4 %; novšie údaje sa nesú pravdepodobne v optimistickejšom duchu.

V Karibiku sa ukazovateľ absolventov prvého cyklu vyšplhal na 90 % na Bahamských, Bermudských i Kajmaních ostrovoch, kým v ostatných končinách nedosiahol ani 60 %. Vo viacerých štátoch Severnej Ameriky a západnej Európy donedávna nebolo maturitné vysvedčenie samozrejmosťou, predovšetkým v Andorre, Grécku, na Cypre, v Írsku, Taliansku, na Malte, v Portugalsku a Španielsku. Predchádzajúca generácia sa zvyčajne uspokojila so základným vzdelaním, na rozdiel od terajšej mládeže, ktorá húfne študuje na stredných a vysokých školách.

Veľmi slabú vzdelanostnú úroveň vykazuje subsaharská Afrika, ktorá sa v tomto zmysle pokladá za špecifickú oblasť. Základnú školu neskončila v jedenástich štátoch z pätnástich ani polovica a v piatich štátoch ani pätina dospelej populácie. V 13 z 15 krajín ani polovica dospelých neabsolvovala prvý cyklus strednej školy; v siedmich krajinách ani 20 % a sotva jedna desatina Burkinčanov, Čadčanov, Malawijčanov, Malijčanov, Senegalčanov a Tanzánčanov. Nízka vzdelanostná úroveň sa sčasti podpisuje pod núdzu subsaharského obyvateľstva a stagnujúcu ekonomiku jednotlivých štátov. Svetielko nádeje predstavujú Seychely s 90 % a Južná Afrika so 76 % dospelej populácie s ukončeným základným vzdelaním, kým prvý cyklus strednej školy absolvovalo 67 % Seychelčanov a 70 % Juhoafričanov.

Možnosť študovať na vysokej škole, prirodzene, predurčujú úspešné maturitné skúšky. Vo všeobecnosti možno povedať, že prechod zo strednej na vysokú školu je náročnejší než prestup zo základnej na nižšiu strednú školu, čo sa markantne prejavilo v strednej Ázii, kde priemerne 80 % dospelej populácie získalo stredoškolské vzdelanie, no ani polovica z tohto počtu nezasadla do posluchární vysokých škôl. Štúdium na vysokej škole je najtypickejšie pre krajiny Severnej Ameriky a západnej Európy a najneobvyklejšie pre subsaharskú Afriku, kde majitelia vysokoškolských diplomov tvoria nepatrný zlomok obyvateľstva.

Nerovnosť oboch pohlaví

Analýza nerovnosti oboch pohlaví vo výchovno-vzdelávacom procese odráža reálne rozdiely v práve chlapcov i dievčat na vzdelanie v celosvetovom rozsahu a ovplyvňuje ukazovateľ perspektívy hospodárskeho rastu. Ekonomická nezávislosť priamo súvisí s alfabetizáciou, so schopnosťou čítať, písať a počítať, čo tvorí základ vedomostí, na ktorých spočíva ďalšie vzdelávanie. Pologramotné ženy nemôžu naplno rozvinúť svoj potenciál a zabezpečiť serióznu starostlivosť o rodinu, prípadne o zdravie jej členov, hoci za ňu nesú úplnú zodpovednosť.

Ako vyzerá pomer chlapcov a dievčat na základných a stredných školách? V Alžírsku, Libanone a Sýrii panujú výrazné odlišnosti v percentách dospelej populácie s ukončenou základnou a strednou školou, ale pomer oboch pohlaví prakticky neovplyvňujú. Napríklad 25 % Sýrčaniek síce nemá rovnakú šancu ako chlapci získať základné vzdelanie, dané rozdiely sa však stierajú na pôde nižšej či vyššej strednej školy. Vo väčšine arabských štátov sa študentky spravidla nedokážu vyrovnať spolužiakom, opačná situácia však vládne v Kuvajte, Katare a Spojených arabských emirátoch, čo sa dá vysvetliť vyšším vzdelaním dievčat zo zámožných rodín oproti manuálne pracujúcim imigrantom, ktorí predstavujú značnú časť populácie.

V krajinách strednej a východnej Európy poväčšine panuje rovnosť oboch pohlaví na pôde základnej školy, ale na vyšších stupňoch vzdelávania badať rozdiely v neprospech študentiek na nižšej i vyššej strednej škole, čo sa týka napr. Maďariek, Rumuniek a Sloviniek. Albánky, Chorvátky, Macedónčanky a Turkyne zaujímajú nevýhodnejšiu pozíciu na pôde všetkých škôl. Rovnosť oboch pohlaví vládne len v niekoľkých štátoch východnej a tichomorskej Ázie, medziiným v Austrálii, na Fidži a Tonge; na spomínaných ostrovoch však majú rovnoprávne postavenie iba žiačky základnej a nižšej strednej školy. V ostatných krajinách ťahajú dievčatá za kratší koniec, s výnimkou Filipín, kde získavajú vyššie vzdelanie v porovnaní s chlapcami aj z dôvodu serióznejšieho prístupu k povinnej školskej dochádzke.

Najočividnejšia nerovnosť sa prejavuje v Kambodži, kde majú žiačky polovičnú šancu ukončiť základnú školu a tretinovú šancu získať maturitné vysvedčenie. Tieto pomery sčasti určuje demografická štruktúra, keďže dve tretiny populácie stredného veku tvoria ženy a v nasledujúcej generácii dominujú vzdelaní mladíci. V iných končinách sveta panuje obdobná situácia v Pakistane a niekoľkých subsaharských štátoch.

Za špecifický jav možno pokladať Strednú a Latinskú Ameriku, kde dievčatá väčšmi využívajú možnosť navštevovať strednú školu napr. v Anguille, na Bahamách, v Brazílii, Dominikánskej republike, Guyane, Hondurase, Paname, Uruguaji a vo Venezuele. Na druhej strane sa v znevýhodnenej pozícii ocitajú predovšetkým Bolívijčanky, Salvádorčanky, Guatemalčanky, Peruánky a Surinamčanky. Profil rovnosti oboch pohlaví v Severnej Amerike a západnej Európe možno prirovnať k strednej a východnej Európe i strednej Ázii; v určitých krajinách však dievčatá napodiv majú problém zmaturovať, čo platí pre Nemecko, Island, Luxembursko, Holandsko a Švajčiarsko.

Nízka vzdelanostná úroveň žien charakterizuje južnú a západnú Áziu okrem Bhutánu, kde sú žiačky spôsobilejšie ukončiť základnú a nižšiu strednú školu, i keď Bhutánčania sa zas ľahšie integrujú do vyšších stredných škôl. Juhoázijčanky a Západoázijčanky sa teda netešia rovnakej možnosti získať vyššie vzdelanie. V subsaharskej Afrike, v ktorej vzdelanosť značne pokrivkáva, je nerovnosť oboch pohlaví najpriepastnejšia, čo sa evidentne prejavuje na nižších i vyšších stredných školách v Keni, Tanzánii i Zimbabwe a ešte markantnejšie v Benine, Burkine Faso, Čade, Malawi a Senegale, kde ani polovica dievčat nenavštevuje školu. Výnimku tvoria Malijčanky, Namíbijčanky, Seychelčanky, Juhoafričanky a Uganďanky, ktoré bez problémov navštevujú základné a sčasti i stredné školy. Zvláštne, že Malijčanky nemusia prekonávať bariéry predsudkov, a predsa je celkové percento stredoškolákov v tomto štáte nepatrné. Lesothčanky hrajú prím na všetkých stupňoch škôl, lebo chlapci sa už tradične musia v prvom rade starať o statok.

V mnohých krajinách strednej a východnej Európy, strednej Ázie, Strednej a Latinskej Ameriky i Severnej Ameriky a západnej Európy sa prejavuje rovnosť oboch pohlaví minimálne na pôde základnej školy. V znevýhodnenej pozícii sa v dôsledku spoločenských konvencií ocitajú spravidla dievčatá, no v podaktorých arabských a subsaharských štátoch či v Karibiku predsa len dosahujú vyššie vzdelanie študentky, čo jasne svedčí o relatívne rovnakých schopnostiach ukončiť vyššiu strednú školu.

Zrejme však uplynie ešte viacero desaťročí, kým sa v zaostalých končinách prejavia markantné zmeny vo výchovno-vzdelávacom procese, ktorý determinuje úroveň ľudského kapitálu...

***Z Recueil de données mondiales sur l'éducation* spracovala**
Vladimíra KOMOROVSKÁ
Ilustračné foto stock.xchng

ŠKOLSTVO ODBORNE

50/2014, 25. jún 2014 | Príloha UN | Rozširované bezplatne, Ročník LXI

Stratili sme už príliš veľa rokov

Z času na čas ma ako azda každého pochytí snaha upratať si v papieroch. Keď som sa pri takejto „slávnostnej“ chvíľke naposledy ocitol v kopách mojich písaných pokladov, narazil som na fascikel s nápisom: Stavebníctvo. Otvoril som si zložku, aby som zistil, čo v nej skladujem. Z množstva materiálov hneď navrchu ležal 23-stranový úradnícky materiál z roku 2006 s názvom Závery regionálnych konferencií Zväzu stavebných podnikateľov Slovenska o príprave pracovníkov pre stavebný priemysel na Slovensku, *ktorý vypracoval Ing. Pavol Polák, PhD., riaditeľ úseku regionálnej politiky Zväzu stavebných podnikateľov Slovenska.*

Materiál obsahoval podrobné analýzy vývoja počtu zamestnancov a produktivity stavebníctva, predpoklady ďalšieho vývoja v stavebníctve, ale aj požiadavky stavebných firiem na nových robotníkov a remeselníkov stavebných profesií podľa krajov, popis stavov žiakov stavebných profesií v jednotlivých školách a požiadavky na počty absolventov na nasledujúce roky. Na ďalších dvanástich stranách som našiel rozpracovanú stratégiu, návrhy riešení v oblasti siete škôl, nedostatku žiakov, pomoci školstvu zo strany podnikateľskej sféry, financovania vzdelávania, analýzu situácie z pohľadu vyšších územných celkov, finančné a legislatívne návrhy a napokon závery a odporúčania.

Pamätám si, ako som sa v tom čase ako zástupca Bratislavského samosprávneho kraja zúčastňoval porád so zástupcami automobilového priemyslu, potravinárstva, elektrotechnického priemyslu a napokon aj stavebníkov. Už v rokoch 2004 – 2006 sa intenzívne hľadali lieky na bolesti odborného vzdelávania a prípravy. Už vtedy bolo jasné, že školstvo „nestíha“ potrebám výroby, že spoločensky bola táto téma v úzadí. V rezortoch to už vtedy priam vrelo. Drvivá väčšina zodpovedných v jednotlivých odvetviach si uvedomovala, že voči odbornému školstvu sa hrá presilovka, že ak sa neurobia zásadné zmeny, ich výrobné a priemyselné či stavebné podniky si budú musieť nachystať krízové scenáre pre svoje ďalšie jestvovanie a slovenská ekonomika nebude schopná produkovať toľko, čo potrebuje spoločenská spotreba.

Medzi kľúčovými návrhmi riešení u stavebníkov sa roku 2006 uvádzalo: prehĺbiť spoluprácu zamestnávateľov s odbornými školami, na úrovni podnikov odborne komunikovať s radami príslušných škôl, zabezpečovať pomoc stavebných firiem najmä v oblasti stavebnej praxe, zabezpečiť prax žiakov v stavebných organizáciách, poskytovať materiálno-technickú pomoc pri praktickej príprave v školách, poskytovať odbornú pomoc pri formovaní obsahu jednotlivých učebných a študijných odborov, zabezpečovať účasť odborníkov pri overovaní vedomostí a odbornej spôsobilosti žiakov, uvádzať absolventov škôl do firemnej praxe pomocou tútorov, zo strany firiem ponúkať vhodné sociálne programy pre žiakov a rodičov, vypracovať koncepciu odborného

(pokračovanie na strane 15)

Na tlačovej konferencii problémy odborného vzdelávania podrobne analyzovali zo svojho pohľadu Július Hron zo Združenia automobilového priemyslu SR, podpredseda Európskej komisie Maroš Šefčovič, Zdena Osvaldová, tímlíderka projektu Rozvoj stredného odborného vzdelávania, a štátny tajomník ministerstva školstva Štefan Chudoba. **Foto Ľubomír PAJTINKA**

Odborné školstvo má progresívnu stratégiu

Minister školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušan Čaplovič otvoril 6. júna v Bratislave II. medzinárodnú konferenciu Transformácia odborného vzdelávania a prípravy s podtitulom „... aby každý absolvent mal uplatnenie“, nad ktorou aj prevzal záštitu. Podujatie sa uskutočnilo v rámci národného projektu Štátneho inštitútu odborného vzdelávania (ŠIOV) s názvom Rozvoj stredného odborného vzdelávania a jeho cieľom je zhodnotiť transformáciu odborného vzdelávania za uplynulé dva roky a určiť smerovanie transformácie do roku 2020.

Konferencia sa konala pod gesciou podpredsedu Európskej komisie Maroša Šefčoviča, podpredsedu vlády a ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí Miroslava Lajčáka a ministra práce, sociálnych vecí a rodiny Jána Richtera. Minister Dušan Čaplovič vo svojom úvodnom príhovore predstavil kroky rezortu školstva, ktoré sa zrealizovali v posledných dvoch rokoch v oblasti odborného vzdelávania a prípravy, kde sa hlavná pozornosť sústreďuje na zavedenie duálneho systému vzdelávania. „V novom zákone o odbornom vzdelávaní zavádzame viaceré nástroje, ktoré by mali motivovať podniky k intenzívnejšej spolupráci so školami, vrátane odpočítateľnej položky z dane,“ uviedol okrem iného minister.

Ekonomika Slovenska sa dostala do kritickej situácie vzhľadom na nerovnováhu vo vzdelávaní študentov stredných a vysokých škôl. Podľa údajov, ktoré na konferencii zazneli, vychádza ročne zo stredných škôl asi 50 000 absolventov. Z toho na vysoké školy ide asi 30 000 absolventov, 15 000 skončí v evidencii nezamestnaných, prípadne si nájdu miesto mimo odboru, ktorý študovali. Vo vyštudovanom odbore sa zamestná len asi 5 000 absolventov, čiže 10 %. Zamestnávateľom do dôchodku ročne odíde viac ako 30 000 kvalifikovaných pracovníkov, zo stredných škôl však vyjde iba menej ako 5 000, ktorí ich môžu nahradiť.

Súčasťou konferencie boli aj panelové diskusie odborníkov venované napríklad plánovaniu výkonov škôl v súvislosti s potrebami trhu práce či kariérnemu poradenstvu na základných školách a podpore orientácie žiakov na odborné vzdelávanie.

Strategickým cieľom projektu je zvýšenie kvality odborného vzdelávania a prípravy (OVP) na stredných odborných školách (SOŠ) vo vybraných skupinách odborov a tiež celkové zvýšenie kvality OVP vo všetkých skupinách odborov, ktoré sú v kompetencii ŠIOV. Na realizácii sa podieľa Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR so svojimi priamo riadenými organizáciami, vyššie územné celky, SOŠ a sedem zamestnávateľských zväzov.

Národný projekt sa prioritne zameriava na nasledujúce skupiny odborov: hutníctvo, získavanie zemských zdrojov, strojárstvo, elektrotechnika, technická chémia silikátov, technická a aplikovaná chémia, potravinárstvo, spracúvanie dreva, stavebníctvo, geodézia a kartografia a poľnohospodárstvo. Pozornosť sa sústreďuje na tri kľúčové oblasti:

1. *Obsahová prestavba vzdelávania na SOŠ s využitím inovatívnych metód a výučby.* V rámci obsahovej prestavby vzdelávania bude 321 SOŠ poskytnutý digitalizovaný učebný obsah a moderná technická infraštruktúra, vyškolených bude 321 učiteľov a zabezpečený bude program mobility pre pedagógov, ktorí sa podieľajú na realizácii projektu.

(pokračovanie na strane 10)

Vinárska škola oslávila 130 rokov

Stredná odborná škola (SOŠ) vinársko-ovocinárska v Modre vychováva odborníkov už 130 rokov. Patrí k najstarším odborným školám na území bratislavskej župy a je jedinečnou na celom Slovensku. Jej výročie a výnimočnosť si 10. júna slávnostne pripomenuli aj za účasti ministra školstva, vedy, výskumu a športu SR Dušana Čaploviča a bratislavského župana Pavla Freša.

„Škola má 130-ročnú tradíciu, vychováva absolventov, ktorí sú prakticky pripravení na prax. Záleží nám na tom, aby táto odborná škola prežila nad rámec peňazí, ktoré dostáva od štátu cez normatív na žiaka,“ povedal Pavol Frešo. Bratislavský samosprávny kraj sa snaží udržať odborné školstvo v kraji, preto niektoré odbory musí dotovať zo župného rozpočtu.

Podľa Dušana Čaploviča niet krajiny v Európe, ktorá by svojimi vínami nedávala o sebe vedieť. Ako ďalej uviedol, Slovensko je malá krajina, ale má dlhú tradíciu pestovania viniča. „Ak platí okrídlené, že vo víne je pravda, malo by platiť aj to, že víno sa pije z pohárov a vedomosti z veľkej čaše. Takouto čašou je aj vinárska škola v Modre. Je to už stotridsať rokov, čo boli položené základy vinohradníckeho školstva, vzdelali sa tisícky študentov a absolventi školy sú uznávanými znalcami nielen doma, ale aj vo svete,“ zdôraznil minister vo svojom príhovore.

SOŠ vinársko-ovocinárska v Modre je svojím zameraním na Slovensku unikátna. Podľa riaditeľa školy Slavomíra Zocha, ktorý je na čele školy od roku 1991, vznikla škola pre potreby záchrany vinohradov. Roku 1922 sa presťahovala do Modry, v čase socialistického poľnohospodárstva začala budovať nové vinohrady, ovocné sady a modernizovať budovy. Od 90. rokov sa začína nové obdobie budovania školy a jej modernizácia na špičkové pracovisko vo svojej oblasti. Dnes ponúka vzdelanie a odbornú vyspelosť 120 študentom. **(bsk)**

Migrujúce žaby priniesli na Slovensko bronz

Strana 10

Pedagóg, ktorému učarovala paleta

Rozhovor s Viktorom Motusom, učiteľom a výtvarníkom z Bánoviec nad Bebravou

Strany 11 a 12

Výsledky externej časti maturitnej skúšky

Strana 13

Tatranský skladateľ a učiteľ Ján Móry

Strana 16

Adriana Hološková v Gymnáziu v Myjave.

Migrujúce žaby priniesli na Slovensko bronz

Z PRAXE ŠKÔL

Adriana Hološková, žiačka druhého ročníka Gymnázia v Myjave, si v máji v americkom Houstone na celosvetovej olympiáde študentských vedeckých projektov prispievajúcich k trvalej udržateľnosti sveta I-SWEEEP vybojovala bronzovú medailu.

Na olympiáde zápolilo 556 mladých bádateľov zo 66 krajín sveta a 44 amerických štátov s 385 projektmi. Hodnotila ich 256-členná medzinárodná komisia porotcov. Adriane bronz vyniesli žaby, respektíve projekt monitorujúci ich migráciu. Na olympiádu sa kvalifikovala ziskom špeciálnej ceny na Celoštátnej súťažnej prehliadke bádateľských projektov žiakov stredných škôl o cenu Scientia Pro Futuro 2013.

Hrdí Myjavčania

Už vlani priniesol zlato z Gruzínska z medzinárodnej olympiády mladých výskumníkov do Gymnázia v Myjave Matej Pribiš. Teraz bronz Adriana. Je to náhoda? pýtam sa riaditeľky školy PaedDr. Danky Michálkovej: *„Myslím si, že je to našou systematickou prácou. Prácou pedagógov a nadaných študentov, ktorí dokážu vytvoriť spoločný tím a posúvať sa k dobrým výsledkom. Z toho sa veľmi tešíme.“*

Odrazia sa medzinárodné úspechy i na konkrétnom rozvoji v škole? *„V našej škole sa snažíme poskytnúť žiakom vyvážené vzdelávanie. Jazykové i v prírodovedných predmetoch, ktoré z roka na rok posúvame na vyššiu úroveň.“*

Že to nie je fráza, dokladá riaditeľka blížiacou sa aktivitou: *„Teraz sme začali pracovať s digitálnym laboratóriom ako jediná pilotná škola na Slovensku. Na konci júna sa v škole uskutoční workshop na túto tému aj pre iných záujemcov. Posúdia prácu, ktorú v ďalšom školskom roku chceme ešte vylepšiť a zdokonaliť. Teší nás podpora rodičov a firiem prostredníctvom nášho občianskeho združenia. Učitelia sa naďalej vzdelávajú, tešia sa z výsledkov, ktoré sú motiváciou do ich ďalšej práce i pre vedenie školy.“*

Houstonské skúsenosti

Adriana Hološková odlietala do Houstonu 30. apríla z Viedne. *„Prvý deň po príchode sme sa zaregistrovali, nainštalovali postery, popoludnie som prežila nakupovaním. Večer bol slávnostný otvárací ceremoniál. V piatok predpoludním bola v kongresovom centre prehliadka projektov prístupná verejnosti, súťaž robotov, ukážky chemických a fyzikálnych pokusov za účasti okolo tritisíc študentov z okolitých škôl. Poobede sme sa typickými žltými školskými autobusmi odviezli do houstonského prírodovedného múzea. Najdôležitejším dňom bola sobota tretieho mája, keď sme počas siedmich hodín prezentovali a obhajovali svoje projekty. Môj posudzovalo osem porotcov. Nasledujúci deň sme boli na exkurzii v NASA. A od tretej sme netrpezlivo čakali na vyhlásenie výsledkov,“* priblížila svoj americký pobyt Adriana. Aký bol jej najsilnejší zážitok z USA? *„Asi ten, keď vyhlásili moje meno a šla som si po cenu. Hodnotiacu komisiu na mojom projekte zaujalo najmä to, že bol založený na riešení reálneho problému v praxi. Popri medaile som získala neskutočnú skúsenosť. Videla som krajinu na druhom konci sveta, spoznala nových ľudí a získala pozvánku na americkú vysokú školu...“*

Úspech očami učiteľky

Mgr. Alena Cilíková z Gymnázia v Myjave Adrianu Hološkovú pozná *„ako jednu z mála mladých ľudí, ktorí presne vedia, čo chcú v živote robiť. Jej otec je zakladateľom občianskeho združenia Priatelia prírody, medzi ktorého aktivity patrí aj ochrana obojživelníkov pri Brezovej pod Bradlom počas ich migrácie v čase rozmnožovania. Adriana je aktívnou členkou a svoje teoretické znalosti a praktické skúsenosti zúročila minulý rok na celoslovenskom kole Biologickej olympiády úžasným piatym miestom.“*

Učiteľka biológie a angličtiny v Gymnáziu Myjava Mgr. Alena Cilíková.

Úspech ju motivoval, prihlásila sa do súťaže mladých bádateľov Scientia Pro Futuro. Vďaka svojej zanietenosti a kvalitne vypracovanému projektu s vlastným riešením v silnej konkurencii presvedčila porotcov a získala právo účasti na 6. ročníku medzinárodnej súťaže I-SWEEEP 2014 v Houstone v americkom štáte Texas. *„Účasť na súťaži, kde bolo treba prezentovať svoju prácu v anglickom jazyku, bola pre Adriku veľkou výzvou. Vyžiadala si ďalšie štúdium danej problematiky i zdokonalenie jazykových schopností. Bronz len potvrdil jej zanietenie pre úspech. Videla miesta, o ktorých sníva mnoho mladých vedcov, ako napríklad NASA,“* priblížila Adrianin úspech Mgr. Cilíková.

Mali ste s prípravou Adriany na Houston veľa práce? pýtam sa. *„Adrika veľkú spoluúčasť pedagóga nevyžadovala. V podstate pracovala so svojím otcom. Šlo skôr o korigovanie jej práce a ‚upratanie‘ do reprezentačnej formy. Už v rámci Slovenska bolo na jej práci výnimočné, že navrhla vlastné riešenie, čo bol najcennejší prínos, a v práci stále pokračuje. Vychádzala z vlastného výskumu, nafotila fotky a navrhla aj riešenie.“*

Bronzové žaby

V Houstone bola Adriana „vyzbrojená“ angličtinou a francúzštinou. V ocenenej práci kŕkali obojživelníky. Musela urobiť veľa pokusov, kým prišiel úspech? *„Rok predtým, ako som na projekte začala pracovať, zúčastnila som sa prenosu obojživelníkov. Keďže som videla, ako to funguje a že by bolo lepšie riešiť to trvalo, nasledujúci rok som spravila monitoring,“* popisuje svoje bádateľské skúsenosti (pokusy, merania, fotografovanie) sympatická študentka. *„Projekt monitoroval migráciu žiab počas štyroch rokov. Každý rok sa líšil podľa dĺžky obdobia migrácie, od týždňa po mesiac.“*

Nádeje v hľadáčiku Američanov

Človek sa nečuduje, ak ambiciózny študent po takomto bronzom ovenčenom zážitku zatúži odletieť z hniezda za oceán. Je to aj Adrianin prípad? *„Ja som už pred Amerikou spájala svoju budúcnosť so zahraničím. Chcem ísť študovať do Čiech, ale potom by som tiež chcela pracovať v zahraničí. Chcela by som sa venovať etológii. Rada by som išla do Afriky a zaoberala sa tam primátmi.“*

Aj pedagóga to musí tešiť. Tým skôr, ak sa v ocenenej Adriane skrýva aj kus z neho – Mgr. Aleny Cilíkovej. *„Po štrnástich rokoch pedagogickej praxe je to aj pre mňa prvý medzinárodný úspech. Pretože som viac učila angličtinu ako biológiu a až teraz začínam učiť biológiu v angličtine, je to môj prvý biologický úspech.“*

Tohto roku má Alena Cilíková troch študentov z triedy na celoročnom štúdiu v zahraničí. Od rodičov dostáva o deťoch referencie. Všetci traja majú vynikajúce výsledky. *„Jedna je v Južnej Dakote, jedna v Michigane a jeden chlapec v Indiane. Jednu z nich presviedčajú, keďže má vynikajúce výsledky, zostať v USA. Má samé áčka, dokonca začala športovo reprezentovať danú školu, čo sa im ešte nikdy v živote nestalo, aby cudzinec reprezentoval ich strednú školu. Sú to tretiaci. V júni sa vracajú. Už sa na nich veľmi tešíme.“*

Je triumf medveďou službou?

Báť sa či nebáť, že o ďalšie bádateľské nádeje prídeme? Mgr. Cilíková sa zamýšľa: *„Ťažko povedať, či všetci zostanú. Pretože si myslím, že žijeme v regióne so silným vlastenectvom. Každý sa sem rád vracia. Naberú skúsenosti v zahraničí a pokúsia sa ich zrealizovať u nás. Máme viacerých študentov, ktorí aj v minulosti študovali rok v cudzine a po maturite aj na zahraničnej univerzite, ale vrátili sa sem. Som optimistka.“* Verí, že podmienky na Slovensku sa zlepšili, čo je o dôvod viac, aby tí nádejní úspechy rozvíjali aj doma.

Žaby nahradí flóra

Kam po houstonskom bronze zacieli svoj bádateľský pohľad a nasmeruje vedeckú trpezlivosť druháčka z myjavského gymnázia Adriana Hološková? *„Momentálne už pracujem na novom projekte, ktorý má tiež environmentálny zámer. Týka sa monitoringu chránených rastlín v jednom chránenom území a z neho vyplynú následné opatrenia,“* jednoznačne formuluje svoju vedeckú ambíciu Adriana. A akoby opäť iba potvrdila slová svojej biologičky a angličtinárky o láske k prírode a presnom zacielení svojich životných snáh. *„Stala sa z nej sebavedomá mladá žena, ktorá sa nebojí klásť si vysoké ciele. A mne už len ostáva držať jej palce, aby sa jej podarili úspešne dosiahnuť.“* K prianiu učiteľky Aleny Cilíkovej sa radi pripájame. Adriane želáme tú najlepšiu budúcnosť v kruhu úspešných vedcov a myjavskému gymnáziu aj ďalších medzinárodne ocenených Matejov a Adriany.

Milan SOUKUP
Foto autor

Medzinárodné zápolenie strojárov

SOŠS POVAŽSKÁ BYSTRICA

V dňoch 29. a 30. mája sa v Strednej odbornej škole (SOŠ) strojníckej v Považskej Bystrici uskutočnil v spolupráci s firmou PSL Považská Bystrica 8. ročník Medzinárodnej súťaže odborných vedomostí a praktických zručností. Súťažilo sa v kategórii jednotlivcov a družstiev. Súťaže sa zúčastnilo 13 družstiev – 2 z Nemecka, 4 z Českej republiky a 7 zo Slovenska. Súťažiaci mali za úlohu vyrobiť výrobok podľa technickej dokumentácie, pričom sa hodnotilo sústruženie, frézovanie, povrchové opracovanie, funkčnosť súčiastok, čas dosiahnutý na výrobu súčiastok a bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci.

Priestory považskobystrickej školy sú na strojárske súťaže vhodne vybavené.

Cieľom súťaže bolo podporiť záujem žiakov o strojárske povolanie a poskytnúť žiakom možnosť prezentovať svoje odborné vedomosti a najmä praktické zručnosti.

Súťaž vo frézovaní a v sústružení sa uskutočnila v prvý deň podujatia. Na druhý deň bola pre účastníkov pripravená exkurzia v podniku PSL, diskusia o duálnom vzdelávaní a transformácii odborného vzdelávania (za účasti Ing. Jaroslava Holečka, prezidenta Zväzu automobilového priemyslu SR, riaditeľov strojárskych podnikov v Považskej Bystrici a riaditeľov SOŠ) a vyhodnotenie súťaže.

Medzi jednotlivcami skončil na prvom mieste Martin Fujko z SOŠ strojníckej Považská Bystrica, na druhom mieste Josef Persich z Vítkovickej strednej priemyselnej školy a na treťom Jozef Hradský z SOŠ strojníckej Považská Bystrica.

Na prvých troch miestach medzi družstvami sa umiestnila SOŠ strojnícka Považská Bystrica (Martin Fujko, Jozef Hradský), Vítkovická stredná priemyselná škola (Josef Persich, Jiří Lukša) a SOŠ Dubnica nad Váhom (Erik Slivka, Martin Jakúbek).

(pb)

Foto archív SOŠ strojníckej P. Bystrica

Energetika mladým elektrotechnikom

SOŠT HUMENNÉ

Vybraní žiaci prvého a druhého ročníka študijných odborov elektrotechnika a mechanik-elektrotechnik sa 10. júna zúčastnili vedomostnej súťaže zameranej na elektrotechniku a energetiku, ktorú pre nich už po siedmykrát pripravila akciová spoločnosť Východoslovenská energetika (VSE) Košice.

Zúčastnení 24 prváci a druháci súťažili v dvoch kolách. V prvom riešili test zameraný na základné elektrotechnické definície, zákony, schémy zapojenia a príklady. Najlepších desať postúpilo do druhého kola, v ktorom na nich čakala praktická úloha – z dodaných prvotných komponentov mali zostaviť funkčný elektrický predlžovací kábel. Hodnotení boli za funkčnosť výrobku, za splnenie úlohy v časovom limite aj za dodržanie bezpečnostných predpisov pri práci.

Na prvom mieste za umiestnil druhák Matúš Keša, na druhom a treťom bodovali prváci Valér Hudák a Dominik Dzido. Okrem pocitu víťazstva si súťažiaci odniesli aj hodnotné vecné ceny. Súťaž je iba jednou z aktivít, ktoré VSE Košice zorganizovala pre žiakov humenskej SOŠ technickej v posledných dvoch rokoch na základe zmluvy o spolupráci.

Začiatkom júna VSE tiež zorganizovala v Michalovciach na tamojšej SOŠ technickej metodické stretnutie učiteľov a majstrov odbornej výchovy-elektrotechnikov, na ktorom bola predstavená nová učebnica a výučbové videá na predmet energetika. Súčasťou podujatia bola aj exkurzia do rozvodne vo Voli.

Veríme, že spolupráca školy a spoločnosti VSE pri výchove a vzdelávaní mladých elektrotechnických odborníkov bude pokračovať aj v nasledujúcom dvojročnom období. Nová zmluva o spolupráci by mala byť podpísaná v auguste. **Ing. Viera MIKITOVÁ**

Odborné školstvo má...

(dokončenie zo strany 9)

Zároveň budú dopracované normatívy pre zadefinované skupiny odborov.

2. *Prepojenie vzdelávania na SOŠ s potrebami praxe za účasti zástupcov profesijných a stavovských organizácií.* Do procesu prepojenia vzdelávania s praxou bude zapojených minimálne 250 zamestnávateľov, 7 zamestnávateľských zväzov a 800 učiteľov, ktorí budú vyškolení a prenesú do praxe informačno-komunikačné technológie a nové formy vyučovania. Kvôli lepšej orientácii verejnosti pri výbere povolania bude na samostatnom webovom portáli spracovaná mapa uplatniteľnosti na trhu práce po školách, regiónoch a krajoch. Zároveň bude vytvorených 21 praktických centier OVP s najmodernejším vybavením.
3. *Podpora kariérneho poradenstva na SOŠ s cieľom zorientovať žiaka v potrebách praxe.* Podpora kariérneho poradenstva prioritne znamená novú definíciu roly kariérneho poradcu na stredných odborných školách, konkrétne ako sprievodcu žiaka trhom práce. Preto bude vypracovaná metodológia a návrh hodnotenia účinnosti jeho činnosti. V rámci tejto aktivity bude v novom systéme vyškolených 400 kariérnych poradcov.

Výsledky projektu majú mať dlhodobý a preventívny efekt na zníženie nezamestnanosti mladých ľudí a zvýšenie výkonnosti slovenskej ekonomiky.

(mš, lupa)

Pedagóg, ktorému učarovala paleta

Takmer celé polstoročie venoval škole. Pozná, ako chutí učiteľský chlieb v meste i na dedine. Okúsil slávu riaditeľského kresla i pád z neho. Má úžasný dar vnímať krásu a dať jej podobu obrazu. Spolu s manželkou Irenkou žije v Bánovciach nad Bebravou. Je otcom dvoch synov a dedom troch vnukov a vnučky. Okrem rodiny jeho veľkou láskou je maľovanie a chalupa s ateliérom na vidieku. To sú priority, ktorým sa venuje.

Poznám ho ako učiteľa aj ako riaditeľa. Poznám ho tak trochu ako bohéma. Rád uteká do samoty. Ďaleko od civilizácie hľadá inšpiráciu a objekty svojich jedinečných akvarelov. Hľadá miesta, kde človek nachádza pokoj pre dušu. Tu prichádzajú za ním Múzy, aby sa ho dotkli.

V dedinských uličkách objavuje krásu zabudnutej vidieckej architektúry. Objavuje premenlivé okamihy a nálady krajiny. V priamom kontakte s prírodou bezprostredne vníma a cíti to, čo maľuje. Maľuje to, čo sa mu ponúka. Prijíma, čo mu príroda dáva. Aj preto sú jeho akvarely neskutočne živé. Človek sa až bojí dotknúť sa. Použité línie, svetlá a farby spolu vytvárajú nádhernú harmonickú kompozíciu.

Základnou stavebnou jednotkou jeho tvorby je línia, kresba priamo štetcom, rozmývaná do svetelne exponovanej plochy. V ateliéri spracúva množstvo kresieb, skíc, ktoré získal a zachytil na potulkách po Slovensku i mimo neho. Strom, dom, stromy či domy, voda, hory, vrchy, roviny či kotliny, ktoré narušia alebo upevnia majestát krajiny, vytvárajú zaujímavú, nezvyčajnú scénu, scenériu, spleť horizontál, šikmín či vertikál. To všetko sa mu prihovára. To všetko obdivujeme na jeho obrazoch.

Nenecháva si ich iba pre seba. Svoje obrazy pravidelne vystavuje. Videli ich na Salóne Metodicko-pedagogického centra v Bratislave, mal viacero samostatných výstav v Partizánskom, Trenčíne, Trenčianskych Tepliciach, Skalici, Bratislave. Získal viacero ocenení na Chalupkovom Brezne, zúčastnil sa spoločnej výstavy učiteľov v Budapešti roku 1975, roku 1988 mal samostatnú výstavu v Prahe. Každý rok vystavuje na Výtvarnom salóne Trenčianskeho kraja. Po prijatí do Umeleckej besedy slovenskej vystavoval na spoločných výstavách jej členov v Bratislave, Berlíne, Košiciach, Žiline. Zúčastnil sa na maliarskych plenéroch v Čechách, na Slovensku v Zázrivej, Terchovej, Pieninách, v poľských Fajsławiciach, Reymontówke pri Zakopanom a na Ukrajine. V marci tohto roku bol prítomný na vernisáži výstavy slovenských výtvarníkov v Užhorode. I tu vystavoval spolu s ostatnými účastníkmi plenérov organizovaných na Ukrajine.

Poslednú výstavu mohli záujemcovia vidieť iba nedávno, v meste, v ktorom umelec žije. V meste, kde ho verejnosť pozná aj ako predrevolučného riaditeľa najúspešnejšej bánovskej školy.

> „Na dedine sa ma rodičia pýtali: ‚Pán učiteľ, čo mám robiť s tým chlapcom? Nechce sa učiť, má zlé známky.‘ Tu v meste rodič hovoril: ‚Pán učiteľ, robte niečo s tým chlapcom, má zlé známky.‘“

Predstavujem vám človeka, ktorý takmer celé polstoročie venoval škole. Okúsil slávu i pád riaditeľskej funkcie. Pozná, ako chutí učiteľský chlieb v meste i na dedine. Predstavujem vám maliara Viktora Motusa, člena Umeleckej besedy slovenskej. Ale nechajme už hovoriť jeho samého. Vždy som ho obdivovala, hovoril ako múdra kniha.

Viktor, poznáš ma dobre, a tak sa nebudem na nič hrať, zahoďme konvencie. Ty si iste pamätáš na môj výrok o najkrajšom riaditeľovi. Čím to je, že vyzeráš rovnako pekne, ako keď sme boli mladí a pekní? Je to iba preto, že máš dobrú manželku?

Milá Marika, ďakujem za pochvalu, veľmi si ma potešila. Po prečítaní tejto otázky som bežal k zrkadlu, či som naozaj taký pekný. Žiaľ, zbadal som tam len to, čo každé ráno. Ba som sa už sem-tam prichytil, že o pohľad do zrkadla ani záujem nemám. Dokonca sa mi zdá, že som sa začal strániť vody (neviem, kde sa vzal ten nepríjemný slovenský zvyk každé ráno sa umyť), nuž ale, čo sa má, to sa musí.

Som rada, že ani s pribúdajúcim časom ťa humor neopúšťa. No vráťme sa my predsa len o pár rokov späť. Pamäť slúži, poďme spomínať. Celý svoj aktívny život si prežil na základnej škole. Pozri sa na svoje učiteľské roky s odstupom, čo ti dala učiteľská robota?

Učiteľské povolanie mi splnilo mladícky sen o dobre a užitočne prežitom živote. Ja som totiž z generácie, ktorá sa naň pripravovala hneď po skončení základnej školy. Štúdium na strednej pedagogickej škole som skončil ako osemnásťročný chalan a hneď som začal učiť. Mojimi žiakmi sa stali štrnásť-, pätnásťročné deti, skoro moji vrstovníci.

V šesťdesiatych rokoch bol učiteľ na dedine nositeľom všeličoho. Vzdelania, kultúry, osvety i športu. Nacvičovali sme divadlá, estrády, hrávali futbal. Bol to veselý, pekný život. Možno je v tom aj kus nostalgie, ale tak som to cítil. A keď poviem, že sme chodili po dedine a robili súpis – hovorili sme tomu „popisovanie“ – domácich zvierat, sliepok, husí, ovocných stromov, tomu mladí učitelia dnes hádam ani neuveria.

Stručne povedané, bol som všade a pri všetkom. Bolo to pre mňa samozrejmé, žili tak generácie učiteľov na dedine predo mnou. Teda moje povolanie, lepšie povedané poslanie, dalo mi predovšetkým radosť z dobre vykonanej práce, spokojnosť, pohodu v osobnom živote. Dalo mi slabší, ale istý učiteľský plat, veľmi slušné ubytovanie v školskom byte, výhodné pôžičky. Na nič iné som ani nepomýšľal, teda nad zmenou zamestnania.

Za svoju aktivitu som bol ocenený rezortným vyznamenaním, nie za politickú, ale hospodársku aktivitu; starostlivosť o materiálne vybavenie školy, zabezpečenie vyučovacieho procesu, úpravu prostredia, okolia školy. Čo sa týka odbornej stránky, získal som celoštátnu cenu v pedagogickom čítaní.

Tak po štyridsiatich ôsmich rokoch v škole a učiteľskom povolaní si dnes užívam dôchodok – nemyslím tým finančný aspekt, veď učiteľské dôchodky poznáte, ale časový; intenzívne sa venujem chalúpke, záhradke a svojmu koníčku – maľovaniu.

Bol si učiteľom i riaditeľom. Čo bolo ľahšie, učiť alebo riadiť jednu z najväčších škôl v meste?

V dostatočnej miere som skúsil aj jedno, aj druhé a na tej istej škole. Je to síce neporovnateľné, ale pre mňa táto odpoveď vyznieva jednoznačne – ľahšie bolo riaditeľovanie.

Najprv som bol v škole riaditeľom, v tejto funkcii som bol už skúseným „harcovníkom“, vedel som, čo sa odo mňa očakáva, riadil som sa platnými smernicami o základnej škole, vypracovanými celoročnými plánmi pre jednotlivé oblasti v školskej i mimoškolskej činnosti, závermi poslednej inšpekcie odboru školstva a najmä, mohol som sa oprieť o vynikajúcu prácu metodických orgánov v škole a, samozrejme, o perfektné výkony jednotlivých, metodicky aj odborne dobre podkutých učiteľov. Viesť takúto školu bola radosť a potešenie.

Mimoriadne vypuklé problémy sa neobjavili ani pri odchode z funkcie riaditeľa. Začal som pri žiakoch štvrtého ročníka, tí už mali vypestované základné návyky vďaka predchádzajúcej pani učiteľke, len som musel oprášiť spôsob prípravy na vyučovanie jednotlivých predmetov. Zo začiatku som si robil písomné poznámky, neupustil som od nich ani v ďalších rokoch, len boli jednoduchšie a stručnejšie. No a pri mojich prvých prvákoch som zažil šok hneď v prvý deň, keď sa dievčatko, teda nová žiačka, potom, ako ma v triede zbadalo, chytilo futier dverí a nie a nie vojsť do triedy. Nespal som celú noc, rozmýšľal som, ako ďalej, ale na druhý deň žiačka pokojne do triedy vošla, sadla si, akoby sa nič nedialo. S prváčikmi som skúsenosti nemal žiadne, ale na vyučovanie jednotlivých predmetov boli veľmi dobre spracované metodiky, množstvo dobrého materiálu – okrem učebníc pracovné listy i pracovné zošity. Tou najťažšou sa tak stala osobná zodpovednosť za výsledky konkrétneho žiaka.

Keď si nastúpil do riaditeľskej funkcie na 3. ZŠ v Bánovciach nad Bebravou, škola už mala dobré meno. A pod tvojím vedením si ho aj naďalej udržala. Myslíš, že výsledky školy môže riaditeľ výrazne ovplyvniť?

Funkcia riaditeľa školy na mňa zrazu spadla akoby z neba. Prv než som si to dostatočne uvedomil, ubehol rok a potom som už neprotestoval, bolo to ako samozrejmé pokračovanie môjho učiteľského povolania. Po príchode do Bánoviec som sa zoznámil predovšetkým s históriou školy, doslova som si preštudoval dobre vedenú školskú kroniku. Obsahovala nielen výsledky vyučovacieho procesu, ale aj výsledky mimoškolskej činnosti, aktivít školy vo všetkých oblastiach. O tom, že sú na vysokej úrovni, som vedel z riaditeľských porád a koncoročných vyhodnocovacích materiálov okresného odboru školstva.

Dobré meno nevytvorí sám riaditeľ, ani s niekoľkými nadšencami. Musí sa na ňom podieľať čo najväčší počet pracovníkov školy, od školníka cez kuchárky, vychovávateľky až po učiteľov a riaditeľa. V bánovskej škole bolo množstvo fundovaných a zanietených učiteľov, ktorí meno budovali roky. Po mojom nástupe do funkcie riaditeľa som strávil dosť času práve zisťovaním dôvodov dosahovaných výsledkov. No a, samozrejme, aj keď v škole boli dve základné skupiny učiteľov – nazvime ich skupina

(pokračovanie rozhovoru na strane 12)

VIKTOR MOTUS *Rozhovor s osobnosťou*

Pedagóg, ktorému učarovala...

(dokončenie rozhovoru zo strany 11)

v zrelom učiteľskom veku a skupina mladých ambicióznych učiteľov, zistil som, že na ich prácu, snahu o dobré výsledky školy sa môžem spoľahnúť.

Riešil som najprv hospodárske úlohy školy – osvetlenie, vykurovanie telocvične, výmeny striech – azbestové za zdravší a vhodnejší materiál, nábytok do tried, priestory na odpočinok učiteľov. V zborovni som vymenil nábytok za pohodlnejší, doviezol koberce, pani učiteľky si pochvaľovali, že konečne sa im nebudú zatrhávať silonky na starých stoličkách.

Odstránil som nekonečné hodnotiace porady tým, že som si vyučovacie výsledky vopred preštudoval, triedni učitelia nemuseli zdĺhavo o triede „referovať", na porade sme riešili len problémy, ktorým sa bolo treba venovať. Teda dobré výsledky som nielen udržal, ale spolu sme ich dostali ešte na vyššiu úroveň, o čom svedčí aj získanie čestného názvu, ktorý škole udelilo Ministerstvo školstva SSR roku 1986 ako jedinej zo 41 plnoorganizovaných škôl okresu.

Čo by si poradil dnešným mladým riaditeľom, čo majú robiť, aby práve ich škola bola najlepšia?

Čo by som odporúčal a poradil mladým riaditeľom? To jednoduché, no zásadné. Úspech školy nezávisí od plánovania, prikazovania, rozkazovania, ale predovšetkým od dôslednej kontroly a vyhodnocovania všetkých činností a aktivít zariadenia.

„Čo by som odporúčal a poradil mladým riaditeľom? To jednoduché, no zásadné. Úspech školy nezávisí od plánovania, prikazovania, rozkazovania, ale predovšetkým od dôslednej kontroly a vyhodnocovania všetkých činností a aktivít zariadenia."

Nasledujúcej otázke by som sa rada vyhla, nechcem jatriť staré rany. Ale zas na druhej strane si myslím, že odpoveď na ňu by mohla čitateľov zaujímať. Ak nechceš, nemusíš mi odpovedať. V čase novembrových dní 1989 si bol komunistickým riaditeľom. Ako si prežíval revolúciu na škole? Považoval si ľudí s trikolórou za tých správnych, čo mali právo hodnotiť, lustrovať ťa?

Som vo veku, keď si vážim každý prežitý deň. Hovoríš, že nechceš jatriť moje staré rany. Ani nejatríš. Takých niet. Ale to som už hovoril.

Mám skúsenosti, že každá cesta má rovinky, roviny, hrbolce aj výmole. Niekto múdry povedal – ak sa opitý potácam od priekopy k priekope, ešte to neznamená, že moja cesta je zlá. Možno to povedal inak, necitujem, voľne reprodukujem. Nie, ani našťastie, ani inak, svoju cestu som za zlú nepovažoval. Či ako riaditeľ komunistický, alebo iný, počínal by som si vždy podľa najlepšieho vedomia či svedomia. Za štyridsaťosem rokov práce v škole som nezažil, predstav si, jediný konflikt so žiakom či žiakmi ani s rodičmi.

V období, keď som nastupoval do funkcie riaditeľa, lepšie povedané, bol som touto úlohou poverený, som bol jedinečný prípad – ako jediný riaditeľ školy som nespĺňal stranícke kritériá na túto funkciu. Nebol som totiž členom strany. A že kritériá nespĺňam, na to prišla dedinská stranícka organizácia po mojich dvoch rokoch vo funkcii. No a to bolo pre mňa aj kritérium v požiadavkách na prístup učiteľa k svojmu povolaniu. Komunista, nekomunista, ani mi to nenapadlo. Počula si niekedy na porade, žeby som sa na niečo komunistické odvolával?

Hravo som zvládal aj výchovu k vedeckému svetovému názoru a jeho nezanedbateľnú súčasť – účasť žiakov na vyučovaní náboženskej výchovy. Naše výsledky boli z roka na rok lepšie, tak ako sa žiadalo. Pre mňa boli vo výchovnom a vyučovacom procese delikátnejšie priority. Existenciu straníckej organizácie v škole som nepovažoval za hodnú rešpektu, aj keď výpady v dôsledku toho sa voči mne objavovali. Pre mňa sa stranícke cítenie kohokoľvek skončilo vstupom pred deti, žiakov. V škole aj mimo školy. Je pravda, že tento môj laxný prístup k straníckej organizácii sa mi „vypomstil", najrevolučnejšou a vedúcou aktivistkou udalostí v škole roku 1989 sa stala najčerstvejšia členka strany.

Takže revolúciu v škole som prežíval len v presvedčení, že mojou prvoradou starosťou je aj naďalej za nových okolností zabezpečiť riadny vyučovací proces, bez ohľadu na dianie okolo nás. Veď v učebných osnovách a časových a tematických plánoch jednotlivých predmetov sa nemohlo zo dňa na deň nič zmeniť. Revolúcia v škole sa ma dotkla len existenčne, musel som sa rozhodnúť, čo ďalej po odvolaní z funkcie riaditeľa.

Čo sa týka trikolór, rešpektoval som nový nastupujúci stav, nepamätám si, že by ma niekto bol lustroval, v škole som zostal a vrátil sa vyučovať na prvý stupeň. Keďže mám v aprobácii ruštinu a výtvarnú výchovu, s ruštinou by som neuspel a v tom čase okrem mňa boli v škole štyria výtvarníci a hodín výtvarnej výchovy málo, na druhom stupni by som nebol mal čo učiť. Ale lustrovaniu by som sa nebránil, myslím, že by sa mi bol nejaký slovný súboj hádam aj zišiel.

Ako si prijal pád z riaditeľského kresla a návrat za katedru? Myslíš, že čerstvé revolučné zmeny priniesli do školy lepšieho ducha?

Pád z riaditeľského postu som prijal s pochopením a trošku so strachom, čo som povyvádzal, či to nebude aj Leopoldov alebo Ilava. Moje riešenie ísť učiť na prvý stupeň bolo pre mňa veľmi pozitívne. Našiel som tam kolegyne-elementaristky, ktoré ma prijali mimoriadne dobre a, čuduj sa svete, pomohli mi nielen odborne, ale aj ľudsky. Pochopil som to, čo mi dovtedy nič nehovorilo – pozitívne myslenie. Na prvom stupni som aj ukončil svoju učiteľskú púť a ukončil som ju s odmenou, o akej sa mi ani nesnívalo. Už ako dôchodca som odučil štyri roky v neďalekej stredne veľkej obci Podlužanoch a deti tam boli ako z knihy o ideálnej škole. Pre ne vymeškaný deň neexistoval, do školy prišli aj s napuchnutým noštekom, krvavými očkami, nepamätám si, že by ich nejaká choroba prinútila zostať doma. Zdôvodňovali to tým, že do školy sa vždy tešia.

Či priniesli revolučné zmeny do školy lepšieho ducha? Ľahká odpoveď. Za všetko hovoria výsledky našich žiakov zistené zavedením objektívnych hodnotiacich kritérií na jednotlivých stupňoch nášho školského systému.

Okúsil si život učiteľa na dedine i v meste. Pobadal si medzi tým nejaký rozdiel?

Na Podhorí, 2010, akvarel, 40 x 60 cm.

Moje skúsenosti sú takéto. Deti sú perfektné všade. Zásluhou sociálneho zázemia sú lepšie vzdelávateľné deti v meste a dosahujú aj lepšie výsledky. Ale to neznamená, že na dedine výnimočné talenty nerastú. Napríklad Jožko Mišák z Krásnej Vsi sa stal jednou z najväčších kapacít v bývalom Československu v oblasti jadrovej energetiky. Stal sa dokonca riaditeľom najvyššej inštitúcie v tejto oblasti. No a to podstatné o rodičoch. Na dedine sa ma rodičia pýtali: „Pán učiteľ, čo mám robiť s tým chlapcom? Nechce sa učiť, má zlé známky." Tu v meste rodič hovoril: „Pán učiteľ, robte niečo s tým chlapcom, má zlé známky." Nuž takto.

Na zelenej lúke, 2013, kombinovaná technika, 71 x 51 cm.

Ako žije dnešný Viktor?

Som na tom rovnako ako ty. Obaja uznávame život so všetkým, čo nám dáva. Mám radosť z toho, čo priniesol dobré. Ak priniesol niečo, čo mi nie je po vôli, nereptám, ale to rešpektujem, netrápim sa vecami, ktoré sú pre mňa nedosiahnuteľné. Zo života si vyberám len hrozienka, nepríjemné záležitosti prekonávam ako drobné hrbolčeky na inak peknej ceste. No a čo sa týka manželky, aby som dopovedal, ak je niekto tvojou partnerkou štyridsať rokov, to znamená, že je dobrou partnerkou.

Čo sa v tvojom živote zmenilo, keď si učiteľstvo zavesil na klinec?

Môj život ako dôchodcu sa od základu zmenil. Pominulo sa to, čo ma ovplyvňovalo a denne mi zväzovalo ruky, nohy, celú myseľ a denné bytie. Teda obrovská zodpovednosť za vlastný počin, konanie, plnenie si denných povinností v prospech výsledkov mojej práce. Veď som zodpovedal za vzdelanie a výchovu množstva mladých ľudí. Ty ten kolotoč dobre poznáš, ešte stále si z neho nezostúpila. Takže už len bilancujem a mám obrovskú radosť z toho, keď sa mi niekto z objektov nášho pôsobenia prihovorí ako mladá mamička či otecko alebo doslova už skoro môj rovesník na stretnutí spolužiakov z ročníka 1946.

Keby si sa teraz mal rozhodnúť, stal by si sa opäť učiteľom?

Po skúsenostiach so zabezpečením a s vývojom školstva po roku 1990 (učil som do roku 2008) by som si toto povolanie určite nevybral. Najmä pre neriešené problémy v oblasti financovania školstva. Veď v období obrovského technického rozvoja je jedinou stálou a trvalou pomôckou na mnohých základných školách ešte stále tabuľa a krieda. Priestorové a materiálne zabezpečenie vyučovania špecifických predmetov, ako fyzika či chémia, je nedostatočné, vyučuje sa v nevyhovujúcich učebniach, ktoré nespĺňajú požiadavky súčasnej potreby prípravy žiakov na povolanie a život. V oblasti prípravy žiakov na pracovné zručnosti, potreby robotníckych povolaní jasno nemáme, akoby sme hľadali čosi, čo naše problémy vyrieši.

Nechajme už školu a venujme sa aj tvojej celoživotnej záľube, maľovaniu. Už som ťa predstavila ako maliara. Využívam príležitosť, aby som ti aj takto verejne poďakovala za seba i za žiakov nášho gymnázia za krásny umelecký zážitok z tvojej výstavy Poďme maľovať. Ako dlho trvá, kým sa Viktorov nápad premení na obraz?

To záleží aj na zámere, aj na použitej technike. Pri maľovaní akvarelu maľujem priamo v prírode, *alla prima*, na tvári miesta. Ak sa hneď realizácia zámeru nevydarí, potom obraz či obrázok dokončím doma. No a to je už o inom. Ak sa nedarí, nedarí a nedarí, odložím obrázok niekedy aj na mesiac, dva. Neodhadzujem, nepálim. Niekedy ho využijem ako skicu na dielo maľované inou technikou.

Asi je hlúpe pýtať sa na množstvo obrazov, ktoré si namaľoval.

Koľko som namaľoval obrazov? Obrazy som maľoval malé, väčšie, veľké, študijné skice, kresby, čmáranice, návrhy na plagáty, výzdobu k významným udalostiam, návrhy na drapérie, plastiky, propagačné materiály, pútače, vývesky, môžem rátať do pár tisíc. Nemám problémy zabezpečiť menšiu, väčšiu výstavu, poslednú som mal v máji 2014 v Bánovciach. Doma mám uložených asi päťsto obrazov a obrázkov.

Ako si sa stal členom Umeleckej besedy slovenskej?

Umelecká beseda slovenská je organizáciou akademicky vzdelaných výtvarníkov a profesionálnych umelcov. Ja ako učiteľ výtvarnej výchovy som si podal žiadosť o prijatie a prešiel som akýmsi prijímacím konaním. Najprv som informoval o svojich výtvarných aktivitách a zaslal album s fotografiami istého počtu výtvarných diel, no a na valnom zhromaždení členov besedy som mal predstaviť desať originálov, riadne upravených, adjustovaných. Keďže na základe posúdenia mojich diel som splnil kritériá prijatia, správna rada Umeleckej besedy slovenskej ma navrhla a valné zhromaždenie roku 2006 schválilo za člena.

Keď som sa ťa na výstave pýtala, ktoré z tvojich obrazov sú najhodnotnejšie, povedal si, že paradoxne tie, ktoré namaľuješ za niekoľko minút. Prečo práve akvarel, a nie olej?

Maľovanie technikou akvarelu je mojej povahe, psychickému založeniu najbližšie. Som cholerik, človek impulzívny, chcem vyriešiť všetko hneď a zaraz a akvarel je taký. Umožňuje zachytiť tento okamih, toto svetlo, túto farbu. Samozrejme, tomu, ako začnem maľovať, predchádza dosť zložitá príprava. Výber námetu, zistenie raňajšieho, obedného či večerného osvetlenia, pohľad sprava, zľava, slniečko či nie slniečko – mne sa akvarel totiž najlepšie maľuje pod mrakom či pri miernom mrholení. No a toto všetko mi umožňuje účasť na plenéroch, kde nemám iné starosti, len tie, ktoré som spomenul. No za najhodnotnejšie obrazy považujem tie, ktoré mi na výstavu vyberú kurátori a organizátori výstav. Už spomenuté výstavy v Budapešti, Prahe, Berlíne a každoročná výstava Umeleckej besedy slovenskej. Olej mi jednoducho „nevonia".

Podedilo niektoré z vnúčat maliarske nadanie po dedovi? Komu odovzdáš maliarsku paletu?

Toto mi v hlave nevŕta. Detičky maľujú veľa, je to pre mňa zábavné, zabávame sa starí, mladí, teda všetci, založil som album najzaujímavejších obrázkov, trpezlivo čakám, čo sa u ktorého vyvinie. Najmä čakám na to, či a kedy vnúčatko pochopí, že „len chlebom človek nie je živý".

Čo ti naposledy urobilo radosť?

Manželkin úsmev či vytrhnutý zub? Tak ako som už spomenul. Radosť mi robí každý nový deň. Bez ohľadu na to, či prší, sneží, svieti, nesvieti slniečko, veď aj dáždik býva príjemný. Mám veľké šťastie, že sa na mňa nenahnevalo to, čo si ako mladí obyčajne neveľa vážime, teda zdravie. V mojom veku mi pomerne slušne slúži. Mohol by som sa síce zapojiť do besedy o desiatkach chorôb, ale pre mňa to nie je to pravé. To pravé sú pre mňa predovšetkým vnúčence, deti, teda synovia a ich partnerky, manželka a jej zdravie. No najväčšiu radosť by mi urobilo, keby sme boli spokojní a šťastní spolu s ľuďmi na celom svete, tak ako sa vyjadrila jedna z hviezd strieborného plátna pri preberaní Oscara: „Prajem nám všetkým život bez vojen, zbraní, život v mieri a pokoji, teda svetový mier."

Za rozhovor ďakuje Mária ŠKULTÉTYOVÁ
Foto archív V. M.

Výsledky externej časti maturitnej skúšky

MATURITA 2014

Celkovo 50 215 maturantov sa zúčastnilo riadneho i náhradného termínu externej časti a písomnej formy internej časti maturitnej skúšky v školskom roku 2013/2014. V dňoch 18. – 21. marca 2014 sa konal riadny termín pre 50 129 žiakov stredných škôl. Náhradného termínu, ktorý sa konal 11. – 15. apríla 2014, sa zúčastnilo 86 žiakov. Testovania sa zúčastnilo aj 1 326 žiakov so zdravotným znevýhodnením (2,6 % zo všetkých zúčastnených žiakov).

Do externej časti a písomnej formy internej časti maturitnej skúšky sa v tomto školskom roku zapojilo 739 stredných škôl, z toho bolo 667 s vyučovacím jazykom slovenským, 42 s vyučovacím jazykom slovenským a maďarským, 29 s vyučovacím jazykom maďarským a 1 škola s vyučovacím jazykom ukrajinským.

Všetci žiaci písali povinne testy z vyučovacích jazykov, a to z predmetov slovenský jazyk a literatúra (47 447 žiakov), na školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín aj z predmetov maďarský jazyk a literatúra (2 023 žiakov), slovenský jazyk a slovenská literatúra (2 025 žiakov) a ukrajinský jazyk a literatúra (25 žiakov). Každý žiak povinne maturoval z jedného cudzieho jazyka, vybrať si mohol z anglického, nemeckého, ruského, francúzskeho, španielskeho a talianskeho jazyka. Tak ako minulý rok, aj v tomto školskom roku žiaci gymnázií povinne maturovali z cudzieho jazyka na vyššej úrovni obťažnosti, úrovni B2. Žiaci stredných odborných škôl a konzervatórií si mohli vybrať medzi úrovňami B1 (nižšia úroveň) a B2 (vyššia úroveň). Spomedzi cudzích jazykov si žiaci najviac volili maturitnú skúšku z anglického jazyka na úrovni B1 (23 034 žiakov), z anglického jazyka na úrovni B2 (14 205 žiakov), nemeckého jazyka na úrovni B1 (6 870 žiakov) a nemeckého jazyka na úrovni B2 (1 479 žiakov). Nasledoval ruský jazyk na úrovni B1 (947 žiakov) a B2 (195 žiakov), potom francúzsky jazyk na úrovni B2 (68 žiakov) a úrovni B1 (7 žiakov). Najmenej žiakov maturovalo zo španielskeho jazyka (úroveň B2 – 28 žiakov, úroveň B1 – 4 žiaci) a z talianskeho jazyka (úroveň B2 – 5 žiakov). Žiaci si mohli vybrať aj externú časť maturitnej skúšky z matematiky, ktorá predstavuje voliteľný maturitný predmet. Pre externú maturitu z matematiky sa rozhodlo 7 205 žiakov.

Žiaci písomne maturovali z dvoch častí: z externej časti maturitnej skúšky, ktorú predstavoval centrálne zadávaný a zároveň centrálne vyhodnocovaný test, a z písomnej formy internej časti maturitnej skúšky, ktorú predstavovala slohová písomná práca na danú tému (vyučovacie jazyky) alebo krátka písomná práca na štruktúrované zadanie (cudzie jazyky). Témy písomnej formy internej časti maturitnej skúšky boli zadávané centrálne, práce žiakov vyhodnocovali učitelia na základe jednotných hodnotiacich pokynov a kritérií, ktoré vypracoval Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania. Výsledné hodnotenia týchto častí maturitnej skúšky sa uvádzajú v percentách úspešnosti a v prípade externej časti maturitnej skúšky aj v percentile.

Žiaci, ktorí neuspeli v písomnej maturitnej skúške v riadnom termíne, majú možnosť zopakovať si vybranú časť maturitnej skúšky v opravnom termíne. Opravný termín maturitnej skúšky je stanovený na 3. – 8. septembra 2014. Na túto skúšku sa žiaci prihlásia riaditeľovi školy do 30. júna 2014.

Výsledky externej časti maturitnej skúšky v školskom roku 2013/2014

Slovenský jazyk a literatúra

Priemerná úspešnosť testu bola 62,6 %. Žiaci gymnázií dosiahli vyššiu úspešnosť (74,6 %) v porovnaní so žiakmi stredných odborných škôl a konzervatórií (56,4 %). Spomedzi žiakov stredných odborných škôl a konzervatórií najlepšie výsledky dosiahli žiaci, ktorí maturitnou skúškou dosiahnu úplné stredné odborné vzdelanie s maturitou bez výučného listu (60,1 %).

Z hľadiska obsahu testu boli žiaci najúspešnejší v oblasti čítanie s porozumením (gymnáziá 79,1 %, stredné odborné školy a konzervatóriá 63,4 %), nasleduje jazyková zložka (gymnáziá 75,5 %, stredné odborné školy a konzervatóriá 56,4 %) a najmenej úspešní boli v literárnej zložke (gymnáziá 62,6 %, stredné odborné školy a konzervatóriá 42,8 %). Úspešnosť nižšiu alebo rovnú 33 % dosiahlo 1 855 žiakov (3,9 %).

Z hľadiska zriaďovateľa cirkevné školy (7,1 % maturantov) dosiahli významne lepšie výsledky ako školy súkromné (7,9 % maturantov). Rozdiel v úspešnosti medzi štátnymi (85,0 % maturantov) a súkromnými, resp. štátnymi a cirkevnými školami je štatisticky nevýznamný. Výsledky škôl na úrovni krajov sú porovnateľné, bez významných rozdielov. Na celoslovenskej úrovni sme ani v tomto roku nezaznamenali vecne významné rozdiely medzi 8-ročnými a 4-ročnými gymnáziami. Najlepšie výsledky dosiahli žiaci 5-ročných (bilingválnych) gymnázií.

Maďarský jazyk a literatúra

Priemerná úspešnosť testu bola 51,8 %. Žiaci gymnázií dosiahli vyššiu úspešnosť (60,6 %) ako žiaci stredných odborných škôl a konzervatórií (45,7 %). Úspešnosť nižšiu alebo rovnú 33 % dosiahlo 161 žiakov (8 %). Z hľadiska zriaďovateľa cirkevné školy (4,4 % maturantov) dosiahli významne lepšie výsledky ako školy súkromné (19,1 % maturantov). Nezaznamenali sme rozdiely medzi štátnymi (76,5 % maturantov) a súkromnými, resp. štátnymi a cirkevnými školami. Najlepšie výsledky dosiahli školy v Bratislavskom kraji, najslabšie v Banskobystrickom a Nitrianskom kraji.

Slovenský jazyk a slovenská literatúra (školy s vyučovacím jazykom maďarským)

Priemerná úspešnosť testu bola 47,9 %. Žiaci gymnázií dosiahli vyššiu úspešnosť (55,8 %) ako žiaci stredných odborných škôl a konzervatórií (42,4 %). Úspešnosť nižšiu alebo rovnú 33 % dosiahlo 350 žiakov (17,3 %). Z hľadiska zriaďovateľa sú najlepšie výsledky cirkevných škôl (4,4 % maturantov) v porovnaní s výsledkami škôl súkromných (19,1 % maturantov) a štátnych (76,5 % maturantov). Najlepšie výsledky dosiahli školy v Bratislavskom kraji, najslabšie v Banskobystrickom a Nitrianskom kraji.

Ukrajinský jazyk a literatúra

Priemerná úspešnosť testu bola 79,5 %. Test písalo 25 žiakov jedného gymnázia s vyučovacím jazykom ukrajinským.

Matematika

Priemerná úspešnosť testu bola 54,4 %. Maturitu z matematiky si vybralo 14,3 % všetkých maturantov, z toho bolo 70,1 % žiakov gymnázií a 29,9 % žiakov stredných odborných škôl a konzervatórií. Gymnazisti dosiahli významne vyššiu úspešnosť (61,0 %) ako žiaci stredných odborných škôl a konzervatórií (39,1 %). Spomedzi žiakov stredných odborných škôl a konzervatórií najlepšie výsledky dosiahli žiaci, ktorí maturitnou skúškou dosiahli úplné stredné odborné vzdelanie s maturitou bez výučného listu (40,3 %). Úspešnosť nižšiu alebo rovnú 25 % bodov dosiahlo 533 žiakov (7,4 %). Z tohto počtu bolo 90 žiakov gymnázií a 443 žiakov stredných odborných škôl. Z počtu 90 žiakov gymnázií si 81 žiakov vybralo matematiku ako voliteľný predmet, to znamená, že títo žiaci musia opakovať maturitnú skúšku z matematiky, aby ju úspešne vykonali. Vzhľadom na to, že pre žiakov stredných odborných škôl a konzervatórií je matematika dobrovoľným predmetom, výsledok neúspešnej skúšky sa do celkového výsledku maturitnej skúšky nezapočítava.

Z hľadiska obsahu testu boli žiaci najúspešnejší v oblastiach základy matematiky, algebra (gymnáziá 72,1 %, stredné odborné školy 56,0 %). Najnižšiu úspešnosť mala časť stereometria (gymnáziá 49,0 %, stredné odborné školy 32,8 %), žiakom stredných odborných škôl robia problém aj funkcie (30,6 %).

Z hľadiska zriaďovateľa nie sú rozdiely medzi štátnymi (87,7 % maturantov), súkromnými (3,0 % maturantov) a cirkevnými školami (9,3 % maturantov). Najúspešnejší v matematike sú žiaci Prešovského kraja, najmenej úspešní žiaci Banskobystrického kraja. Na celoslovenskej úrovni sme nezaznamenali vecne významné rozdiely medzi 8-ročnými, 5-ročnými a 4-ročnými gymnáziami.

Anglický jazyk

Priemerná úspešnosť testu z anglického jazyka na úrovni B2 (gymnáziá) bola 61,5 %. Priemerná úspešnosť testu z anglického jazyka na úrovni B1 (stredné odborné školy a konzervatóriá) bola 51,3 %. Spomedzi žiakov stredných odborných škôl a konzervatórií najlepšie výsledky dosiahli žiaci, ktorí maturitnou skúškou dosiahli úplné stredné odborné vzdelanie s maturitou bez výučného listu (54,4 %).

Úspešnosť menšiu alebo rovnú 33 % v teste úrovne B1 dosiahlo 3 919 žiakov (17 %) zo všetkých žiakov, ktorí si vybrali maturitnú skúšku z anglického jazyka na tejto úrovni, v teste úrovne B2 to bolo 973 žiakov (6,9 %) zo všetkých žiakov tejto úrovne.

Najlepšie výsledky dosahujú žiaci v oboch úrovniach v časti počúvanie s porozumením. Najväčšie problémy všetkým žiakom pravidelne robí časť gramatika.

V anglickom jazyku na úrovni B2 sú najúspešnejší žiaci Bratislavského kraja, najmenej úspešní sú žiaci Banskobystrického kraja. Žiaci 5-ročných gymnázií (4,9 % maturantov) dosiahli lepšie výsledky na úrovni miernej významnosti ako žiaci 8-ročných aj 4-ročných gymnázií.

Stredné odborné školy a konzervatóriá v anglickom jazyku na úrovni B1 vykazujú porovnateľnú úspešnosť v rámci regiónov celého Slovenska.

Nemecký jazyk

Priemerná úspešnosť testu z nemeckého jazyka na úrovni B2 (gymnáziá) bola 54,3 %. Priemerná úspešnosť testu z nemeckého jazyka na úrovni B1 (stredné odborné školy a konzervatóriá) bola 36,2 %. Výsledky 5-ročných gymnázií (5,4 % maturantov) sú lepšie na úrovni strednej významnosti oproti žiakom 8-ročných (14 % maturantov) aj 4-ročných gymnázií (79,5 % maturantov). Žiaci 8-ročných gymnázií majú mierne lepšie výsledky ako žiaci 4-ročných gymnázií. Úspešnosť menšiu alebo rovnú 33 % v teste úrovne B1 dosiahlo 3 078 žiakov (44,9 %) zo všetkých žiakov, ktorí si vybrali maturitnú skúšku z nemeckého jazyka na tejto úrovni, v teste úrovne B2 to bolo 184 žiakov (12,4 %) zo všetkých žiakov tejto úrovne.

Ruský jazyk

Priemerná úspešnosť testu z ruského jazyka na úrovni B2 bola 47,0 %. Priemerná úspešnosť testu z ruského jazyka na úrovni B1 bola 49,8 %.

Francúzsky jazyk

Priemerná úspešnosť testu z francúzskeho jazyka na úrovni B2 bola 58,3 %. Priemerná úspešnosť testu z francúzskeho jazyka na úrovni B1 bola 28,6 %.

Španielsky jazyk

Priemerná úspešnosť testu zo španielskeho jazyka na úrovni B2 bola 61,5 %. Priemerná úspešnosť testu zo španielskeho jazyka na úrovni B1 bola 31,7 %.

Taliansky jazyk

Priemerná úspešnosť testu z talianskeho jazyka na úrovni B2 bola 59,5 %.

Podrobnejšie informácie o výsledkoch Maturity 2014, ako aj výsledky škôl z jednotlivých predmetov nájdete na stránke Národného ústavu certifikovaných meraní vzdelávania.

(mš)

Ilustračné foto Ľubomír PAJTINKA

Stále sme seriózni, zodpovední, pracovití, ale šancí máme viac

MEDAILÓN

Učiteľkou chcela byť odmala. A hoci neúprosný čas mnohé životné rozhodnutia prehodnotil, ani za sťažených podmienok v súčasnosti zo svojho odhodlania byť dobrou učiteľkou nezľavuje. Mgr. Kvetoslava Košíková zo Strednej priemyselnej školy v Myjave vraj nikdy nezabudne na hrejivé pocity pri srdci, keď nedávno prevzala z rúk ministra školstva Dušana Čaplovača Malú medailu svätého Gorazda za celoživotné pedagogické pôsobenie.

Nás na Slovensku vníma ako *„serióznych, zodpovedných a pracovitých“*. Svoju prácu si robila *„čo najzodpovednejšie, tak, aby som splnila svoje učiteľské poslanie – naučiť žiaka niečo, čo bude vedieť aj po odchode zo školy“*. Dorozumieť sa po francúzsky, po rumunsky, po rusky či po anglicky. S takou aprobáciou vštepuje študentom svoj vzťah k cudzím rečiam. Synergicky zhodnotiť ľudské a odborné kvality pomocou jazyka. Mladým dáva šancu rozširovať naše schopnosti, prinášať k nám nové technológie, postupy, investície. Na druhej strane mladým, ale aj tým skôr narodeným pomáha „lepšie predať do sveta“ naše kvality, zručnosti, úspechy a ambície.

Mgr. Kvetoslava Košíková.

Čím iných presvedčila?

Pri skvalitňovaní výchovno-vzdelávacieho procesu sa Mgr. Kvetoslava Košíková napríklad podieľala na viacerých projektoch slovenskej strany s francúzskou automobilkou PSA Peugeot Citroën – na vzdelávaní učiteľov v téme údržby a riadenia priemyselných systémov, na jazykovej príprave učiteľov i žiakov v odborných predmetoch... Spracovala učebné texty na údržbu, integráciu nových prostriedkov, riadenie systémov automatizovanej výroby a mechaniky v riadení a údržbe automobilovej výroby. Bola aktívna pri spracovaní trojjazyčného anglicko-francúzsko-slovenského frazeologického slovníka odbornej terminológie. V projekte *Moderný vzdelávací program* sa venovala príprave pedagogickej dokumentácie, vypracovaniu výkonových a obsahových štandardov predmetu odborná angličtina pre študijný odbor mechatronika, tvorbe odborných textov, pracovných listov, cvičení a dvojjazyčného anglicko-slovenského slovníka odbornej terminológie. Pôsobila v projekte Školský portál. Vypracúvala študijné texty, podieľala sa na frazeologickom slovensko-anglickom slovníku odborných výrazov pre strojárstvo, elektrotechniku, mechatroniku, ekonomiku a informatiku. Študenti ich používajú pri štúdiu odbornej angličtiny, profesijnej orientácii. Vytvára školské vzdelávacie programy.

Nebráni sa experimentu

Nadaných žiakov pripravovala na olympiády v anglickom a vo francúzskom jazyku. Roku 2009 jej študentka získala v celoštátnom kole Olympiády vo francúzskom jazyku 1. miesto v kategórii 2D. Na efektívny rozvoj jazykových a informačných kompetencií študentov vypracovala projektovú dokumentáciu k vplyvom informačných technológií na žiaka a učiteľa, na vyučovací proces. Zamerala sa na využitie informačných technológií a internetu pri výučbe cudzích jazykov. Škole pomohla získať jazykové laboratórium vybavené notebookmi na podporu modernizácie vyučovania cudzích jazykov.

Mgr. Kvetoslava Košíková je aktívna v mnohých oblastiach. A tak jej angažovanosť našla odozvu i pri experimentálnom zavádzaní nových študijných odborov v škole. Spolupodieľala sa na tvorbe školského kurikula pre odbory technické lýceum a mechatronika, na vypracovaní učebných textov z odbornej angličtiny, na tvorbe komparatívnych testov pre všetky ročníky týchto študijných odborov.

Úspešná koordinátorka projektov

Medzinárodný program celoživotného vzdelávania Comenius našiel v osobnosti Mgr. Kvetoslavy Košíkovej efektívnu rozvíjateľku. Ak rozmeníme na drobné ďalšie projekty s jej účasťou, hodno spomenúť *Class to Job*. Myjavská priemyslovka v ňom spolupracovala s odbornou školou v nemeckom Alsfelde a v islandskom Selfosse. Spoločne mapovali požiadavky národných a medzinárodných firiem na odborné a informačné vedomosti a zručnosti absolventov zapojených škôl. Porovnávali možnosti uplatnenia absolventov škôl na trhu práce v Európskej únii s dôrazom na rovnosť pohlaví.

Chopiť sa príležitosti – a ako to urobiť správne – tak by sa dal parafrázovať názov a význam projektu zacieleného na rozvoj jazykových kompetencií a aplikovanie zručností v oblasti informačných technológií počas mobility študentov Strednej priemyselnej školy Myjava a študentov odbornej školy z portugalského Setúbalu a belgického Diestu. Súčasťou projektu bola prezentácia kultúr, krajín, regiónov, miest a zúčastnených škôl.

Myjavčania sa s aktívnou účasťou Mgr. Kvetoslavy Košíkovej zapojili aj do medzinárodného partnerského projektu škôl ACES Akadémie stredoeurópskych škôl. Jeho cieľom bola tvorba stimulov, využívanie poznatkov, metód učenia a rozvoj tímovej medzinárodnej spolupráce pri vzdelávaní v strednej a juhovýchodnej Európe. Myjavskí študenti spolupracovali so žiakmi viedenského Sonderpädagogisches Zentrum. Téma spolupráce znela: *Odraz reality – ako vnímame svet cez médiá*. Prínosom projektu bol rozvoj povedomia študentov o európskej integrácii, prispel k budovaniu európskeho občianstva, posilňovaniu takých spoločných hodnôt, ako sú ľudské práva, osobná sloboda a štát.

Medzinárodný projekt *Develop the Negatives, get the Positives*, vytvorený v rámci európskeho programu Youth in Action, spojil študentské pracovné tímy z troch odborných škôl – okrem myjavskej aj zo strednej školy IES Felipe de Borbón zo španielskej Murcie a Zespół szkół z poľskej Niedrzwice Dużej. Ťažiskom projektu bola podpora komunikačných zručností v anglickom jazyku, multimediálnych schopností s pomocou využitia počítačových programov. Výsledné práce žiakov boli publikované na internete a všetci účastníci získali európsky certifikát Youthpass.

Popri projektoch francúzskej automobilky PSA Peugeot Citroën sa Myjavčania zapojili i do medzinárodnej súťaže vyhlásenej Organizáciou Spojených národov a podporovanej francúzskou automobilkou Renault. Kvalitný projekt *Your Ideas, Your Initiatives* podporil bezpečnosť mládeže v cestnej premávke – žiaci svoje nápady pretransformovali do inšpiratívneho videa.

Škola mne – ja škole

Keď začínala Mgr. Kvetoslava Košíková učiť v myjavskej priemyslovke, netušila, že sa stane jej celoživotným pôsobiskom. Dnes má za sebou 36 rokov učiteľskej praxe v symbióze s jazykmi a ich tajomstvami. V každodennom úsilí priblížiť francúzštinu, rumunčinu, ruštinu či angličtinu tým, ktorí chcú byť „viacnásobnými ľuďmi“ v duchu toho klasického chápania: Koľko rečí vieš, toľkokrát si človekom.

„Spoločenské a finančné podhodnotenie učiteľa cítiť všade, ale snažím sa chápať to v súvislosti s rozvojom spoločnosti. Nakoniec dnes si, žiaľ, v spoločnosti neváži nikto nikoho. No čo ma trápi viac, že my ako učitelia máme veľmi slabé pole pôsobnosti, ako to zlepšiť. Ako zlepšiť vzťahy medzi ľuďmi. Škola akoby strácala na význame v porovnaní s obdobím, keď som začala učiť v sedemdesiatych rokoch minulého storočia. Vtedy mala škola i učiteľ väčšiu váhu,“ zamýšľa sa pani učiteľka Kvetoslava Košíková nad zmenami v živote a práci pedagógov. Mnohé sa však porovnať nedá. *„Možno ani tých informácií, zdrojov informácií nebolo toľko. Dokonca som zažila aj časy, keď sa tu učiteľovi onikalo. Prišli rodičia na rodičovské združenie a vravia – čo si pán učiteľ o tom myslia? Ten skok aj vo vzťahoch medzi učiteľom a žiakom, učiteľom a rodičmi žiakov je veľký.“*

Ako zo začarovaného kruhu?

Robia učitelia dosť pre to, aby boli vo vedomí spoločnosti lepšie chápaní? Kedysi aj tu na myjavských kopaniciach žili ľudia v ťažkých podmienkach, vysťahúvali sa za prácou za more. Ani učitelia nemali na ružiach ustlané. Kdečím si museli k almužne za učiteľské povolanie privyrábať. Napriek tomu za nimi boli aj výsledky. Ako to vníma K. Košíková? *„Vždy je to dvojsečná zbraň. Človek nevie, kde je koniec a kde začiatok. Či spoločenské a finančné nedocenenie vyplýva z nedostatku motivácie učiteľa, alebo či práve učitelia musia dokazovať spoločnosti, že váha ich profesie je veľká, že učiteľ je dôležitý...“*

Dnes učiteľ bez ďalšej práce po práci takmer nevyžije. Mgr. Kvetoslava Košíková sa však do tejto naháňačky nezapája. Radšej svoj voľný čas premení na aktívny oddych a relax v záhradke s primeraným oživením a obnovením svojich pedagogických batérií.

Úspech bez návratu domov?

Spojenie štyroch jazykov, ktoré na východ i na západ pomáhajú študentom hľadať vyššie vzdelanie a lepšie uplatne-

Absolventi tlmačskej školy nemajú so zamestnaním sa v odbore veľké problémy.

Od maturitného stola rovno do práce

SOŠT TLMAČE

Jednou z najťažších úloh, s ktorou sa musí absolvent školy popasovať, je zamestnať sa. Situáciu majú jednoduchšiu študenti, ktorí držia v rukách remeslo. Správny výber povolania je teda polovicou úspešného uplatnenia sa na trhu práce. Tú druhú tvorí vôľa pracovať sám na sebe a vlastná šikovnosť.

Stredná odborná škola technická v Tlmačoch vzdeláva a vychováva strojárov a elektrikárov už viac ako 64 rokov. Škola má tradíciu a dobré meno vo vzdelávaní šikovných strojárov, zváračov a obrábačov kovov. Z jej brán nevychádzajú absolventi, ktorí by húfne rozširovali rady nezamestnaných, naopak, škola dosahuje takmer stopercentnú zamestnanosť absolventov na trhu práce.

Aj tento rok opustilo brány našej školy takmer 80 absolventov. Za zmienku stojí aj jedna skutočnosť. Dvanásť absolventov odboru programátor obrábacích a zváracích strojov a zariadení má o prácu už postarané. Hneď na druhý deň po odovzdávaní maturitných vysvedčení nastúpili do zamestnania. Vďaka dobrým výkonom počas odbornej praxe im dvere pootvoril jeden z významných zamestnávateľov v levickom okrese, spoločnosť ZF Sachs Slovakia Levice. Nie každý absolvent to má také jednoduché, ale práve technicky vzdelaní mladí ľudia sa uplatnia na trhu práce oveľa jednoduchšie, o čom svedčia aj štatistiky úradu práce.

Mgr. Marián SABALA

Technika v rámci modelárskeho krúžku

SŠ BRATISLAVA

V súčasnosti je veľkým problémom využitie voľného času školopovinnej mládeže. Deti po vyučovaní v rámci odpočinku radšej zasadnú k počítačom, kde hrajú počítačové hry alebo komunikujú na sociálnych sieťach. Posledné výskumy hovoria jasnou rečou – u našich detí sa vytráca kreativita, fantázia a zručnosť.

V minulosti sa povinne vyučovali predmety technické práce a pozemky. Po roku 1990 bola, bohužiaľ, väčšina učební zrušená a školy sa preorientovali na vyučovanie cudzích jazykov a informatiky. Problémom je aj materiálne zabezpečenie. Podnik Učebné pomôcky bol zrušený v deväťdesiatych rokoch.

Ako teda účelne využiť voľný čas? V našej Spojenej škole sv. Vincenta de Paul Bratislava vediem modelársky krúžok a vyučujem predmet technika, kde žiaci získavajú aspoň základné technické zručnosti. Staviame modely lietadiel, ktoré sú cenovo prístupné. Žiaci si najskôr otvoria škatuľu s modelom a dôkladne

nie, to je priam ideálne pedagogické poslanie. Ale – moja obligátna otázka – nerobí úspešný jazykár zároveň medvediu službu vlastnej krajine, keď sa tí najlepší žiaci zo sveta na Slovensko nevracajú? *„Ja osobne som veľmi rada, ak sa komukoľvek z mojich bývalých študentov v živote darí v pracovnej alebo osobnej oblasti. Ak stretnem žiaka a prihovorí sa – dobre, pani profesorka, že som sa tú angličtinu, ruštinu či francúzštinu učil, pomohlo mi to – som rada. Či si však lepší život zariadi skôr inde ako doma, to už ovplyvniť nemôžem,“* vraví Mgr. Košíková.

Na druhej strane, v Myjave, odkiaľ sa kedysi vysťahúvali celé rodiny do Ameriky, už rastú nové investície. *„Keďže dosť a rada cestujem po Európe i po svete, stretávam i veľmi úspešných Slovákov, ktorým práve jazykové dispozície pomohli dorozumieť sa a uplatniť za hranicami.“*

Sme dostatočne flexibilní, aby sa úspech dostavil? *„Som veľmi rada, že Slováci môžu ukázať kvality, ktoré v našom malom národe máme. Že sme seriózni, zodpovední, pracovití. Mnohokrát oveľa lepší pracovníci ako tí z vyspelejších krajín.“* Pochopili to i investori, že sa k nám oplatí prísť? pýtam sa učiteľky ocenenej Malou medailou svätého Gorazda. *„Postupne sa aj tu situácia lepší. Dôkazom sú tí úspešní. I bývalí žiaci z našej školy, z nášho mesta, z nášho regiónu. Som rada, že tiež jazykové zručnosti, ktoré sme v nich rozvinuli, im pomohli uplatniť sa.“*

Milan SOUKUP
Foto autor

Stratili sme už príliš ...

(dokončenie zo strany 9)

výcviku žiakov v stavebných firmách, zaviesť plánovitosť do kapacitných požiadaviek podnikateľskej sféry, vytvoriť fond na financovanie odborného školstva, atď.

Ak si pozorne všimneme uvedené tézy, sú identické s tým, čo sa dnes konečne po dlhých mesiacoch začína realizovať. Premeškali sme príliš veľa času tým, že sme nekonali, že sme odsúvali problémy odborného vzdelávania ani nie na druhú, ale možno až na desiatu koľaj. Situácia vygradovala a dnes už niet kam uhnúť. Je mi len ľúto tých tisícok nezamestnaných, ktorí medzičasom doplatili na váhavosť a nezáujem postaviť sa zásadne k problému, ktorý je v dnešnom školstve jedným z kľúčových. Školstvo je beh na dlhú trať, maratón, v ktorom je cieľ nastavený na budúcnosť.

Ľubomír PAJTINKA

preštudujú návod. Skontrolujú si, či má model všetky stavebné diely, aby neskôr nemuseli prácu zbytočne prerušovať.

Najskôr začneme interiérom modelu, ktorý pozostáva zo sedačky a palubnej dosky. Zalepíme, necháme riadne vyschnúť a namaľujeme. Pri práci používame modelárske lepidlá, farby a štetce. Po zalepení namaľovaného interiéru do trupu znova necháme celok dôkladne preschnúť. Skontrolujeme, či je zlepený trup v poriadku, prípadne použijeme tmel. Potom zalepíme krídla do vodorovnej a zvislej polohy a tiež necháme preschnúť. Model môžeme nafarbiť modelárskymi farbami. Do spodnej časti krídiel nalepíme podvozok s kolesami, ktoré sme predtým nafarbili.

Maketu lietadla môžeme umiestniť na podložku z dreva alebo si vyrobiť diorámu. Čo je to dioráma? Je to zmenšená krajinka. Na jej výrobu budeme potrebovať penový polystyrén, sadru, tmel, vodu. Výhodou týchto materiálov je nízka cena. Ich použitím vznikne povrch, ktorý necháme preschnúť a môžeme ďalej upravovať.

Mgr. Rudolf PAŽÍK
Ilustračné foto internet

Cinárstvo

REMESLÁ

Hlavným produktom cinárstva či cinolejárstva boli rozmanité, často umelecky zdobené kanvice na pivo, víno a iné nápoje, ďalej cínové nádoby, najmä misy a taniere, ako aj kahance, svietniky, príbory či cínové gombíky. Nie síce profilovým, zato však o to obľúbenejším produktom boli rôzne cínové figúrky; najmä vojačikovia z cínu sú dodnes komerčne úspešným artefaktom.

Cinárska dielňa na rytine Josta Ammana z roku 1568.

Cinárstvo bolo náročné a veľmi precízne remeslo, ktoré vykonávalo pomerne málo majstrov, aj to len v najvýznamnejších mestách. Na území Slovenska jestvovali len tri cinárske cechy: v Košiciach od roku 1612, v Bratislave so zachovaným (druhým) štatútom z roku 1657 a v Levoči od roku 1695. Levočský cech združoval aj cinárov z Kežmarku, Prešova, Sabinova, Banskej Štiavnice, Kremnice a Krupiny. Keďže do levočského cechu vstúpili aj košickí cinári, ich pôvodne samostatný cech zanikol, takže na konci 17. storočia boli už len dva cechy, pričom obidva mali oblastnú pôsobnosť.

Hoci štatút bratislavských cinárov z roku 1657 sa na skorší pôvod výslovne neodvoláva, je nepochybné, že cech vznikol omnoho skôr. Knihy cinárskych majstrov, ktoré sú s ostatnými písomnosťami tohto cechu uložené v Archíve mesta Bratislavy, sa začínajú rokom 1529. Honosná cechová truhlica nachádzajúca sa v Múzeu mesta Bratislavy má dátum 1643. Je teda o 14 rokov staršia ako zachovaný štatút. Keďže tento štatút vydal richtár a mestská rada Bratislavy, za čias Márie Terézie formálne stratil platnosť a museli ho nahradiť kráľovským štatútom.

Listovanie v štatúte

V bratislavskom štatúte z roku 1657, ktorý obsahuje 16 článkov, sa v úvode menovite spomína cechmajster, traja bratislavskí majstri a po jednom majstrovi z Trnavy a Pezinka. Predpisuje sa, že tovariš, ktorý privandruje do mesta a chce sa stať majstrom, si musí rok odpracovať u člena cechu, ktorého mu určia. V tom čase sa má správať tak, aby naňho nebola ani najmenšia sťažnosť, najmä pokiaľ ide o neskorý návrat domov večer po deviatej hodine alebo ponocovanie mimo domu či vynechávanie práce. Ak sa tovariš chcel oženiť, mal to oznámiť na štvrťročnej schôdzi cechu, ktorý si overil, či má vyhliadnutá nevesta dobrú povesť. Ak sa rozhodol pre vdovu po niektorom majstrovi alebo pre dcéru majstra, odpustili mu pol roka z povinnej práce a polovicu majstrovského výrobku. Po odpracovaní jedného roka predložil rodný a výučný list a za 14 dní musel zhotoviť majstrovský kus, ktorý pozostával zo štyroch výrobkov, podrobne opísaných v štatúte. Na pomoc dostal jedného učňa a jedného pomocníka. Dielňu, v ktorej zhotovoval majstrovský kus, dvaja majstri určení cechom otvorili ráno o piatej a zatvorili večer o siedmej. Po odsúhlasení majstrovského kusa a po prijatí za majstra zaplatil dotyčný do cechovej pokladnice 12 zlatých a podľa svojich možností pohostil členov cechu. Cudzí majster, ktorý sa uchádzal o členstvo v cechu, mal zaplatiť 6 zlatých a ponúknuť majstrom pohostenie. Za zmienku stojí aj ustanovenie, že na jarmoku museli začať predávať všetci členovia cechu naraz, a to v predjarmočný deň o desiatej a v jarmočný deň o ôsmej hodine ráno. Nikto nesmel obchádzať zákazníkov, ale mal čakať, kým ho oni vyhľadajú; kto by to porušil, mal byť pokutovaný.

Cinárstvo na Slovensku je síce zriedkavým, no dodnes živým remeslom, o čom svedčia aj figúrky stredovekých bojovníkov, ktoré vytvára cinár Andrej Kendrala z Považskej Bystrice.

Pohľad na cechovú každodennosť, starosti i radosti cinárskych remeselníkov dokumentujú predovšetkým záznamy v cechových knihách. Niektoré z nich sprístupnila Lujza Kresánková. V zápise z 2. apríla 1716, ktorý schválil cechmajster a podpísali traja majstri, sa okrem iného uvádza: *„Ak príde úradná objednávka na viacej než 400 gombíkov, má sa to oznámiť cechmajstrovi, ktorý objednávku rozdelí medzi viacerých. (...) Každý majster môže mať len jedného učňa. Len čo učeň dovŕši polovicu obdobia učenia, majster môže prijať ďalšieho.“* Kvalitu cinárskych výrobkov sledovalo ustanovenie, v ktorom sa hovorí: *„Nie je dovolené, aby ženy alebo slúžky, s výnimkou vdovy či dcéry po zosnulom majstrovi, sa zúčastňovali na liatí! Kto by porušil toto nariadenie, zaplatí pokutu 4 dukáty. Cechmajster má v prípade podozrenia právo vykonať v ktorejkoľvek dielni kontrolu, a to spolu s drábom, ktorého mu poskytne mešťanosta.“*

Písmolejár na rytine Josta Ammana z roku 1568.

Majstri zďaleka

Z cechových kníh bratislavského cinárskeho cechu vysvitá, že napríklad v 17. storočí tu bolo postupne zapísaných až 45 majstrov, v 18. storočí ich bolo v cechovej knihe majstrov zapísaných už len 28, pričom členmi cechu boli aj cinári z Banskej Bystrice, Budína, zo Železna, z Komárna, Rábu, zo Šopronu, ale aj z ďalekého Petrovaradína (dnes súčasť mesta Nového Sadu) v Srbsku) a Temešváru v Rumunsku.

V liste z 27. júla 1742 bratislavskí cinári žiadali mestskú radu, aby zrušila povolenie piatemu majstrovi a ponechala len pôvodné 4 dielne, lebo práce je málo. Zároveň požadovali, aby im magistrát schválil doplnky artikulov a najmä aby zakázal Francúzom a Talianom, ktorí nie sú v cechu, potulovať sa a pracovať v meste, lebo pašujú cudzí cinársky tovar a *„často razia aj falošné mince“*. Zdá sa, že magistrát počet majstrovských dielní neobmedzil, lebo roku 1770, ba ešte aj okolo roku 1820 bolo v Bratislave 6 cinárov, no roku 1828 už len traja. V Banskej Bystrici, Kežmarku a Košiciach boli vtedy po dvaja cinárski majstri, v Banskej Štiavnici, Hlohovci, Prešove, Spišskej Novej Vsi, Trnave a Tuhári pri Lučenci po jednom. Postupné znižovanie počtu cinárov nepochybne súviselo s nárastom produkcie kameninového riadu.

doc. PhDr. Vladimír SEGEŠ, PhD.
Foto archív autora

Kultúrny program domácich Sicílčanov tiež pomohol účastníkom projektu lepšie precítiť rozdiely, ktoré existujú medzi národmi.

Tancujúca kráľovná

SOŠ MICHALOVCE

Sicília, krajina, ktorá si pre časté zemetrasenia a sopečnú činnosť vyslúžila prívlastok „tancujúca kráľovná“, bola poslednou krajinou, ktorá v rámci projektu *Život menšín s nami alebo okolo nás* programu Comenius hostila zástupcov participujúcich škôl. Ôsme stretnutie ôsmich krajín (Slovensko, Česko, Poľsko, Maďarsko, Nemecko, Grécko, Turecko, Taliansko) sa uskutočnilo v čase od 1. do 6. júna. Tak ako každá krajina, aj Sicília predstavila svoje tradície a kultúrne bohatstvo, odkryla svoje prírodné a historické skvosty.

Exkurziou na jednu z najaktívnejších a zároveň najvyšších sopiek sveta Etnu, kde podľa povestí sídlil boh Vulkán a ktorá bola roku 2013 zapísaná do zoznamu Svetového dedičstva UNESCO, sme začali spoznávanie ostrova.

Zafferana Etnea, obec na úpätí sopky, patrí k najväčším producentom medu v Taliansku. Navštívili sme tu včelárske múzeum a oboznámili sa nielen s históriou včelárstva v tejto oblasti, ale aj s rôznymi netradičnými druhmi medu, napríklad eukalyptovým, mandarínkovým, mentolovým, pomarančovým či jahodovým.

Mesto Taormina, ktoré leží pri pobreží na terase svahu hory Tauro, nás prekvapila rušným životom, turizmom i historickými pamiatkami, najmä starovekým grécko-rímskym divadlom, dokonalým príkladom harmonického spojenia architektúry s prírodou a umením, s romantickým výhľadom na Iónske more. Toto sicílske mestečko dokonale vystihol francúzsky spisovateľ Guy de Maupassant: *„Toto miesto je obrazom, na ktorom nájdete všetko, čo bolo na Zemi stvorené pre potešenie oka, ducha a fantázie.“*

Podobne pôsobilo aj mesto Tindari, pôvodne osídlené Grékmi, kde staroveké divadlo bolo súčasťou celého komplexu s budovami, vilami, kúpeľmi a ruinami baziliky, pričom veľká časť tohto osídlenia bola zničená zosuvom pôdy počas zemetrasenia. Dominantou mesta je kostol preslávený svojou Čiernou madonou a legendou o jej zázrakoch.

Nemenej vzrušujúcou bola plavba loďou na ostrovy Lipari s archeologickými pamiatkami a Vulcano, kde sme mali možnosť vykúpať sa v termálnej vode s obsahom síry priamo v kráteri.

Najdôležitejšie však bolo stretnutie s učiteľmi a so žiakmi priamo v škole vo Furnari, v Novere di Sicilia a v Tripi. Žiaci sa prezentovali veselým kultúrnym programom, preukázali svoju pohostinnosť a snahu prezentovať nám všetky zaujímavosti a atrakcie týchto miest. Priamo sme spoznávali ich mentalitu a temperament, otvorenosť, komunikatívnosť, spôsob života.

Záverečné projektové stretnutie bolo spojené s hodnotením projektových stretnutí, aktivít, naplnenia cieľov, ktoré vniesli do nášho života toleranciu a rešpektovanie osobitostí národnostných menšín, stieranie pocitu nadradenosti voči menšinám, ktoré sú súčasťou azda každej krajiny. Najvýraznejšie sa to prejavilo prirodzenými a spontánnymi prejavmi mladých ľudí, ktorí nadväzovali priateľstvá na základe spoločných záujmov, a nie národnostných princípov.

S určitosťou môžeme povedať, že prekonávanie jazykových bariér, spoznávanie a zbližovanie rôznych, niekedy až diametrálne odlišných kultúr prostredníctvom aktivít a výmenných pobytov tohto medzinárodného projektu otvorilo nové cesty tolerancii národov a národnostných menšín.

Mgr. Anna RAFFÁČOVÁ,
SOŠ sv. Cyrila a Metoda Michalovce
Foto archív školy

Tatranský skladateľ

JÁN MÓRY

Kniha *Tatranský skladateľ a hotelier* predstavuje menej známeho hudobného skladateľa 20. storočia. Ján Móry (narodil sa 10. júla 1892 v Banskej Bystrici, kde ho po smrti 5. mája 1978 aj pochovali) komponoval komorné a orchestrálne skladby, symfonické básne, diela pre cirkevné i svetské zbory. Svoje hudobné nadanie uplatnil v piesňach inšpirovaných veršami Rabíndranátha Thákura, baladami a piesňami zo Spiša. Je autorom 12 hudobno-dramatických diel (operety a spevohry), venoval sa aj úpravám ľudových piesní a pre svojich žiakov skomponoval hodnotné inštruktívne a prednesové skladby (*Malý harmonikár*, *Deti spievajú a hrajú*, *Pestrá kytica*).

„Hudobný fond Jána Móryho je úctyhodný," uvádza hudobná historička a autorka dvestopäťdesiatstranovej publikácie Marianna Bárdiová. „Uložili sme ho do dvadsiatich archívnych škatúľ, hudobniny v knižnici zaberajú celú policu, fotografie, reklamné i rodinné tlače sú v zásuvkách kovoblokov a fond zdobí aj výtvarné umenie – jeho biela mramorová busta od Theodora Mallenéra, portréty od Gejzu Angyala, Júliusa Flachého. Dopĺňa ho krásne secesné krídlo značky Ehrbar." Na diele autorka intenzívne pracovala ostatné tri roky, spomína však, že celé sa to začalo o štyri desaťročia skôr. „Po ukončení pedagogického štúdia sa učiteľské miesto pre mňa nenašlo, a tak som roku 1974 prišla pracovať do Literárneho a hudobného múzea v Banskej Bystrici. Náhoda zariadila, že ma prijali do oddelenia hudby. To zásadne určilo moje ďalšie profesijné smerovanie. Po predchádzajúcom štúdiu hudby som sa až tu začala dôkladnejšie zoznamovať s významnými osobnosťami banskobystrického regiónu, s ich životom, tvorbou. S mnohými som sa spoznala osobne."

Portrét Jána Móryho od Júliusa Flachého.

Popri hudobnej tvorbe Jána Móryho sa autorka venuje aj jeho zaujímavému i pohnutému životu. Od začiatku 20. rokov bol majiteľom Nového Štrbského plesa a hotela Móry, ktoré zdedil od otcovho brata, architekta a staviteľa Karola Móryho, ku ktorým vybudoval ďalšie súkromné, hotelové a prevádzkové objekty, plaváreň, tenisový kurt i kostolík. Vo Vysokých Tatrách ho navštevovali skladatelia Béla Bartók, Viliam Figuš-Bystrý, Alexander Albrecht, Eugen Suchoň, Alexander Moyzes, speváci Oldřich Nový, Marta Krásová, Josef František Munclinger, Štefan Hoza, klaviristi manželia Macudzinski, Michal Knechtsberger, maliari Edmund Gwerk, Imrich Weiner-Kráľ, Jan Hála a ďalší. Vo februári 1945 bola na jeho majetok uvalená národná správa. S rodinou sa uchýlil do Spišskej Novej Vsi, kde pôsobil ako učiteľ a v rokoch 1946 – 1960 ako riaditeľ hudobnej školy.

Slovenské architektonické mosty

PETER LIZOŇ

Od minulého roka udeľuje Spolok architektov Slovenska Cenu Ladislava Hudeca. Pomenovali ju po jednom vo svete z najznámejších slovenských architektov. Banskobystrický rodák (1893) sa roku 1916 usadil v Číne, kde pred osemdesiatimi rokmi navrhol a postavil v Šanghaji prvý mrakodrap a ďalšie významné stavby. Roku 1947 sa vysťahoval do USA, kde o architektúre prednášal. Zomrel roku 1958 v meste Berkeley v Severnej Kalifornii, roku 1970 jeho telesné pozostatky uložili na evanjelickom cintoríne v jeho rodnom meste.

Nositeľom prvej Ceny Ladislava Hudeca sa vlani stal univerzitný profesor akad. arch. Peter Lizoň (1938). Krátko nato vyšla v matičnom vydavateľstve jeho spomienková kniha *Moja cesta. Z Novosvetskej do Nového sveta*. V nej sa popri inom dočítame, že v Bratislave študoval na Fakulte architektúry a pozemného staviteľstva SVŠT a svoj perspektívny odbor na Vysokej škole výtvarných umení v oddelení architektúry u prof. Dušana Kuzmu. Medzi jeho prvými realizáciami boli športoviská pre Vysokú školu ekonomickú, interiéry pre Živnostenskú banku či výstavu Zlatnícke cechy v Rytierskej sále na Bratislavskom hrade. Na Ústave stavebníctva a architektúry SAV pracoval na výskumných úlohách, bol spoluzakladateľom a prvým redaktorom časopisu Architektúra a urbanizmus.

Roku 1968 odišiel na študijný pobyt do USA a natrvalo sa tam usadil. V štúdiách pokračoval na Pennsylvánskej univerzite, kde prednášali viacerí profesori a poprední architekti, ktorých tvorbu spoznával už doma. Bol medzi nimi Louis Kahn so svojou nezabudnuteľnou metaforickou obraznosťou, ktorou pobádal študentov do vlastného uvažovania a hľadania východísk a ciest, ktoré sú im osobne najbližšie. Lizoňov záujem o funkcionalistickú architektúru, o ruský konštruktivizmus a zmeny, ktoré priniesol socialistický realizmus, vyústili do doktorskej dizertácie. Tú spracoval v publikácii *Palác Sovietov – vzor pre architektúru v ZSSR*, ktorá vyšla v dvoch vydaniach. V Amerike projektoval viaceré diela a učil na viacerých amerických univerzitách aj školách v iných štátoch. Ako prvý v USA prednášal predmet architektúra a urbanizmus v strednej Európe s dôrazom na československú avantgardu, organizoval cesty našich architektov do USA i návštevu amerických profesorov do Bratislavy, kde diskutovali o humanizácii veľkých sídlisk. V školskom roku 2006/2007 tam prednášal v anglickom jazyku v rámci programu Socrates/Erasmus zahraničným študentom zo sesterských univerzít Európskej únie. V poslednom období Peter Lizoň študoval život a dielo slovenského Američana Ladislava Rada (narodil sa roku 1909 v Čadci, zomrel roku 1993), ďalšieho z významných tvorcov architektúry 20. storočia.

Osobne, dôverne, nadčasovo

KOLOMAN SOKOL

O Kolomanovi Sokolovi (narodil sa roku 1903 v Liptovskom Mikuláši, zomrel ako storočný v meste Tucson v severoamerickom štáte Arizona) by sme sa mohli vyjadriť niekdajšou obľúbenou floskulou, že ho našej verejnosti nie je potrebné podrobnejšie predstavovať. Avšak aj v minulosti to platilo iba o niekoľkých notoricky známych osobnostiach, a pri našom z najvýznamnejších zakladateľov národnej výtvarnej moderny by sme sa mohli uchýliť k podobnej bohorovnosti povedzme porovnávaním výstav a knižných publikácií vydaných o ňom pred rokom 1989 a od začiatku 90. rokov do súčasnosti.

I tu by to však poriadne pokrivkávalo. Roku 1948 sa totiž Koloman Sokol po dvojročnom pedagogickom pôsobení v Bratislave vrátil so svojou manželkou a synom do USA a natrvalo sa tam usadil (keď predtým ako uznávaný umelec a pedagóg vyučoval od roku 1937 zo päť rokov na grafickej škole v hlavnom meste Mexika). Na viac ako štyridsať rokov na ňom ostal biľag svojvoľného opustenia vlasti, ktorý emigrantom neumožňoval slobodný návrat. Niekoľko výstav na Slovensku sa konalo, prirodzene, bez jeho účasti a nestretli sme ho už ani v slobodnejších časoch. Ako výnimku z tohto pravidla našich vtedajších postojov k exulantom možno spomenúť kontakty Dušana Rolla, dlhoročného medzinárodného aktivistu v oblasti detskej knihy. Konkrétne výstupy z ich osobných stretnutí (napríklad knihy prezentujúce duchovný súzvuk liptovského výtvarníka s básnikom Milanom Rúfusom) sa dostali na verejnosť až po roku 1989.

Cez čo by sme teda mali Kolomana Sokola nebodaj „dôvernejšie" poznať? Najrozsiahlejšia kniha o jeho živote a tvorbe vyšla roku 1998, na jej obrazovej časti mal nezastupiteľnú účasť nedávno zosnulý fotograf Tibor Huszár (1952 – 2013), ktorý majstra navštevoval v jeho poslednom bydlisku, na obsahovom zostavení za americkú stranu historička umenia Lee Karpiscak a za našu Ivan Jančár. Práve on na pozícii riaditeľa Galérie mesta Bratislavy vykonal niekoľko prezentačných a vydavateľských činov, ktoré tvorbu nášho grafika a maliara stihli aspoň sčasti prinavrátiť na Slovensko ešte počas jeho úctyhodného života. Za najvýznamnejšie možno považovať sprostredkovanie niekoľkých kolekcií výtvarných diel, z ktorých jedna sa stala základinou Centra Kolomana Sokola v Liptovskom Mikuláši.

Ivan Jančár má autorský podiel aj na knihe o umelcovi, ktorá vyšla vo Vydavateľstve Spolku slovenských spisovateľov. Jej rozsah i veľkosť sú komornejšieho charakteru, o to príťažlivejší je príbeh vzťahu Kolomana Sokola s literárnym historikom Michalom Chorvátom (1910 – 1982). Ich osobné kontakty nebývali časté, o to zaujímavejšia a podnetnejšia je ich korešpondencia. Zachovali sa iba listy od výtvarníka, a po roku 1948 sa na takmer dve desaťročia aj táto väzba prerušila, ba ani jej čiastočné obnovenie od poslednej tretiny 60. rokov v pretrvávajúcej politickej situácii v ČSSR nezaručovalo nádej na ľudské stretnutie. Možno ľutovať aj to, že Michal Chorvát nedokončil osobnostný profil svojho priateľa. Čo sa v jeho pozostalosti zachovalo, iba naznačuje tvorivé smerovanie výtvarníka od 30. rokov do nasledujúcich desaťročí: „Vtedy dávno, pred vyvrcholením jeho umeleckej dráhy, stál Koloman Sokol svojím dielom nad všetkým, čo som u nás poznal. Ak sa mu niečo rovnalo v našej literatúre, bol to Laco Novomeský, ktorý stál v čele všetkého, čo predurčovalo cesty našej literatúry, ale, dokladám, i celého nášho slovenského života."

KALENDÁRIUM

Vojtech Alexander

(✻ 31. máj 1857 Kežmarok – † 15. január 1916 Budapešť, pochovaný je v Kežmarku) – lekár, fyzik. Študoval medicínu na Lekárskej fakulte v Budapešti. Tam pôsobil v Anatomickom ústave ako asistent, neskôr sa vrátil do rodiska ako praktický lekár. Bol dlhoročným tajomníkom Spolku lekárov a lekárnikov Spiša. Po prvej správe o lúčoch X odcestoval do Würzburgu, kde sa stretol s W. C. Röntgenom, aby sa podrobne zoznámil s jeho vynálezom. Špecializoval sa na röntgenológiu a roku 1896 ako prvý v Uhorsku robil röntgenologické pokusy a zhotovoval stereoskopické snímky. Vypracoval metodiku tzv. plastického snímkovania a založil plastickú röntgenológiu, v čom mu patrí priekopnícke svetové uznanie. Zhotovil sériu snímok embryonálneho vývinu človeka a podrobne rozobral vývoj pľúcnej tuberkulózy. Jeho štúdie boli publikované v nemeckých i anglických odborných časopisoch. Roku 1907 bol vymenovaný za vedúceho novozriadeného röntgenologického laboratória na klinike v Budapešti, roku 1914 za mimoriadneho profesora.

Mikuláš Šprinc

(✻ 30. november 1914 Krompachy – † 31. máj 1986 Ohio, USA) – spisovateľ, redaktor, prekladateľ, pedagóg. Študoval katolícku teológiu v Spišskej Kapitule. Roku 1945 zo Slovenska emigroval. Pôsobil v Ríme, od roku 1946 v USA na Borromeo College v Ohiu, kde sa stal profesorom jazykov a filozofie umenia. Popri vlastnej tvorbe sa venoval štúdiu jazykov a prekladaniu poézie. Stál pri zrode Spolku slovenských spisovateľov a umelcov v zahraničí, založení časopisu Most, ktorý redigoval takmer 30 rokov, redigoval tiež knižné edície Slovenského ústavu v Clevelande. Na Slovensku debutoval básnickou zbierkou *Ozveny v samotách*, v emigrácii vydal dve desiatky ďalších. Publikoval literárnovednú prácu o francúzskom básnikovi Paulovi Verlainovi, spomienkové knihy *K slobodným pobrežiam* a *Cesty a osudy*.

Peter Danišovič

(✻ 1. jún 1907 Boleráz – † 9. júl 2011 Bratislava) – staviteľ, vodohospodár. Bol jedným z iniciátorov snáh o vytvorenie technickej vysokej školy na Slovensku (zákon o zriadení Vysokej školy technickej v Košiciach bol prijatý roku 1937). Pôsobiť na nej začal po Viedenskej arbitráži, keď bola presťahovaná do Bratislavy. Prednášal hydrauliku, hydrológiu, úpravy tokov a vodárenstvo pre poslucháčov inžinierskeho staviteľstva, vodné právo a vodné staviteľstvo pre študentov zememeračstva a lesníctva. Významnou mierou sa pričinil o prípravu prvej vysokoškolsky vzdelanej vodohospodárskej generácie na Slovensku, a položil tak vedecké základy rezortu vodného hospodárstva. Od roku 1947 sa venoval riadeniu prác na výstavbe vodných elektrární a priehrad a obnove vojnou zničených obcí na východnom Slovensku. Jeho vedeckovýskumná aktivita bola zameraná najmä na problémy vodohospodárskeho, energetického a stavebného využívania Dunaja, Váhu a ďalších veľkých štrkonosných tokov. Presadzoval myšlienku energetického využitia Dunaja a zlepšenia plavebných podmienok na ňom, je pôvodcom myšlienky a spoluautorom projektu sústavy vodných diel Gabčíkovo – Nagymaros. Zrealizovaná časť vodného diela Gabčíkovo – Čunovo získala titul Stavba 20. storočia v kategórii vodohospodárske stavby.

Mikuláš Galanda

(✻ 4. máj 1895 Turčianske Teplice – † 5. jún 1938 Bratislava) – maliar, grafik, pedagóg. Patrí k výrazným priekopníkom a propagátorom moderného umenia na Slovensku. Po maturite na gymnáziu v Lučenci začal študovať maľbu na Akadémii výtvarných umení v Budapešti, pokračoval v Prahe na Umeleckopriemyselnej škole a potom na Akadémii výtvarných umení. Od roku 1929 vyučoval maľbu a kreslenie na Škole umeleckých remesiel v Bratislave. Patrí medzi zakladateľov slovenskej moderny, čo spolu s generačným druhom Ľudovítom Fullom teoreticky zdôvodnili manifestom *Súkromné listy*. Zomrel v Bratislave, pochovali ho v Turčianskych Tepliciach a roku 1978 jeho telesné pozostatky previezli na Národný cintorín v Martine. V rodnom dome v Turčianskych Tepliciach je Galéria Mikuláša Galandu so stálou expozíciou jeho diel.

Stranu pripravil Dušan MIKOLAJ
Foto autor a archív